

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-126-08

Druk nr 949

Warszawa, 9 września 2008 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks
postępowania cywilnego oraz
niektórych innych ustaw wraz z projektem
aktu wykonawczego.**

Projekt ustawy ma na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

(-) Donald Tusk

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 41 otrzymuje brzmienie:

„Art. 41. Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda.”;

2) art. 49 otrzymuje brzmienie:

„Art. 49. Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.”;

3) w art. 130²:

a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzeczownika patentowego środki odwoławcze lub środki zaskarżenia (apelację, zażalenie, skargę kasacyjną, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, skargę na orzeczenie referendarza sądowego) podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia.”,

b) uchyla się § 4;

4) w art. 235 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:

„§ 2. Jeżeli charakter dowodu się temu nie sprzeciwia, sąd orzekający może postanowić, że jego przeprowadzenie nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość. W przeprowadzeniu dowodu przez sąd orzekający bierze udział sąd wezwany.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość, sposób korzystania z tego rodzaju urządzeń i środków, jak również sposób przechowywania, odtworzenia i kopiowania zapisów dokonanych podczas jego przeprowadzenia, mając na względzie koniecz-

ność właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku przed utratą dowodu, jego zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.”;

5) w art. 398²² § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Na orzeczenie referendarza sądowego co do istoty sprawy, orzeczenie kończące postępowanie, orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4², 5, 6, 7, 8 i 9, orzeczenie co do nadania klauzuli wykonalności, a także orzeczenia co do stwierdzenia wykonalności europejskiego nakazu zapłaty i co do wydania zaświadczenia, o którym mowa w art. 795⁸, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skargę rozpoznaje sąd, w którym wydano zaskarżone orzeczenie.

§ 2. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc, z wyjątkiem orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności i orzeczeń o stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty i o wydaniu zaświadczenia, o którym mowa w art. 795⁸.”;

6) w art. 403:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Można również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.”,

b) uchyla się § 3;

7) w art. 412 uchyla się § 3;

8) w art. 424¹¹ § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Jeżeli w chwili orzekania sprawa ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich albo w sprawie droga sądowa była niedopuszczalna, Sąd Najwyższy – stwierdzając niezgodność orzeczenia z prawem – uchyla zaskarżone orzeczenie oraz orzeczenie sądu pierwszej instancji i odrzuca pozew albo umarza postępowanie.”;

9) art. 479^{1a} otrzymuje brzmienie:

„Art. 479^{1a}. W sprawach gospodarczych rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu, przepisy o innych postępowaniach odrębnych stosuje się w zakresie, w którym nie są one sprzeczne z przepisami tego działu. Nie dotyczy to spraw gospodarczych rozpoznawanych w europejskim postępowaniu nakazowym albo europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.”;

10) uchyla się art. 479^{8a};

11) w części pierwszej w księdze pierwszej w tytule VII dodaje się dział VII w brzmieniu:

„Dział VII. Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych

Rozdział I. Europejskie postępowanie nakazowe

Art. 505¹⁵. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach odrębnych.

§ 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Art. 505¹⁶. § 1. Europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.

§ 2. Europejski nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy.

§ 3. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505¹⁷. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 505¹⁸. § 1. Jeżeli europejski nakaz zapłaty, zgodnie z przepisami odrębnymi, może zostać wydany tylko co do części roszczenia i powód wyraża na to zgodę, sprawę co do pozostałej części roszczenia sąd rozpoznaje we właściwym trybie. W wypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, jeżeli sąd rozpoznaje sprawę według przepisów

o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, przewodniczący wyznacza termin, w którym powód jest obowiązany w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹² § 1 zdanie drugie stosuje się. Wraz z odpisem pozwu pozwanemu doręcza się odpis pisma procesowego powoda.

Art. 505¹⁹. § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami odrębnymi, europejski nakaz zapłaty traci moc, a sąd rozpoznaje sprawę we właściwym trybie. W wypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, jeżeli sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, przewodniczący, zawiadamiając powoda o wniesieniu sprzeciwu, wyznacza termin, w którym powód obowiązany jest w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich

poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹² § 1 zdanie drugie stosuje się.

§ 3. Doręczając odpis pisma, o którym mowa w § 2, przewodniczący wyznacza termin, w którym pozwany jest obowiązany w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹⁴ § 2 zdanie drugie stosuje się.

§ 4. Jeżeli powód zgodnie z przepisami odrębnymi zażądał zakończenia postępowania na wypadek wniesienia sprzeciwu, sąd umarza postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu.

Art. 505²⁰. § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach odrębnych podstawa do uchylecia europejskiego nakazu zapłaty, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – sąd, przed którym wytoczono powództwo, uchyla nakaz zapłaty.

§ 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie europejskiego nakazu zapłaty.

§ 3. Przed uchyleniem europejskiego nakazu zapłaty sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie.

§ 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylenia europejskiego nakazu zapłaty przysługuje zażalenie.

Rozdział II. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń

Art. 505²¹. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, jeżeli spełnione są warunki określone w przepisach odrębnych.

§ 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Art. 505²². § 1. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.

§ 2. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505²³. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym. Sąd może wyznaczyć rozprawę

w wypadkach wskazanych w przepisach odrębnych.

Art. 505²⁴. Jeżeli przepisy odrębne przewidują, że pozew powinien zostać zwrócony, sąd wydaje postanowienie.

Art. 505²⁵. § 1. Świadek składa zeznanie na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. W takim wypadku świadek składa przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia. Świadek obowiązany jest złożyć tekst zeznania w sądzie w terminie wyznaczonym przez sąd. Przepisy art. 165 § 2, art. 274 § 1 i art. 276 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Przesłuchanie strony następuje na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. Przepisu art. 303 nie stosuje się.

Art. 505²⁶. Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Sąd z urzędu doręcza wyrok obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 505²⁷. § 1. Przepisy art. 505⁹ – 505¹¹, art. 505¹² § 1 i 3 oraz art. 505¹³ stosuje się.

§ 2. Uchylając zaskarżony wyrok, sąd drugiej instancji przekazuje sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniach odrębnych.”;

12) po art. 598¹³ dodaje się art. 598¹⁴ w brzmieniu:

„Art. 598¹⁴. § 1. Dla przymusowego odebrania, zgodnie z art. 598⁶ – 598¹², osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia. Przepisy art. 1150 – 1151² i 1151⁴ stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wniosek, o którym mowa w art. 598⁶, uprawniony składa do sądu opiekuńczego, który byłby właściwy w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.”;

13) art. 734 otrzymuje brzmienie:

„Art. 734. Do udzielenia zabezpieczenia właściwy jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a z braku tej podstawy lub w wypadku, w którym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia miałyby być wykonane w okręgach różnych sądów – sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w toku postępowania rozpoznaje sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd

Najwyższy. Wtedy o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji.”;

14) w art. 795³ § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Na postanowienie o odmowie wydania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego wierzycielowi przysługuje zażalenie. Odpisu zażalenia nie doręcza się dłużnikowi.”;

15) w części trzeciej w tytule I po dziale IIa dodaje się dział IIb i IIc w brzmieniu:

„Dział IIb. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty

Art. 795⁶. § 1. Sąd, który wydał europejski nakaz zapłaty, stwierdza z urzędu jego wykonalność, jeżeli zostały spełnione warunki określone w przepisach odrębnych.

§ 2. Postanowienie może wydać także referendarz sądowy.

Art. 795⁷. Na postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności przysługuje zażalenie.

Dział IIc. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń

Art. 795⁸. § 1. Sąd, który wydał orzeczenie w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wydaje na wniosek wierzyciela zaświadczenie określone w przepisach odrębnych, jeżeli spełnione są warunki określone w tych przepisach.

§ 2. Postanowienie może wydać także referendarz sądowy.

Art. 795⁹. Na postanowienie w przedmiocie wydania zaświadczenia przysługuje zażalenie.”;

16) w art. 820² § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W wypadku egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności tytułu egzekucyjnego, o którym mowa w art. 1153¹, art. 1153⁴ i art. 1153⁷, albo na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności orzeczenia sądu wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, sąd może na wniosek dłużnika zawiesić postępowanie także z innych przyczyn przewidzianych w przepisach odrębnych.”;

17) art. 840³ otrzymuje brzmienie:

„Art. 840³. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności orzeczenia sądu, o którym mowa w art. 1153¹, art. 1153⁴ lub art. 1153⁷, dłużnik może w drodze powództwa żądać odmowy wykonania takiego tytułu, w całości lub części, na podstawie określonej w przepisach odrębnych. Odmowa wykonania ma skutki pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności.”;

18) uchyla się art. 1096 i skreśla się poprzedzające go oznaczenie „Przepis wstępny”;

19) art. 1097 i 1098 otrzymują brzmienie:

„Art. 1097. § 1. Jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku postępowania.

§ 2. Sąd nie może uznać, że brak jest jurysdykcji krajowej, jeżeli jej podstawy powstały w toku postępowania.

Art. 1098. § 1. Jeżeli sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła przed sądem państwa obcego wcześniej niż przed sądem polskim, sąd polski zawiesza postępowanie. Sąd nie zawiesza jednak postępowania, jeżeli orzeczenie, które ma wydać sąd państwa obcego, nie będzie spełniało przesłanek jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej lub nie można oczekiwać, że postępowanie przed sądem państwa obcego zostanie prawomocnie zakończone w rozsądnym terminie.

§ 2. Po zakończeniu postępowania przed sądem państwa obcego, sąd umarza postępowanie, jeżeli orzeczenie sądu państwa obcego podlega uznaniu w Rzeczypospolitej Polskiej; w przeciwnym wypadku sąd podejmie postępowanie.

§ 3. Sąd na wniosek strony może także podjąć zawieszony postępowanie, jeżeli postępowanie przed sądem państwa obcego nie zostało zakończone w rozsądnym terminie.

§ 4. Przepisy § 1 – 3 stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem państwa obcego.”;

20) po art. 1098 dodaje się art. 1098¹ w brzmieniu:

„Art. 1098¹. Jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania w sprawie cywilnej toczącego się przed sądem lub innym organem państwa obcego, sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, chyba że orzeczenie, które ma wydać sąd albo inny organ państwa obcego, nie spełni przesłanek jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

21) art. 1099 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1099. § 1. Brak jurysdykcji krajowej sąd bierze pod rozagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew albo wniosek, z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 lub art. 1105 § 5.

§ 2. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności postępowania.”;

22) po art. 1099 dodaje się art. 1099¹ w brzmieniu:

„Art. 1099¹. § 1. Jeżeli brak podstaw uzasadniających jurysdykcję krajową w sprawie, a przeprowadzenie postępowania przed sądem lub innym organem państwa obcego nie jest możliwe albo nie można wymagać jego przeprowadzenia, sprawa należy do ju-

rysdykcji krajowej, gdy wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.

§ 2. W razie prawomocnego ustalenia przez sąd, że orzeczenie sądu lub innego organu państwa obcego nie podlega uznaniu w Rzeczypospolitej Polskiej, sprawa rozstrzygnięta tym orzeczeniem należy do jurysdykcji krajowej mimo braku podstaw uzasadniających tę jurysdykcję, jeżeli wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.”;

23) uchyla się art. 1100 – 1102 oraz skreśla się poprzedzające je wyrazy: „Tytuł II. Przepisy łączne dla jurysdykcji krajowej (w postępowaniu procesowym i nieprocesowym)”;

24) art. 1103 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1103. Sprawy rozpoznawane w procesie należą do jurysdykcji krajowej, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

25) po art. 1103 dodaje się art. 1103¹ – 1103¹⁰ w brzmieniu:

„Art. 1103¹. § 1. Sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

1) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczy-

pospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

2) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

3) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

4) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Art. 1103². § 1. Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

- 1) dziecko albo przysposobiony lub przysposabiający mają miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) powód i pozwany są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103³. § 1. Sprawy o alimenty oraz sprawy o roszczenia związane z ustaleniem pochodze-

nia dziecka należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy powodem jest uprawniony, który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sprawa o alimenty rozpoznawana łącznie ze sprawą małżeńską należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa małżeńska.

§ 3. Sprawa o roszczenia związane z ustaleniem pochodzenia dziecka rozpoznawana łącznie ze sprawą o ustalenie pochodzenia dziecka należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa o ustalenie pochodzenia dziecka.

Art. 1103⁴. § 1. Sprawy z zakresu prawa pracy, w których pracownik jest powodem, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy praca zazwyczaj jest, była lub miała być wykonywana w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sprawy z powództwa pracownika, dotyczące zapewnienia warunków zatrudnienia zgodnie z art. 67¹ i art. 67² Kodeksu pracy, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy pracownik jest albo był skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie będącym członkiem Unii Europejskiej.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, gdy pracownik został skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej.

Art. 1103⁵. § 1. Sprawy ze stosunku ubezpieczenia przeciwko ubezpieczycielowi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

- 1) powód ma miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi głównemu, a pozwany ubezpieczyciel jest współubezpieczycielem, lub
- 3) zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa dotyczy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, ubezpieczenia nieruchomości albo ubezpieczenia nieruchomości i ruchomości, gdy powstała na nich szkoda wynikła z jednego zdarzenia.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, ubezpieczyciel jest traktowany jako mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej

Polskiej, a sprawa wynikała z działalności tego zakładu lub oddziału.

Art. 1103⁶. § 1. Sprawy wynikające z umów, jeżeli powodem jest konsument, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy konsument ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej i w Rzeczypospolitej Polskiej podjął czynności niezbędne do zawarcia umowy.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, druga strona umowy z konsumentem jest traktowana jak podmiot mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej Polskiej, a umowa z konsumentem została zawarta w ramach działalności zakładu lub oddziału.

Art. 1103⁷. Sprawy rozpoznawane w procesie, inne niż wymienione w art. 1103¹ – 1103⁶, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy dotyczą:

- 1) zobowiązania wynikającego z czynności prawnej, które zostało wykonane albo ma lub miało być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zobowiązania niewynikającego z czynności prawnej, które powstało w Rzeczypospolitej Polskiej;

- 3) działalności znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej zakładu lub oddziału pozwanego;
- 4) roszczenia o prawo majątkowe, a pozwany ma majątek w Rzeczypospolitej Polskiej lub przysługują mu prawa majątkowe w Rzeczypospolitej Polskiej o znacznej wartości w stosunku do wartości przedmiotu sporu;
- 5) przedmiotu sporu znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 6) spadku po osobie, która w chwili śmierci miała miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103⁸. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również sprawy ze stosunku najmu, dzierżawy i innych stosunków dotyczących używania takiej nieruchomości, z wyjątkiem spraw o czynsz i inne należności związane z używaniem lub pobieraniem pożytków z takiej nieruchomości.

§ 2. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą także sprawy niewymienione w § 1 w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych, posia-

dania lub używania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103⁹. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o rozwiązanie osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, jak również o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał ich organów, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną ma siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103¹⁰. § 1. Jeżeli do jurysdykcji krajowej należy sprawa z powództwa głównego, jurysdykcja ta obejmuje również sprawę z powództwa wzajemnego.

§ 2. Jeżeli w sprawie występuje współuczestnictwo materialne, a jurysdykcja krajowa istnieje w stosunku do jednego ze współuczestników, sprawa należy do jurysdykcji krajowej w stosunku do wszystkich współuczestników.”;

26) art. 1104 i 1105 otrzymują brzmienie:

„Art. 1104. § 1. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe jurysdykcji sądów polskich.

§ 2. Poddanie jurysdykcji sądów polskich spraw, o których mowa w § 1, może nastąpić również przez wdanie się w spór co

do istoty sprawy, jeżeli pozwany nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji krajowej.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się w sprawach, które według przepisów prawa polskiego należą do wyłącznej jurysdykcji sądów państwa obcego.

Art. 1105. § 1. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie jurysdykcji sądów państwa obcego wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe, wyłączając jurysdykcję sądów polskich, jeżeli umowa taka jest skuteczna według prawa mającego do niej zastosowanie w państwie obcym.

§ 2. Umowa wyłączająca jurysdykcję sądów polskich nie może dotyczyć spraw:

- 1) należących do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
- 2) z zakresu prawa pracy, chyba że umowa zostanie zawarta po powstaniu sporu;
- 3) wynikłych lub mogących wyniknąć z umów zawartych przez konsumenta, który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) wynikłych lub mogących wyniknąć ze stosunku ubezpieczenia.

- § 3. Jurysdykcji sądów polskich nie wyłącza umowa, na podstawie której tylko jedna ze stron może wytoczyć powództwo przed sądy państwa obcego.
- § 4. W sprawach wymienionych w § 2 pkt 3 dopuszczalne jest zawarcie umowy, na podstawie której konsument może wytoczyć powództwo przed sądy państwa obcego.
- § 5. W sprawach wymienionych w § 2 pkt 4 dopuszczalne jest zawarcie umowy, na podstawie której powództwo przeciwko ubezpieczycielowi może być wytoczone przed sądy państwa obcego.
- § 6. Jeżeli strony zawarły umowę wyłączającą jurysdykcję sądów polskich, art. 1104 § 2 stosuje się odpowiednio.”;

27) po art. 1105 dodaje się art. 1105¹ w brzmieniu:

„Art. 1105¹. Wymaganie zawarcia umowy na piśmie, przewidziane w art. 1104 § 1 i art. 1105 § 1, jest spełnione, jeżeli umowa jest zamieszczona w dokumencie podpisanym przez strony lub w wymienionych między nimi pismach lub oświadczeniach złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść. Powołanie się w umowie podstawowej na dokument zawierający postanowienie odpowiadające umowie określonej w art. 1104 § 1 lub

art. 1105 § 1 spełnia wymaganie dotyczące formy tej umowy, jeżeli umowa podstawowa jest sporządzona na piśmie, a to powołanie czyni umowę częścią umowy podstawowej.”;

28) art. 1106 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1106. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu osoby będącej obywatelem polskim lub cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sąd polski może uznać za zmarłego cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania i ostatnie miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli sprawa wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą również sprawy o stwierdzenie zgonu cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli zgon nastąpił w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

29) po art. 1106 dodaje się art. 1106¹ – 1106⁴ w brzmieniu:

„Art. 1106¹. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o ubezwłasnowolnienie osoby będącej obywatelem polskim lub cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miej-

sce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jest obywatelem polskim, mającym miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1106². § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy małżeńskie, jeżeli jeden z małżonków albo jedna z osób zamierzających zawrzeć małżeństwo jest obywatelem polskim albo, będąc cudzoziemcem, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej bądź zamierza zawrzeć małżeństwo w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy majątek wspólny albo jego znaczna część znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1106³. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi, jeżeli:

1) dziecko, którego sprawa dotyczy, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwy-

kłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej
lub

- 2) wnioskodawca i dziecko, którego sprawa dotyczy, są obywatelami polskimi.

Art. 1106⁴. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o przysposobienie, jeżeli osoba, która ma być przysposobiona, jest obywatelem polskim albo, będąc cudzoziemcem, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Sprawy o przysposobienie należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy przysposabiający jest obywatelem polskim i ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. W razie przysposobienia wspólnego przez małżonków wystarczające jest, że jeden z małżonków jest obywatelem polskim i ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli przysposabiający, a w razie przysposobienia wspólnego – każdy z przysposabiających małżonków, oraz osoba, która ma być przysposobiona, są obywatelami polskimi, mającymi miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

30) art. 1107 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1107. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu opieki i kurateli nad osobą będącą obywatelem polskim lub cudzoziemcem mającym miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również sprawy z zakresu kurateli nad osobą prawną lub niebędącą osobą prawną jednostką organizacyjną, mającą siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej. Ustanowienie kurateli do załatwienia poszczególnej sprawy należy do jurysdykcji krajowej, jeżeli należy do niej ta sprawa.

§ 2. Sądy polskie mogą w razie potrzeby wydawać zarządzenia w zakresie opieki i kurateli co do położonego w Rzeczypospolitej Polskiej majątku cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli okaże się to konieczne w interesie tego cudzoziemca.

§ 3. Sądy polskie mogą wydawać zarządzenia w zakresie opieki i kurateli również w wypadkach innych niż wymienione w § 1 i 2, jeżeli sprawa wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym lub jeżeli zachodzi pilna potrzeba udzielenia ochrony cudzoziemcowi, który przebywa w Rzeczypospolitej Pol-

skiej, mającemu miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą.”;

31) po art. 1107 dodaje się art. 1107¹ w brzmieniu:

„Art. 1107¹. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

32) art. 1108 i 1109 otrzymują brzmienie:

„Art. 1108. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy spadkowe, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał miejsce zamieszkania bądź miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Do jurysdykcji krajowej należą również sprawy spadkowe, jeżeli majątek spadkowy albo jego znaczna część znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1109. W stosunku do spadku podlegającego jurysdykcji sądu polskiego po osobie, która w chwili śmierci nie miała miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, sąd może wydać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na wniosek polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.”;

33) po art. 1109 dodaje się art. 1109¹ w brzmieniu:

„Art. 1109¹. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu postępowania rejestrowego dotyczące rejestru prowadzonego w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą rozpoznawane przez sąd rejestrowy sprawy o rozwiązanie osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną ma siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą również inne sprawy rozpoznawane przez sąd rejestrowy, jeżeli właściwy miejscowo sąd rejestrowy znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

34) art. 1110 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1110. Do jurysdykcji krajowej należą również inne niż wymienione w art. 1106 – 1109¹ sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli sprawa dotyczy osoby będącej obywatelem polskim, cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej albo osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również, jeżeli sprawa z innych względów wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.”;

35) po art. 1110 dodaje się art. 1110¹ i 1110² w brzmieniu:

„Art. 1110¹. W sprawach o podział majątku wspólnego, o dział spadku, jak również w sprawach dotyczących zarządu związanego ze współwłasnością i o zniesienie współwłasności, przepisy art. 1104 – 1105¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 1110². Jurysdykcja krajowa w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym jest wyłączna w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych na nieruchomości lub posiadania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

36) w części czwartej w księdze pierwszej po tytule IV dodaje się tytuł IVa w brzmieniu:

„Tytuł IVa. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym

Art. 1110³. § 1. Przepisy o podstawach jurysdykcji krajowej zawarte w tytule III i tytule IV stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym. Umowa, o której mowa w art. 1105 § 1, jest jednak bezskuteczna, jeżeli wyłącza jurysdykcję sądów polskich jedynie w postępowaniu zabezpieczającym.

§ 2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym istnieje także wtedy, gdy zabezpieczenie może być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej lub wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1110⁴. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy egzekucyjne, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

§ 3. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej.”;

37) w części czwartej w księdze pierwszej w nazwie tytułu V wyrazy: „Tytuł V. Zwolnienie od jurysdykcji krajowej” zastępuje się wyrazami: „Księga pierwsza a. Immunitet sądowy i egzekucyjny”;

38) art. 1111 – 1113 otrzymują brzmienie:

„Art. 1111. § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie następujące osoby:

- 1) uwierzytelnieni w Rzeczypospolitej Polskiej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych;
- 2) członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie usta-

lonych zwyczajów międzynarodowych;

- 4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1 – 3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej i nie mają obywatelstwa polskiego.

§ 2. Przepisy § 1 nie mają zastosowania do osób w nim wymienionych w odniesieniu do:

- 1) spraw z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego w Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób w imieniu państwa wysyłającego dla celów przedstawicielstwa dyplomatycznego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej dla celów organizacji;
- 2) spraw dotyczących spadków, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
- 3) spraw dotyczących zawodowej lub gospodarczej działalności tych osób, wykonywanej przez nie w Rzeczy-

pospolitej Polskiej poza funkcjami urzędowymi.

Art. 1112. § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie w sprawach wchodzących w zakres czynności dokonanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych następujące osoby:

- 1) urzędnicy pełniący funkcje konsularne w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
- 2) cudzoziemcy będący pracownikami administracyjnymi i technicznymi przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej lub członkami personelu służby przedstawicielstw dyplomatycznych oraz inne osoby zrównane z nimi na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania w stosunku do urzędników pełniących funkcje konsularne oraz pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych w wypadku wytoczenia przeciwko tym osobom powództw:

- 1) wynikłych z zawarcia przez nie umowy, w której nie występowały

wyraźnie lub w sposób dorozumiany jako przedstawiciele państwa wysyłającego;

- 2) o wynagrodzenie szkody powstałej w wyniku wypadku spowodowanego w Rzeczypospolitej Polskiej przez pojazd, statek morski, statek żeglugi śródlądowej lub statek powietrzny.

Art. 1113. Immunitet sądowy sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia istnienia immunitetu sąd odrzuca pozew albo wniosek. Rozpoznanie sprawy z naruszeniem immunitetu sądowego powoduje nieważność postępowania. Jeżeli osoba, przeciwko której albo z udziałem której wszczęto sprawę, uzyska immunitet sądowy w toku postępowania, sąd umarza postępowanie.”;

- 39) po art. 1113 dodaje się art. 1113¹ w brzmieniu:

„Art. 1113¹. § 1. Osoby wymienione w art. 1111 § 1, jak również osoby wymienione w art. 1112 § 1 pkt 2, z wyjątkiem pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej, nie mają obowiązku składania zeznań w charakterze świadków lub występowania w charakterze biegłego lub tłumacza, jak również obowiązku przedstawienia dokumentu lub

przedmiotu oględzin, chyba że uprawniona do tego osoba wyrazi zgodę.

§ 2. Urzędnicy pełniący funkcje konsularne, pracownicy administracyjni i techniczni urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 1112 § 1, jak również członkowie personelu służby tych urzędów będący cudzoziemcami, nie mają obowiązku – co do faktów związanych z wykonywaniem ich funkcji – składania zeznań w charakterze świadków lub występowania w charakterze biegłych co do treści prawa państwa wysyłającego, jak również obowiązku przedstawienia dokumentu lub przedmiotu oględzin, chyba że uprawniona do tego osoba wyrazi zgodę.

§ 3. W razie wyrażenia zgody, o której mowa w § 1 lub 2, nie można stosować środków przymusu, ani grozić ich zastosowaniem.”;

40) art. 1114 i 1115 otrzymują brzmienie:

„Art. 1114. § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w wypadku, jeżeli państwo wysyłające w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu sądowego w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.

§ 2. W stosunku do urzędników międzynarodowych, korzystających z immunitetu sądowego, zrzeczenie się immunitetu przewidziane w § 1 musi być dokonane przez odpowiednią organizację międzynarodową.

§ 3. Niezależnie od postanowień § 1 i 2 osobom wymienionym w art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie przysługuje immunitet sądowy w sprawach:

- 1) w których osoby te wszczynają postępowanie przed sądem polskim;
- 2) z powództw wzajemnych przeciwko tym osobom;
- 3) z powództw przeciwegzekucyjnych wytoczonych przeciwko nim.

Art. 1115. § 1. Przeciwko osobom, które na podstawie art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 korzystają z immunitetu sądowego w zakresie przewidzianym w tych przepisach, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której osobom tym nie przysługuje immunitet sądowy.

§ 2. Przeciwko osobom określonym w § 1, w stosunku do których państwo wysyłające lub odpowiednia organizacja międzynarodowa zrzekły się immunitetu sądowego, może być prowadzona egzekucja jedynie w wypadku wyraźnego

zrzeczenia się immunitetu przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową także w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego.

§ 3. Jeżeli prowadzenie egzekucji jest dozwolone, niedopuszczalna jest egzekucja z mienia służącego do użytku urzędowego oraz przez stosowanie przymusu wobec osoby dłużnika.

§ 4. Egzekucja jest niedopuszczalna w pomieszczeniach zajmowanych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne, misje zagraniczne lub urzędy konsularne państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w mieszkaniach osób wymienionych w art. 1111 § 1, chyba że szef przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego wyrazi na to zgodę.”;

41) po art. 1115 dodaje się art. 1115¹ w brzmieniu:

„Art. 1115¹. Przepisy art. 1111 – 1115 stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym.”;

42) art. 1116 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1116. W razie wątpliwości co do istnienia immunitetu sądowego lub egzekucyjnego sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o informację.”;

43) art. 1117 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1117. § 1. Zdolność sądową cudzoziemców, zagranicznych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi określa się według prawa właściwego dla ich zdolności prawnej.

§ 2. Zdolność procesową podmiotów wymienionych w § 1 określa się według prawa właściwego dla ich zdolności do czynności prawnych.

§ 3. Cudzoziemiec niemający zdolności procesowej według prawa wskazanego w § 2 może dokonywać czynności procesowych przed sądem polskim, jeżeli miałby zdolność procesową według prawa polskiego.”;

44) art. 1119 – 1121 otrzymują brzmienie:

„Art. 1119. Powód, który nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 1120. Powód nie ma obowiązku określonego w art. 1119:

- 1) jeżeli ma w Rzeczypospolitej Polskiej majątek wystarczający na zapłatę kosztów;
- 2) jeżeli przysługuje mu lub uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych;

- 3) w sprawach małżeńskich niemajątkowych, w sprawach z powództwa wzajemnego oraz w postępowaniu nakazowym, upominawczym i uproszczonym;
- 4) w sprawach, które strony zgodnie poddały jurysdykcji sądów polskich;
- 5) jeżeli orzeczenie sądu polskiego zasądające koszty procesu od powoda na rzecz pozwanego byłoby wykonalne w państwie, w którym powód ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę.

Art. 1121. § 1. Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

§ 2. Późniejsze zgłoszenie żądania jest dopuszczalne, jeżeli dopiero w toku sprawy:

- 1) pozwany dowiedział się, że powód nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 2) ustała podstawa prawna do zwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.”;

45) w art. 1123 § 3 otrzymuje brzmienie:

- „§ 3. Kaucję składa się na rachunek depozytowy sądu, chyba że sąd określi inny sposób jej złożenia.”;
- 46) w art. 1124 § 3 otrzymuje brzmienie:
- „§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu sąd odrzuca pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach jak w wypadku cofnięcia pozwu.”;
- 47) art. 1127 i 1128 otrzymują brzmienie:
- „Art. 1127. Pierwszeństwo zaspokojenia z kaucji złożonej przez powoda przysługuje pozwanemu przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.
- Art. 1128. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym.”;
- 48) art. 1129 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 1129. Cudzoziemcy, zagraniczne osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi korzystają ze zwolnienia od kosztów sądowych na zasadach przewidzianych w przepisach odrębnych.”;
- 49) w części czwartej w księdze drugiej nazwa tytułu IV otrzymuje brzmienie:
- „Pomoc prawna”;
- 50) art. 1130 i 1131 otrzymują brzmienie:
- „Art. 1130. § 1. W sprawach przeprowadzania dowodów i dokonywania innych czynności oraz doręczania pism sądowych sądy porozumiewają się z sądami lub innymi organami państw obcych oraz z polskimi

przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przeprowadzania dowodu.

Art. 1131. § 1. Sądy występują o przeprowadzenie dowodów za granicą do sądów lub innych organów państw obcych.

§ 2. Wnioski są przesyłane bezpośrednio, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa wezwanego, lub za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego. Nie wyłącza to innych sposobów przesyłania wniosków.

§ 3. Sąd może wnosić o bezpośrednie zawiadomienie go, stron i ich przedstawicieli, w tym pełnomocników, o miejscu i czasie przeprowadzenia dowodu w celu umożliwienia obecności przy przeprowadzeniu dowodu lub udziału w tej czynności.

§ 4. Jeżeli nie sprzeciwia się temu prawo państwa wezwanego, sąd może wyznaczyć jednego ze swych członków (sędziego wyznaczony), aby był obecny przy przeprowadzaniu za granicą dowodu przez sąd lub inny organ państwa wezwanego, jak również, aby brał udział w tej czynności.

Sąd może w tym celu wyznaczyć również biegłego.

§ 5. Za zgodą państwa wezwanego sąd lub sędzia wyznaczony może przeprowadzić dowód bezpośrednio w państwie wezwanym. Przepisów kodeksu o środkach przymusu nie stosuje się.

§ 6. W wypadkach wskazanych w § 1 – 5 sąd może postanowić, w porozumieniu z sądem lub innym organem państwa wezwanego, że przeprowadzenie dowodu, którego charakter się temu nie sprzeciwia, nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość.”;

51) po art. 1131 dodaje się art. 1131¹ w brzmieniu:

„Art. 1131¹. Przepis art. 1131 stosuje się odpowiednio, jeżeli sądy występują do sądów lub innych organów państw obcych o dokonanie innych czynności niż przeprowadzenie dowodów.”;

52) art. 1132 i 1133 otrzymują brzmienie:

„Art. 1132. § 1. Sądy występują o doręczenie pism sądowych osobie mającej miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą do sądów lub innych organów państw obcych.

§ 2. Wnioski są przesyłane bezpośrednio, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa

wezwanego, lub za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego. Nie wyłącza to innych sposobów przesyłania wniosków.

Art. 1133. § 1. Sąd może doręczyć pisma sądowe osobie przebywającej lub mającej siedzibę za granicą pocztą listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa, w którym ma nastąpić doręczenie.

§ 2. Jeżeli nie jest możliwe doręczenie z powodu odmowy wykonania wniosku przez sąd lub inny organ państwa wezwanego lub długotrwałego niewykonania wniosku, sąd może doręczyć pisma w sposób określony w § 1, także wówczas, gdy takiego sposobu nie dopuszcza prawo państwa, w którym ma nastąpić doręczenie.”;

53) po art. 1133 dodaje się art. 1133¹ w brzmieniu:

„Art. 1133¹. Przepisy art. 1132 i 1133 stosuje się odpowiednio do doręczania pism pozasądowych.”;

54) art. 1134 i 1135 otrzymują brzmienie:

„Art. 1134. Sądy mogą występować do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego o przeprowadzenie dowodu lub o doręczenie pisma, jeżeli osoba mająca być

przesłuchana lub odbiorca pisma jest obywatelem polskim przebywającym za granicą.

Art. 1135. § 1. Sądy polskie przeprowadzają dowody i doręczają pisma na wniosek sądów i innych organów państw obcych. W wypadkach takich właściwy jest sąd rejonowy, w którego okręgu ma być przeprowadzony dowód lub ma nastąpić doręczenie pisma.

§ 2. Sąd polski odmawia wykonania czynności wymienionych w § 1, jeżeli:

- 1) ich wykonanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego);
- 2) ich wykonanie nie należy do zakresu działania sądów polskich;
- 3) państwo, z którego pochodzi wniosek, odmawia sądom polskim wykonywania takich czynności;
- 4) nie została złożona w terminie zaliczka, o której mowa w art. 1135¹ § 3.”;

55) po art. 1135 dodaje się art. 1135¹ – 1135⁵ w brzmieniu:

„Art. 1135¹. § 1. Wykonanie wniosku sądu lub innego organu państwa obcego o przeprowadzenie dowodu lub doręczenie pism sądowych przez sąd polski odbywa się według pra-

wa polskiego. Sąd wezwany może jednak na wniosek sądu lub innego organu państwa obcego zastosować przy wykonaniu wniosku inny sposób od przewidzianego przez prawo polskie, jeżeli ten sposób wykonania wniosku nie jest zakazany przez prawo polskie i nie jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

- § 2. Jeżeli sąd lub inny organ państwa obcego zwróci się do sądu o doręczenie pisma sądowego osobie przebywającej w Rzeczypospolitej Polskiej, nie dołączając tłumaczenia tego pisma na język polski, doręcza się je odbiorcy, o ile zechce je przyjąć. Odbiorcę, który odmawia przyjęcia pisma, należy pouczyć o możliwości wystąpienia w związku z tym niekorzystnych skutków prawnych za granicą.
- § 3. Jeżeli w wykonaniu wniosku sądu lub innego organu państwa obcego mogą powstać koszty związane z udziałem biegłych, tłumaczy, świadków i innych osób, sąd wykonuje wniosek dopiero po złożeniu w wyznaczonym terminie stosownej zaliczki przez sąd lub inny organ państwa obcego. To samo dotyczy kosztów mogących powstać w wyniku zasto-

sowania innego sposobu niż przewidziany przez prawo polskie.

Art. 1135². § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sądy zawiadamiają bezpośrednio sąd lub inny organ państwa wzywającego, jak również strony i ich przedstawicieli, w tym pełnomocników, o miejscu i czasie przeprowadzenia dowodu w celu umożliwienia obecności przy przeprowadzeniu dowodu lub udziału w tej czynności tylko na ich wniosek.

§ 2. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sędzia lub inna osoba wyznaczona przez sąd lub inny organ państwa wzywającego mogą być obecni przy przeprowadzaniu dowodu lub brać udział w tej czynności tylko za zgodą sądu.

§ 3. Na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego sąd może wyrazić zgodę na bezpośrednie przeprowadzenie dowodu w Rzeczypospolitej Polskiej przez sąd lub inny organ państwa wzywającego lub wyznaczone przez nich osoby, jeżeli przeprowadzenie dowodu nie będzie sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). W takim wypadku sąd na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego stosuje przepisy kodeksu o środ-

kach przymusu. Przeprowadzenie dowodu następuje w obecności sądu lub sędziego wyznaczonego.

§ 4. W wypadkach wskazanych w § 1 – 3 sąd może wyrazić zgodę na przeprowadzenie dowodu, którego charakter się temu nie sprzeciwia, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość.

Art. 1135³. § 1. Doręczenie pism sądowych osobom przebywającym w Rzeczypospolitej Polskiej, którym przysługuje immunitet sądowy lub egzekucyjny, oraz innym osobom przebywającym w budynkach lub pomieszczeniach korzystających z nietykalności na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, dokonuje się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do doręczania pism sądowych obywatelom polskim przebywającym za granicą, którzy korzystają z immunitetu dyplomatycznego lub konsularnego.

Art. 1135⁴. Przepisy art. 1135 – 1135³ stosuje się odpowiednio do wykonywania przez sądy polskie innych czynności niż przeprowadzanie dowodu oraz do doręczania pism pozasądowych.

Art. 1135⁵. § 1. Strona mająca miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, obowiązana jest wskazać w Polsce pełnomocnika do doręczeń.

§ 2. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem.”;

56) art. 1137 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1137. Sąd może zabezpieczyć dowód znajdujący się w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jest to potrzebne do dochodzenia roszczenia za granicą. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie rejonowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony. O terminie wyznaczonym do przeprowadzenia dowodu zawiadamia się wnioskodawcę, chyba że zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 310 oraz art. 312 – 314.”;

57) art. 1138 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1138. Zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Dokument dotyczący przeniesienia własności nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej powinien być uwierzytelniony przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny. To samo dotyczy dokumentu, którego autentyczności strona zaprzeczyła.”;

58) w części czwartej w księdze drugiej nazwa tytułu VII otrzymuje brzmienie:

„Czynności dotyczące spadku po cudzoziemcach”;

59) art. 1139 i 1140 otrzymują brzmienie:

„Art. 1139. § 1. W sprawach spadkowych z zakresu postępowania nieprocesowego, w których sądom polskim nie przysługuje jurysdykcja, dokonują one z urzędu zabezpieczenia spadku oraz otwarcia i ogłoszenia testamentu. Zawiadamia się o tym właściwego konsula, który może uczestniczyć w postępowaniu.

§ 2. Organom państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wydaje się na żądanie wypis testamentu oraz protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu. Oryginał testamentu może być wydany, jeżeli nie przewiduje się dalszych czynności urzędowych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1140. § 1. Sąd z urzędu postanowi o wezwaniu przez ogłoszenie osób roszcujących sobie prawa do spadku, spadkobierców i wierzycieli spadkodawcy, aby w ciągu trzech miesięcy zgłosili i uprawdopodobnili swoje prawa. W ogłoszeniu należy wskazać obywatelstwo, miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy.

§ 2. Ogłoszenie doręcza się właściwemu urzędowi skarbowemu i konsulowi.”;

60) w art. 1141 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W przeciwnym razie wyznacza się rozprawę, na którą wzywa się osoby zainteresowane. Po wysłuchaniu stawających sąd wyda postanowienie o zabezpieczeniu zgłoszonych i uprawdopodobnionych praw osób zamieszkałych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz obywateli polskich zamieszkałych za granicą, jak również o zabezpieczeniu należnych podatków. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.”;

61) w art. 1142 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli cudzoziemiec zmarł w Rzeczypospolitej Polskiej w czasie podróży, a nie miał w Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu ani majątku oprócz rzeczy przy nim znalezionych, rzeczy te będą zabezpieczone z urzędu przez sąd, który zawiadamia o tym właściwego konsula.”;

62) art. 1143 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1143. § 1. Sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

§ 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności w stosunkach z państwem obcym.

§ 3. Celem ustalenia treści prawa obcego lub obcej praktyki sądowej albo istnienia wzajemności sąd może zastosować także inne środki, w tym zasięgnąć opinii biegłych.”;

63) w części czwartej w księdze drugiej nazwa tytułu IX otrzymuje brzmienie:

„Uzasadnienie prawomocnych orzeczeń i wydawanie zaświadczeń”;

64) po art. 1144 dodaje się art. 1144¹ w brzmieniu:

„Art. 1144¹. Jeżeli przepisy odrębne przewidują wydanie zaświadczenia na potrzeby uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia, ugody lub innego tytułu egzekucyjnego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, zaświadczenie takie wystawia, stosując formularz określony we właściwych przepisach odrębnych, na wniosek zainteresowanego, przewodniczący w sądzie, który wydał orzeczenie albo zatwierdził ugodę lub przed któ-

rym ugoda została zawarta. W wypadku innych tytułów egzekucyjnych właściwy do wystawienia zaświadczenia jest przewodniczący w sądzie rejonowym, w którego okręgu tytuł został sporządzony.”;

- 65) w części czwartej tytuł księgi trzeciej otrzymuje brzmienie:
„Uznanie i stwierdzenie wykonalności”;
- 66) w części czwartej w księdze trzeciej nazwa tytułu I otrzymuje brzmienie:
„Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych”;
- 67) art. 1145 – 1148 otrzymują brzmienie:
„Art. 1145. Orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają uznaniu z mocy prawa, chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146.

Art. 1146. § 1. Orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli:

- 1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
- 2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
- 3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie;

- 4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony;
- 5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego;
- 6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami;
- 7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

§ 2. Przeszkody określone w § 1 pkt 5 i 6 stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem polskim lub organem państwa obcego oraz do rozstrzygnięcia wydanego przez inny niż sąd organ polski lub organ państwa obcego.

§ 3. Przepisów § 1 pkt 5 i 6 nie stosuje się, gdy orzeczenie sądu państwa obcego

stwierdza, zgodnie z przepisami tego państwa o jurysdykcji krajowej, nabycie przez osobę mieszkającą albo mającą siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej mienia spadkowego znajdującego się w chwili śmierci spadkodawcy na obszarze państwa obcego.

Art. 1147. § 1. Osoba powołująca się na uznanie orzeczenia sądu państwa obcego jest zobowiązana przedstawić:

- 1) urzędowy odpis orzeczenia;
- 2) dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne, chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści;
- 3) uwierzytelniony przekład na język polski dokumentów wymienionych w pkt 1 i 2 oraz w § 2.

§ 2. Jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy, należy przedstawić dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało mu doręczone.

Art. 1148. § 1. Każdy, kto ma w tym interes prawny, może wystąpić do sądu z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu.

§ 2. Do wniosku o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega uznaniu, należy dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147, a do wniosku o ustalenie, że orzeczenie nie podlega uznaniu, urzędowy odpis orzeczenia wraz z jego uwierzytelnionym przekładem na język polski.”;

68) po art. 1148 dodaje się art. 1148¹ w brzmieniu:

„Art. 1148¹. § 1. Wniosek, o którym mowa w art. 1148, rozpoznaje sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a w braku tej podstawy – Sąd Okręgowy w Warszawie.

§ 2. W terminie dwóch tygodni od doręczenia wniosku strona może przedstawić sądowi stanowisko w sprawie. Sąd może rozpoznać wniosek na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Na postanowienie sądu okręgowego w przedmiocie ustalenia przysługuje zażalenie, a od postanowienia sądu apelacyjnego – skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym postanowieniem w przedmiocie ustalenia.”;

69) art. 1149 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1149. Przepisy art. 170 i art. 400 stosuje się odpowiednio do prawomocnych postanowień sądu polskiego ustalających, że orzeczenia sądu państwa obcego orzekające rozwód lub unieważnienie małżeństwa albo ustalające nieistnienie małżeństwa podlegają uznaniu.”;

70) po art. 1149 dodaje się art. 1149¹ w brzmieniu:

„Art. 1149¹. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć innych organów państw obcych wydanych w sprawach cywilnych.”;

71) w części czwartej w księdze trzeciej nazwa tytułu II otrzymuje brzmienie:

„Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzonych”;

72) art. 1150 i 1151 otrzymują brzmienie:

„Art. 1150. Orzeczenia sądów państw obcych w sprawach cywilnych, nadające się do wykonania w drodze egzekucji, stają się tytułami wykonawczymi po stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd polski. Stwierdzenie wykonalności następuje, jeżeli orzeczenie jest wykonalne w państwie, z którego pochodzi, oraz nie istnieją przeszkody określone w art. 1146 § 1 i 2.

Art. 1151. § 1. Stwierdzenie wykonalności następuje na wniosek wierzyciela przez nadanie orze-

czeniu sądu państwa obcego klauzuli wykonalności.

§ 2. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności należy dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147, a ponadto dokument stwierdzający, że orzeczenie jest wykonalne w państwie, z którego pochodzi, chyba że wykonalność wynika z treści orzeczenia lub prawa tego państwa.”;

73) po art. 1151 dodaje się art. 1151¹ – 1151⁴ w brzmieniu:

„Art. 1151¹. § 1. O nadaniu klauzuli wykonalności orzeka sąd okręgowy miejsca zamieszkania albo siedziby dłużnika, a w braku takiego sądu – sąd okręgowy, w którego okręgu ma być prowadzona egzekucja.

§ 2. W terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia odpisu wniosku dłużnik może przedstawić stanowisko w sprawie. Sąd rozpoznaje wniosek na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Na postanowienie sądu okręgowego w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności służy zażalenie, a od postanowienia sądu apelacyjnego – skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności. Przepisu art. 795 § 2 nie stosuje się.

Art. 1151². § 1. Egzekucja na podstawie orzeczenia sądu państwa obcego może być wszczęta po uprawomocnieniu się postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności. Do czasu upływu terminu do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu okręgowego o nadaniu klauzuli wykonalności, a w razie wniesienia zażalenia – do czasu jego rozpoznania przez sąd apelacyjny, postanowienie to stanowi tytuł zabezpieczenia. Sposób zabezpieczenia określa wierzyciel we wniosku o dokonanie zabezpieczenia. Dla orzeczeń obejmujących roszczenia pieniężne dopuszczalne są wyłącznie rodzaje zabezpieczeń wymienione w art. 747. W razie potrzeby rodzaj zabezpieczenia może określić na wniosek wierzyciela także sąd okręgowy w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności. Do zabezpieczenia tego art. 750 – 752⁶, art. 754¹, art. 755 i art. 757 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wykonanie zabezpieczenia, o którym mowa w § 1, sąd okręgowy może uzależnić od złożenia przez wierzyciela kaucji. Dłużnikowi przysługuje pierwszeństwo zaspokojenia z kaucji złożonej przez wierzyciela przed wszystkimi innymi wierzycielami wierzyciela.

§ 3. W razie oddalenia zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności albo wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności sąd apelacyjny może uzależnić wykonanie orzeczenia sądu państwa obcego od złożenia stosownego zabezpieczenia przez wierzyciela. Sąd może, jeżeli na skutek wykonania orzeczenia mogłaby wyniknąć dla dłużnika niepowetowana szkoda, wstrzymać wykonanie orzeczenia do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, a w razie jej wniesienia – do czasu jej rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Art. 1151³. W wypadkach, o których mowa w art. 840 § 1, podstawy powództwa o pozbawienie wykonalności orzeczenia sądu państwa obcego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności nie mogą stanowić zarzuty co do przeszkód określonych w art. 1146 § 1 i 2.

Art. 1151⁴. Przepisy art. 1150 – 1151³ stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć innych organów państw obcych wydanych w sprawach cywilnych.”;

74) art. 1152 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1152. Ugody w sprawach cywilnych zawarte przed sądami i innymi organami państw obcych lub przez nie zatwierdzone stają się tytułami wykonawczymi po stwierdzeniu ich wykonalności

ści, jeżeli są one wykonalne w państwie pochodzenia i nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). Przepisy art. 1151 – 1151³ stosuje się odpowiednio.”;

75) uchyla się art. 1153;

76) po art. 1153² dodaje się art. 1153³ w brzmieniu:

„Art. 1153³. Przepisów art. 1150 – 1152 nie stosuje się.”;

77) w części czwartej w księdze trzeciej po tytule III dodaje tytuły IV i V w brzmieniu:

„Tytuł IV. Wykonalność europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej

Art. 1153⁴. Europejskie nakazy zapłaty wydane przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej, których wykonalność została stwierdzona w tych państwach na podstawie przepisów odrębnych, są tytułami egzekucyjnymi i podlegają wykonaniu w Rzeczypospolitej Polskiej po nadaniu klauzuli wykonalności.

Art. 1153⁵. Tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 1153⁴, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 1153⁶. Przepisów art. 1150 – 1152 nie stosuje się.

Tytuł V. Wykonalność orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń

Art. 1153⁷. Orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, opatrzone w tych państwach zaświadczeniem na podstawie przepisów odrębnych, są tytułami egzekucyjnymi i podlegają wykonaniu w Rzeczypospolitej Polskiej po nadaniu klauzuli wykonalności.

Art. 1153⁸. Tytułom egzekucyjnym, o których mowa w art. 1153⁷, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 1153⁹. Przepisów art. 1150 – 1152 nie stosuje się.”;

78) w art. 1162 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wymaganie dotyczące formy zapisu na sąd polubowny jest spełnione także wtedy, gdy zapis zamieszczony został w wymienionych między stronami pismach lub oświadczeniach złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść. Powołanie się w umowie na dokument zawierający postanowienie o poddaniu sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spełnia wymagania dotyczące formy zapisu na sąd polubowny, jeżeli umowa ta jest sporządzona

na piśmie, a to powołanie się jest tego rodzaju, że czyni zapis częścią składową umowy.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 oraz z 2007 r. Nr 21, poz. 125) w art. 73 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wpisanie wzmianki dodatkowej lub zamieszczenia przypisu w akcie stanu cywilnego na podstawie orzeczenia sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcia innego organu państwa obcego następuje, jeżeli orzeczenie to podlega uznaniu na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego lub innych właściwych przepisów.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.³⁾) po art. 69 dodaje się art. 69¹ w brzmieniu:

„Art. 69¹. Sąd karny orzekający o odpowiedzialności karnej za przestępstwo ma jurysdykcję w sprawie o roszczenia majątkowe wynikające z tego przestępstwa. Przepis ten stosuje się odpowiednio do prokuratora w postępowaniu przygotowawczym w sytuacji określonej w art. 69 § 2.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.⁴⁾) w art. 13 w § 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w eu-

ropejskim postępowaniu nakazowym, oraz dotyczących depozytów sądowych i przepadku rzeczy.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052, z późn. zm.⁵⁾) art. 64 otrzymuje brzmienie:

„Art. 64. Sąd Najwyższy na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich lub w której w chwili orzekania droga sądowa była niedopuszczalna, jeżeli orzeczenie to nie może być wzruszone w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniach sądowych.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, poz. 1151, z późn. zm.⁶⁾) w art. 106 uchyla się ust. 10.

Art. 7. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, z późn. zm.⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 19 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Połowę opłaty pobiera się od sprzeciwu od wyroku zaoczego i od wniosku o uchylenie europejskiego nakazu zapłaty.”;

2) w art. 24 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Opłatę stałą w kwocie 300 zł pobiera się od wniosku o:

- 1) ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcie innego organu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu;
 - 2) stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcia innego organu państwa obcego albo ugody zawartej przed tym sądem lub organem lub zatwierdzonej przez ten sąd lub organ;
 - 3) uznanie lub stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu polubownego lub ugody zawartej przed tym sądem.”;
- 3) po art. 27a dodaje się art. 27b w brzmieniu:
- „Art. 27b. Opłatę stałą w kwocie 100 zł pobiera się od pozwu w sprawie rozpoznawanej w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.”;
- 4) w art. 71 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 – 10 w brzmieniu:
- „8) wydanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego;
 - 9) uchylenie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego;
 - 10) wydanie zaświadczenia o utracie lub ograniczeniu wykonalności tytułu egzekucyjnego opatrzonego zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego.”;
- 5) w art. 79 w ust. 1 w pkt 2 dodaje się lit. d w brzmieniu:
- „d) pozwu w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli uprawomocnił się europejski nakaz zapłaty.”.

Art. 8. 1. Przepisy niniejszej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie, z zastrzeżeniem ust. 2 – 5.

2. Jeżeli sąd miał jurysdykcję krajową w sprawie na podstawie określonej w przepisach dotychczasowych, jurysdykcja ta istnieje nadal, choćby ta podstawa nie była przewidziana w przepisach ustawy.

3. Sąd nie może uznać, że brak jest jurysdykcji krajowej, jeżeli w sprawie istnieje podstawa jurysdykcji określona w przepisach ustawy, choćby ta podstawa nie była przewidziana w przepisach dotychczasowych.

4. Przepisy art. 1130 – 1135⁴ ustawy wymienionej w art. 1 w zakresie dotyczącym wykonywania przez sądy polskie innych czynności niż przeprowadzanie dowodu, w brzmieniu określonym przepisami ustawy, stosuje się do czynności procesowych dokonywanych po dniu wejścia w życie ustawy, choćby postępowanie w sprawie wszczęte zostało przed dniem wejścia w życie ustawy.

5. Uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności na podstawie przepisów ustawy podlegają orzeczenia, rozstrzygnięcia lub ugody, które zostały wydane albo zawarte lub zatwierdzone po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 9. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 5, 9, 11 i 14 – 17 oraz pkt 77 w zakresie dodawanych art. 1153⁴, art. 1153⁵, art. 1153⁷ i art. 1153⁸, a także art. 7 pkt 1 i 3 – 5, które wchodzi w życie z dniem 12 grudnia 2008 r.

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, ustawę z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej oraz ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21,

poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 61, poz. 418, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845 oraz z 2008 r. Nr 59, poz. 367 i Nr 96, poz. 609 i 619.

- ³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903 oraz z 2008 r. Nr 100, poz. 648 i Nr 107, poz. 686.
- ⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 91, poz. 1070 i Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907 i Nr 273, poz. 2702 i 2703, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 131, poz. 1102, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1410, 1413 i 1417, Nr 178, poz. 1479 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044 i Nr 218, poz. 1592, z 2007 r. Nr 25, poz. 162, Nr 64, poz. 433, Nr 73, poz. 484, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 136, poz. 959, Nr 138, poz. 976 i Nr 230, poz. 1698 oraz z 2008 r. Nr 41, poz. 251.
- ⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219 oraz z 2006 r. Nr 157, poz. 1119.
- ⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i Nr 96, poz. 959, z 2005 r. Nr 48, poz. 447, Nr 83, poz. 719, Nr 143, poz. 1204, Nr 167, poz. 1396, Nr 183, poz. 1538 i Nr 184, poz. 1539, z 2006 r. Nr 157, poz. 1119 oraz z 2007 r. Nr 50, poz. 331, Nr 82, poz. 557, Nr 102, poz. 691 i Nr 112, poz. 769.
- ⁷⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 876 oraz z 2007 r. Nr 21, poz. 123, Nr 82, poz. 560, Nr 123, poz. 849, Nr 125, poz. 873 i Nr 191, poz. 1371.

UZASADNIENIE

A) CZĘŚĆ PIERWSZA – CELE ZMIAN

Głównymi celami projektu są:

- reforma zawartej w części czwartej Kodeksu postępowania cywilnego regulacji międzynarodowego postępowania cywilnego (międzynarodowego prawa postępowania cywilnego) oraz
- wprowadzenie do prawa polskiego, w tym przede wszystkim do Kodeksu postępowania cywilnego, przepisów uzupełniających i wykonujących regulacje rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r.¹⁾ i rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r.²⁾

B) CZĘŚĆ DRUGA – REFORMA MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

I. Założenia i zakres zmian związanych z reformą międzynarodowego prawa postępowania cywilnego

1. Obowiązujące unormowanie międzynarodowego postępowania cywilnego pochodzi z okresu uchwalenia Kodeksu postępowania cywilnego i od tego czasu nie było poddawane poważniejszym zmianom. Choć unormowanie to – zważywszy na czas, w którym zostało przyjęte – zasługiwało na wysoką ocenę i stanowiło rzadki w skali europejskiej przykład kompletnej regulacji w jednym akcie prawnym zagadnień składających się na międzynarodowe prawo postępowania cywilnego, to nie odpowiada ono już jednak potrzebom

¹⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz. Urz. UE L 399 z 30.12.2006, s. 1)

²⁾ Rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz. Urz. UE L 199 z 31.07.2007, s. 1).

współczesnego transgranicznego obrotu prawnego. Konieczność zmiany tego unormowania była dostrzegana w doktrynie od dłuższego czasu. Po przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej potrzeba nowej regulacji międzynarodowego prawa postępowania cywilnego stała się jeszcze bardziej odczuwalna. Z jednej strony chodzi o harmonizację prawa krajowego z rozwiązaniami przyjętymi w prawie wspólnotowym, składającymi się na tzw. europejskie prawo procesowe cywilne, a z drugiej strony o stworzenie takich unormowań w Kodeksie postępowania cywilnego, które we właściwy sposób uzupełnią – tam, gdzie jest to konieczne – przepisy prawa europejskiego.

2. Podstawowym założeniem przyjętym w projekcie w tym zakresie jest dążenie do daleko idącego zbliżenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego zawartych w części czwartej do regulacji prawa wspólnotowego, w tym w szczególności rozporządzenia Rady nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r.³⁾, rozporządzenia Rady nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r.⁴⁾, rozporządzenia Rady nr 1348/2000 z dnia 29 maja 2000 r.⁵⁾ i rozporządzenia Rady nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r.⁶⁾ Zauważyć należy, że niektóre regulacje europejskiego prawa procesowego cywilnego zostały już przez ustawodawcę uwzględnione w Kodeksie postępowania cywilnego lub wdrożone w drodze ustaw szczególnych. Chodzi przede wszystkim o rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu

³⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. WE L 12 z 16.01.2001, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 42).

⁴⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz. Urz. UE L 338 z 23.12.2003, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, s. 243).

⁵⁾ Rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2007, s. 79).

⁶⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami Państw Członkowskich w przeprowadzeniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz. Urz. WE L 174 z 27.06.2001, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, s. 121).

Europejskiego i Rady nr 805/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r.⁷⁾, implementowane ustawą o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 17 lutego 2006 r.⁸⁾, oraz o dyrektywę Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 r.⁹⁾, która została wdrożona w przepisach odrębnej ustawy.¹⁰⁾

Założenie o konieczności zbliżenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do regulacji prawa wspólnotowego dotyczy w szczególności unormowania jurysdykcji krajowej, przeprowadzania dowodów i doręczeń w sprawach z elementem zagranicznym oraz instytucji uznawania i stwierdzania wykonalności zagranicznych orzeczeń i ugód sądowych. Zarówno proponowane w projekcie łączniki jurysdykcyjne w poszczególnych kategoriach spraw, jak i sposób uznawania zagranicznych orzeczeń są wzorowane w dużej mierze na rozwiązaniach prawa europejskiego.

Dążenie do harmonizacji przepisów części czwartej Kodeksu postępowania cywilnego z przepisami prawa europejskiego nie oznacza jednak, że projekt w sposób „mechaniczny” przejmuje wszystkie unormowania tego prawa. W pracach nad projektem uwzględniono bowiem okoliczność, że przepisy prawa krajowego będą miały zastosowanie w stosunkach z tymi państwami, które nie są państwami członkowskimi Unii Europejskiej, oraz państwami, z którymi nie łączy Rzeczypospolitej Polskiej umowy międzynarodowe (wielo- bądź dwustronne). Z tego względu przepisy projektu w pewnych przypadkach zawierają inne rozwiązania. Dotyczy to przede wszystkim uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń

⁷⁾ Rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz. Urz. UE L 143 z 30.04.2004, s. 15; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 7, s. 38).

⁸⁾ Dz. U. z 2006 r. Nr 66, poz. 466.

⁹⁾ Dyrektywa Rady 2003/8/WE z dnia 27 stycznia 2003 r. w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze (Dz. Urz. WE L 26 z 31.01.2003, s. 41; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, s. 90).

¹⁰⁾ Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 67, z późn. zm).

zagranicznych. Przesłanki uznania i stwierdzenia wykonalności zostały ujęte – z jednym wyjątkiem – mniej liberalnie niż w prawie europejskim. Przyjęto, że w stosunkach z państwami trzecimi, które nie należą do Unii Europejskiej i z którymi nie łączą naszego kraju umowy międzynarodowe, nadmierne łagodzenie tych przesłanek nie jest wskazane.

3. Proponuje się uchylenie art. 1096 K.p.c., który stanowi, że przepisów części czwartej Kodeksu postępowania cywilnego nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której stroną jest Rzeczpospolita Polska, stanowi inaczej. Norma ta jest obecnie pozbawiona samodzielnego znaczenia normatywnego. Priorytet ratyfikowanych w drodze ustawowej umów międzynarodowych wynika z przepisów Konstytucji RP (art. 91 ust. 2) i nie wymaga dodatkowego potwierdzenia w Kodeksie postępowania cywilnego. Ponadto art. 1096 K.p.c. nie uwzględnia zasady pierwszeństwa prawa europejskiego. W tym zakresie decydujące znaczenie mają reguły przyjmowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w kwestii stosowania prawa europejskiego, a także art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.
4. Proponowane są również zmiany innych niż zawarte w części czwartej przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w tym w zakresie postępowania rozpoznawczego (część pierwsza Kodeksu). Wynikają one ze zmian dotyczących międzynarodowego prawa postępowania cywilnego i mają z reguły charakter porządkujący.

II. Jurysdykcja krajowa. Immunitet sądowy i egzekucyjny

1. Projekt zakłada odrębność dwóch instytucji procesowych – jurysdykcji krajowej rozumianej jako właściwość międzynarodowa oraz immunitetu sądowego i egzekucyjnego postrzeganego jako ograniczenie władzy jurysdykcyjnej sądów krajowych. Wyrazem tej

odrębności jest to, że obie instytucje mają być uregulowane w odrębnych księgach części czwartej (księga pierwsza – Jurysdykcja krajowa sądów polskich, księga pierwsza a – Immunitet sądowy i egzekucyjny), co powoduje zmianę dotychczasowej systematyki części czwartej Kodeksu. Oddzielna ma być również regulacja dotycząca procesowych skutków braku jurysdykcji krajowej (art. 1099 K.p.c.) oraz istnienia przeszkody procesowej w postaci immunitetu sądowego strony postępowania (art. 1113 K.p.c.). W związku z powyższym pozostaje zmiana art. 424¹¹ K.p.c., w zakresie, w którym przepis ten wyjątkowo upoważnia Sąd Najwyższy, w przypadku uwzględnienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i orzeczenia sądu pierwszej instancji oraz odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania.

2. W przepisach ogólnych o jurysdykcji krajowej wprowadza się wyraźną regulację na wypadek powstania podstaw jurysdykcji w toku postępowania (nowy § 2 w art. 1097 K.p.c.) i ustanawia – wzorem obcych systemów prawnych oraz rozporządzenia nr 44/2001 i rozporządzenia nr 2201/2003 – zasadę respektowania przez sąd polski z urzędu uprzedniej zawisłości sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami przed sądem lub innym organem państwa obcego (zmiana art. 1098 K.p.c.). Ustanawia się także możliwość zawieszenia postępowania przez sąd polski, gdy rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem lub innym organem państwa obcego może mieć znaczenie prejudycjalne dla sprawy rozpoznawanej przez sąd polski (nowy art. 1098¹ K.p.c.).

Ze względu na potrzebę unikania negatywnych konfliktów jurysdykcyjnych i tym samym zapewnienia możliwości realizacji prawa do sądu proponuje się wprowadzić wyraźną regulację tzw. jurysdykcji krajowej koniecznej (nowy art. 1099¹ K.p.c.).

Jurysdykcja konieczna istniałaby, gdyby sprawa wykazywała wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym i nie mogła zostać rozpoznana za granicą albo nie można by rozsądnie wymagać przeprowadzenia postępowania za granicą. Ponadto jurysdykcja taka istniałaby w przypadku, gdyby nastąpiła odmowa uznania orzeczenia zagranicznego w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa rozstrzygnięta tym orzeczeniem wykazywałaby wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.

3. Zrezygnowano ze wspólnej regulacji podstaw jurysdykcji krajowej dla procesu i postępowania nieprocesowego przewidzianej w dotychczasowych przepisach art. 1100 – 1102 K.p.c. Jest to rozwiązanie stwarzające trudności w praktyce. Jego nieprzejrzystość sprawia, że ustalenie jurysdykcji krajowej w pewnych kategoriach spraw rodzi problemy. W obcych systemach prawnych zdecydowanie przeważa założenie, że regulacja jurysdykcji krajowej dla procesu i postępowania nieprocesowego powinna znajdować się w oddzielnych przepisach. Takie założenie uznano za lepiej odpowiadające potrzebom obrotu, gdyż jest ono klarowne i łatwiejsze w praktycznym stosowaniu.
4. W procesie podstawowe znaczenie przypisano regule actor sequitur forum rei i łącznikom podmiotowym – miejscu zamieszkania lub zwykłego pobytu bądź siedzibie pozwanego (art. 1103 K.p.c.). Propozycja wprowadzenia łącznika zwykłego pobytu harmonizuje z projektem nowego prawa prywatnego międzynarodowego, w którym łącznik ten również jest wykorzystywany. Ograniczono znaczenie łącznika obywatelstwa, gdyż odgrywa on coraz mniejszą rolę jako podstawa jurysdykcji w sprawach należących do trybu procesowego.
W kolejnych przepisach (art. 1103¹ – 1103⁷ K.p.c.) proponuje się uregulowanie dla różnych spraw dodatkowych podstaw jurysdykcji

krajowej, które mają uzupełniać regułę ogólną wyrażoną w art. 1103 K.p.c.

W sprawach małżeńskich proponuje się wprowadzenie podstaw jurysdykcji krajowej wzorowanych na regulacjach rozporządzenia nr 2201/2003 (art. 1103¹ § 1 K.p.c.). Podobne są łączniki projektowane w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 1103² § 1 K.p.c.). Celem uniknięcia problemów istniejących na tle dotychczasowych regulacji przewidziano, że w pewnych sytuacjach jurysdykcja krajowa istniejąca w sprawach małżeńskich lub w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi rozciąga się na inne zagadnienia, z reguły rozpoznawane łącznie z tymi sprawami (por. art. 1103¹ § 3, art. 1103³ § 2 i 3 K.p.c.).

Nowością jest odrębna regulacja dla spraw z zakresu prawa pracy (art. 1103⁴ K.p.c.). W sprawach tych sądy polskie będą zatem miały jurysdykcję krajową nie tylko wtedy, gdy pozwany będzie miał w Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę (art. 1103 K.p.c.), ale także – w sprawach z powództwa pracownika – w przypadku, w którym praca zazwyczaj była, jest lub miała być wykonywana w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1103⁴ § 1 K.p.c.). Wprowadzenie szczególnych reguł w art. 1103⁴ § 2 i 3 K.p.c. wiąże się natomiast z potrzebą wdrożenia do prawa polskiego zasad w zakresie jurysdykcji krajowej wynikających z art. 6 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 96/71/WE z dnia 16 grudnia 1996 r.¹¹⁾

Wzorem rozporządzenia nr 44/2001 projekt zakłada wprowadzenie szczególnych podstaw jurysdykcji krajowej w sprawach ze stosunku ubezpieczenia (art. 1103⁵ K.p.c.) i w sprawach konsumenckich (art. 1103⁶ K.p.c.). Regulacje te, zakładając asymetrię w zakresie

¹¹⁾Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz. Urz. WE L 18 z 21.01.1997, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, s. 432).

łączników jurysdykcyjnych, służą wzmocnieniu pozycji strony słabszej (ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego z tytułu ubezpieczenia oraz konsumenta) przez przyznanie jej dodatkowych podstaw jurysdykcji.

W przepisie art. 1103⁷ K.p.c. proponuje się ustanowienie dodatkowych, szczególnych podstaw jurysdykcji krajowej dla spraw innych niż wymienione w art. 1103¹ – 1103⁶ K.p.c. Będą to w głównej mierze sprawy powstające na tle zobowiązaniowych stosunków prawnych. Treść projektowanego art. 1103⁷ K.p.c. nawiązuje do dotychczas obowiązującego art. 1103 pkt 1 – 3 K.p.c. Proponuje się dla zobowiązań wynikających z czynności prawnych łącznik w postaci miejsca wykonania zobowiązania, a dla zobowiązań niewynikających z czynności prawnych – w postaci miejsca powstania zobowiązania. Utrzymana ma zostać podstawa jurysdykcji krajowej w postaci położenia w Rzeczypospolitej Polskiej majątku pozwanego lub przysługiwania mu praw majątkowych w Rzeczypospolitej Polskiej, jednak istotnym jej ograniczeniem jest wymaganie, aby majątek lub prawa majątkowe miały znaczną wartość w stosunku do wartości przedmiotu sporu. Zachowana zostaje także podstawa jurysdykcji krajowej w postaci położenia przedmiotu sporu w Rzeczypospolitej Polskiej, a w sprawach spadkowych dotychczasowa podstawa w postaci otwarcia spadku w Rzeczypospolitej Polskiej ma zostać inaczej sformułowana – decydujące dla istnienia jurysdykcji ma być to, aby spadkodawca w chwili śmierci miał miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. W rzeczywistości dotychczas miejsce otwarcia spadku przy wykładni przepisu art. 1103 pkt 3 K.p.c. było utożsamiane z ostatnim miejscem zamieszkania spadkodawcy. Nowym łącznikiem jest położenie w Rzeczypospolitej Polskiej zakładu lub oddziału pozwanego w sprawach dotyczących

działalności zakładu lub oddziału. Ta podstawa jurysdykcji zostaje wprowadzona na wzór art. 5 pkt 5 rozporządzenia nr 44/2001.

W projekcie, w przepisach dotyczących procesu, są zachowane nieliczne przypadki jurysdykcji krajowej wyłącznej. Z reguły, aby jurysdykcja krajowa miała charakter wyłączny, wymagane jest bardzo silne powiązanie sprawy z krajem, co przejawia się w tym, że dla istnienia takiej jurysdykcji konieczne jest łączne wystąpienie kilku okoliczności (art. 1103¹ § 2 i art. 1103² § 2 K.p.c.). W tych sytuacjach jurysdykcja krajowa wyłączna w istocie ma chronić przed jurysdykcją nadmierną sądów państw obcych, co wynika z faktu, że w sprawach objętych wyłączną jurysdykcją krajową sądów polskich wyłączone jest uznanie orzeczeń zagranicznych (art. 1146 § 1 pkt 2 K.p.c.). Zachowano także tradycyjnie wyłączną jurysdykcję krajową w sprawach o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w sprawach ze stosunku najmu lub dzierżawy i innych stosunków dotyczących używania takiej nieruchomości, z wyjątkiem spraw o czynsz i inne należności związane z używaniem lub pobieraniem pożytków z takiej nieruchomości (art. 1103⁸ § 1 K.p.c.; por. także art. 1103⁸ § 2 K.p.c.), przy czym dotychczas obowiązująca w tym zakresie formuła została doprecyzowana. Zrezygnowano natomiast z zapisu, że sądy polskie nie są właściwe w sprawach o prawa rzeczowe i o posiadanie nieruchomości położonej za granicą (obecny art. 1102 § 2 K.p.c.). Reguła ta jest bowiem oczywista w świetle zasad przyjmowanych we współczesnym obrocie prawnym. Nową regulacją jest ustanowienie jurysdykcji krajowej wyłącznej w sprawach dotyczących rozwiązania osób prawnych i niebędących osobami prawnymi jednostek organizacyjnych, jeżeli ich siedziba znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w sprawach zaskarżania uchwał ich organów (art. 1103⁹ K.p.c.). Jest to regulacja wzorowana na przepisie

art. 22 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001; wypełnia ona lukę istniejącą w tym zakresie w dotychczasowych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

5. Projekt zakłada wprowadzenie odmiennej od dotychczasowej regulacji w zakresie wpływu woli stron na istnienie jurysdykcji krajowej.

Nowością jest instytucja ustanowienia jurysdykcji krajowej sądów polskich wskutek wdania się pozwanego w spór co do istoty sprawy, jeżeli nie podniesie on zarzutu braku jurysdykcji (art. 1104 § 2 K.p.c.). Jest to unormowanie wzorowane na art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, ale odbiegające od niego – projektowany art. 1104 § 2 K.p.c. wymaga wdania się w spór co do istoty sprawy celem ustanowienia jurysdykcji. Nie jest wystarczające samo wdanie się w spór, jak to przewiduje art. 24 rozporządzenia nr 44/2001.

Celem usunięcia wątpliwości co do niedopuszczalności ustanowienia jurysdykcji krajowej sądów polskich w sprawach, które z punktu widzenia prawa polskiego należą do wyłącznej jurysdykcji sądów państwa obcego, zaproponowano rozstrzygnięcie tej kwestii (art. 1104 § 3 K.p.c.).

Rozszerzono – w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego – przypadki, w których dopuszczalne jest derogowanie jurysdykcji krajowej sądów polskich na rzecz jurysdykcji sądów państwa obcego. Projekt zakłada, że będzie to możliwe w każdej sprawie o prawa majątkowe (art. 1105 § 1 K.p.c.). W zakresie regulacji umowy derogacyjnej nowością jest także ograniczenie dopuszczalności takiej umowy w sprawach z zakresu prawa pracy (art. 1105 § 2 pkt 2 K.p.c.) i jej wyłączenie w sprawach z umów zawartych przez konsumenta mającego miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1105 § 2 pkt 3 K.p.c.) oraz w sprawach wynikłych lub mogących wyniknąć ze stosunku ubezpieczenia (art. 1105 § 2 pkt 4). Wyraźnie przewiduje się również, że możliwa

jest umowa przyznająca tylko jednej ze stron prawo wytoczenia powództwa przed sąd państwa obcego. Umowa taka jednak nie wyklucza jurysdykcji krajowej sądów polskich i jest możliwa w sprawach konsumenckich, jeżeli jest jednostronnie korzystna dla konsumenta (art. 1105 § 3 i 4 K.p.c.) lub w przypadku wytoczenia powództwa przeciwko ubezpieczycielowi (art. 1105 § 4 K.p.c.). Nowe uregulowanie przesłanek dochowania formy umów w zakresie jurysdykcji krajowej jest wzorowane na obowiązującej już ogólnej regulacji dotyczącej formy zapisu na sąd polubowny zawartej w art. 1162 § 1 i 2 K.p.c. Przy okazji usunięto błąd językowy tego przepisu – występujące w nim niewłaściwe określenie „porozumienia” zastąpiono prawidłowym „porozumiewania”.

6. Przepisy o jurysdykcji krajowej w postępowaniu nieprocesowym zostały wydatnie rozbudowane. Po części jest to następstwo przyjętego w projekcie założenia o rezygnacji ze wspólnych przepisów o jurysdykcji krajowej w procesie i w postępowaniu nieprocesowym. Wynikła stąd bowiem potrzeba wprowadzenia w postępowaniu nieprocesowym odrębnych norm o jurysdykcji krajowej w sprawach małżeńskich (art. 1106² K.p.c.), w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 1106³ K.p.c.), sprawach o przysposobienie (art. 1106⁴ K.p.c.) oraz w sprawach o prawa rzeczowe i o posiadanie nieruchomości (art. 1109² K.p.c.).

Wypełnieniem luki w dotychczasowym unormowaniu jest propozycja wprowadzenia regulacji jurysdykcji krajowej dla spraw rozpoznawanych w postępowaniu rejestrowym oraz innych spraw należących do właściwości sądu rejestrowego (art. 1109¹ K.p.c.).

Projekt zakłada również, że inaczej niż dotychczas jurysdykcję krajową w sprawach o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu oraz w sprawach dotyczących ubezwłasnowolnienia należy unormować w odrębnych przepisach (art. 1106 i 1106¹ K.p.c.).

W sprawach należących do postępowania nieprocesowego projekt przewiduje, że podstawowymi i równorzędnymi łącznikami mają być: obywatelstwo polskie, miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej bądź też siedziba w Rzeczypospolitej Polskiej (por. art. 1106 § 1, art. 1106¹ § 1, art. 1106² § 1, art. 1106⁴ § 1, art. 1107 § 1, art. 1108 § 1 i art. 1110 K.p.c.). Utrzymanie w szerokim zakresie łącznika obywatelstwa uzasadnia fakt, że w sprawach z zakresu postępowania nieprocesowego – inaczej niż w sprawach należących do procesu – łącznik ten może nadal spełniać istotną funkcję i wobec tego rezygnacja z niego nie byłaby celowa.

W sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi podstawowe znaczenie projekt przyznaje łącznikowi miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu dziecka w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1106³ pkt 1 K.p.c.), co jest zgodne ze współczesnymi tendencjami regulacji jurysdykcji krajowej w tego rodzaju sprawach w umowach międzynarodowych oraz w innych systemach prawnych. Jedynie w pewnym zakresie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi jurysdykcję krajową ma uzasadniać łącznik obywatelstwa (art. 1106³ pkt 2 K.p.c.).

W sprawach należących do postępowania nieprocesowego proponuje się rezygnację w kilku przypadkach z istniejącej dotychczas jurysdykcji krajowej wyłącznej. Dotyczy to spraw o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu, spraw małżeńskich (wyjątek może wynikać z art. 1109² K.p.c.), spraw ze stosunków między rodzicami a dziećmi, spraw z zakresu opieki i kurateli oraz – w zasadzie – spraw z zakresu prawa spadkowego (wyjątek może wynikać z art. 1109² K.p.c.).

W przypadkach, w których jurysdykcja krajowa wyłączna zostaje zachowana, dla jej istnienia konieczne jest z reguły kumulatywne

spełnienie kilku warunków, będące wyrazem silnego związku z naszym krajem, co w połączeniu z zasadą, że w Rzeczypospolitej Polskiej nie podlegają uznaniu orzeczenia zagraniczne wydane w sprawach należących do wyłącznej jurysdykcji krajowej sądów polskich (art. 1146 § 1 pkt 2 K.p.c.) ma zmierzać do ochrony przed jurysdykcją nadmierną sądów obcych (por. art. 1106 § 2 i art. 1106⁴ § 3 K.p.c.).

Z kolei ustanowienie jurysdykcji krajowej wyłącznej w sprawach należących do postępowania rejestrowego (art. 1109¹ § 1 K.p.c.) i w rozpoznawanych przez sąd rejestrowy sprawach o rozwiązanie osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, jeżeli ich siedziba znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1109¹ § 2 K.p.c.), z jednej strony po części daje wyraz zasadzie, że sprawy o wpis do rejestru publicznego prowadzonego w Rzeczypospolitej Polskiej mogą być rozstrzygane tylko przez sądy polskie, a z drugiej strony jest częściowo zbieżne z rozwiązaniami przyjętymi w rozporządzeniu nr 44/2001 (por. jego art. 22 pkt 2 i 3).

Nowym rozwiązaniem jest propozycja, aby w niektórych sprawach należących do postępowania nieprocesowego były dopuszczalne umowy jurysdykcyjne (por. art. 1110¹ K.p.c.). Chodzi o sprawy o podział majątku wspólnego, o dział spadku, jak również sprawy dotyczące zarządu związanego ze współwłasnością i o zniesienie współwłasności. W sprawach tych odpowiednio miałyby być stosowane przepisy dotyczące umów o jurysdykcję w procesie (art. 1104 – 1105¹ K.p.c.). W sprawach tych pojawia się charakterystyczny dla procesu element sporu o prawo, a co za tym idzie – nadają się one do tego, aby mogły podlegać dyspozycji stron w zakresie określenia jurysdykcji krajowej.

Walor normy ogólnej ma projektowany art. 1110² K.p.c. przewidujący, że jurysdykcja w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu

nieprocesowym jest wyłączna w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych na nieruchomości lub posiadania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej. Znaczenie tego przepisu będzie istotne przede wszystkim w sprawach z zakresu prawa rzeczowego, o podział majątku wspólnego i o dział spadku.

7. Obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie zawierają regulacji dotyczącej jurysdykcji krajowej w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym. Stwarza to problemy w praktyce, w szczególności w postępowaniu zabezpieczającym.

Projekt przewiduje, że ustalenie jurysdykcji w postępowaniu zabezpieczającym ma następować na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów o jurysdykcji krajowej w postępowaniu rozpoznawczym (art. 1110³ § 1 K.p.c.). Dodatkowo jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym istnieć ma wtedy, gdy zabezpieczenie może być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej lub wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1110⁴ § 2 K.p.c.).

W postępowaniu egzekucyjnym łącznikiem uzasadniającym jurysdykcję krajową polskich organów egzekucyjnych ma stanowić lokalizacja miejsca prowadzenia egzekucji w Rzeczypospolitej Polskiej. Dotyczyć to ma także wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 1110³ § 1 i 2 K.p.c.). Łącznik miejsca prowadzenia egzekucji w Rzeczypospolitej Polskiej ma uzasadniać także jurysdykcję krajową w zakresie powództw przeciw-egzekucyjnych.

8. Jak podkreślono powyżej, projekt zakłada wyodrębnienie w kategorię oddzielnej przeszkody procesowej immunitetu sądowego postrzeganego jako ograniczenie władzy jurysdykcyjnej sądów polskich (art. 1111 – 1116 K.p.c.). Dotychczasowa instytucja „zwolnienia spod jurysdykcji krajowej” została zatem określona jako „immunitet sądowy i egzekucyjny”. Poza tym zmiany w tym zakresie

mają głównie charakter redakcyjny i doprecyzowujący dotychczasowe regulacje.

Projekt wypełnia lukę w obowiązujących przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzając unormowanie prawa do odmowy składania zeznań w charakterze świadków, występowania w charakterze biegłego lub tłumacza lub odmowy przedstawienia dokumentu lub przedmiotu oględzin przez osoby korzystające z immunitetu sądowego (art. 1113¹ K.p.c.).

III. Postępowanie w sprawach z elementem zagranicznym

1. Obecna regulacja zdolności sądowej i procesowej osób fizycznych będących cudzoziemcami zawarta w art. 1117 K.p.c. nie jest w nauce oceniana jednoznacznie. Sporna jest w szczególności kwestia, czy i w jakim zakresie należy sięgać do prawa obcego ustalanego na podstawie norm kolizyjnych w kontekście oceny zdolności sądowej osób fizycznych. W literaturze występuje w tym zakresie zarówno stanowisko pozytywne, jak i negatywne – pozytywnie w tym zakresie wypowiedział się E. Wierzbowski, *Międzynarodowy obrót prawny w sprawach cywilnych*, Warszawa 1971, s. 142 – 144, odmienny pogląd prezentuje T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Część czwarta. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Część piąta. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, Warszawa 2007, art. 1117, uw. 2, s. 150 – 151.

Projekt zakłada zmiany w zakresie regulacji zdolności sądowej i procesowej cudzoziemców, zagranicznych osób prawnych i niebędących osobami prawnymi jednostek organizacyjnych. W art. 1117 § 1 i 2 K.p.c. proponuje się ustanowienie norm wskazujących prawo właściwe dla oceny zdolności sądowej i procesowej tych podmiotów. Prawem właściwym w tym zakresie ma być prawo właściwe dla ich zdolności prawnej (w odniesieniu do

zdolności sądowej) albo zdolności do czynności prawnych (w odniesieniu do zdolności procesowej). W przypadku, gdyby cudzoziemiec nie miał zdolności procesowej według prawa właściwego dla jego zdolności do czynności prawnych, będzie mógł dokonywać czynności procesowych przed sądem polskim, jeżeli miałby zdolność procesową według prawa polskiego (art. 1117 § 3 K.p.c.).

Projekt ustawy posługuje się pojęciem „cudzoziemiec” w znaczeniu przyjętym w prawie polskim – chodzi o osobę, która nie ma polskiego obywatelstwa (por. art. 2 ustawy z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach – Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694, z późn. zm.). W ten sposób zapewniona została spójność w zakresie pojęcia cudzoziemca między Kodeksem postępowania cywilnego a ustawą o cudzoziemcach.

Dotychczas przepisy kodeksu nie były w tym względzie właściwie sformułowane. Projektowane art. 1117 § 1 i 2 K.p.c. stanowią, że zdolność sądową i procesową cudzoziemców określa się odpowiednio według prawa właściwego dla ich zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych. Oznacza to, że trzeba sięgnąć do norm kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego i ustalić takie właściwe prawo (w przypadku osób mających obywatelstwo innego państwa będzie to ich prawo ojczyście, a w przypadku cudzoziemców, którzy nie mają obywatelstwa żadnego państwa – prawo państwa, w którym mają miejsce zamieszkania – por. art. 9 § 1 i art. 3 ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 46, poz. 290, z późn. zm.). Zatem dla określenia zdolności sądowej i procesowej cudzoziemców trzeba będzie sięgać do norm prawa obcego właściwego dla danego cudzoziemca. Projektowane art. 1117 § 1 i 2 K.p.c. usuną istniejące dotychczas wątpliwości

jakiego państwa prawo należy stosować dla określenia zdolności sądowej i zdolności procesowej cudzoziemców.

Nie należy obawiać się, że projektowana regulacja może prowadzić do konieczności stosowania prawa obcego, w tym systemów prawnych mało znanych. W sprawach z elementem zagranicznym (tzn. takich, w których występuje cudzoziemiec) zawsze zachodzi konieczność stosowania prawa obcego w różnych kontekstach. Nie da się tego uniknąć także przy ocenie zdolności sądowej i procesowej, co wynika z ich koniecznego powiązania ze zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych, które są kategoriami prawa materialnego.

W systemach europejskich jest powszechne rozwiązanie łączące ustalanie zdolności sądowej i procesowej z prawem właściwym dla zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych, a więc rozwiązanie proponowane w projekcie. Powstające na tym tle problemy (np. okoliczność, że w prawie właściwym może nie być znana instytucja zdolności sądowej) nie są niczym nowym. Doktryna i praktyka rozwiązuje jednak te problemy bez poważniejszych przeszkód (np. przez odniesienie do tego, jakie warunki muszą być spełnione w świetle prawa właściwego, aby dany podmiot mógł być stroną postępowania przed sądem).

2. Utrzymana zostaje instytucja kaucji aktorycznej, jednak będzie dotyczyła jedynie tych osób występujących w charakterze powoda, które nie mają miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (art. 1119 K.p.c.). Zmiany w regulacji kaucji aktorycznej dotyczą m.in. przypadków, w których powód cudzoziemiec nie będzie zobowiązany do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu (art. 1120 K.p.c.) i terminu zgłoszenia przez pozwanego żądania złożenia kaucji przez powoda (art. 1121 K.p.c.). Projekt zakłada ponadto, że sąd ma odrzucać pozew z powodu

niezłożenia kaucji w terminie z urzędu, a nie na wniosek, jak to jest dotychczas (art. 1124 § 3 K.p.c.).

3. Unormowanie w zakresie uzyskiwania albo udzielania pomocy prawnej przez polskie sądy przy przeprowadzeniu dowodów lub dokonywaniu doręczeń (art. 1130 – 1135⁴ K.p.c.) jest wzorowane w dużej mierze na rozwiązaniach przyjętych w rozporządzeniu nr 1206/2001 i rozporządzeniu nr 1393/2007.

Proponuje się przekazanie pewnych czynności w tym zakresie, z wyjątkiem przeprowadzania dowodów, do kompetencji referendarza, mając na uwadze dalsze rozszerzenie jego kognicji i jednocześnie odciążenie sędziów.

Projekt ustanawia w zakresie przeprowadzania dowodów zasadę bezpośredniego porozumiewania się z sądami i innymi organami państwa wezwanego (art. 1131 § 1 i 2 K.p.c.), możliwość obecności lub udziału polskiego sędziego w przeprowadzeniu dowodu przez sąd lub inny organ państwa wezwanego (art. 1131 § 4 K.p.c.), a nawet możliwość bezpośredniego przeprowadzenia dowodu za granicą przez polski sąd lub wyznaczonego do tego sędziego (art. 1131 § 5 K.p.c.). Przeprowadzenie dowodu za granicą będzie mogło odbywać się przy użyciu urządzeń technicznych, które umożliwiają obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość (art. 1131 § 6 K.p.c.; chodzi tu o tzw. wideo- lub telekonferencje). Analogiczne reguły mają obowiązywać w razie, gdy sąd lub inny organ państwa obcego wystąpi o przeprowadzenie dowodu w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1135² K.p.c.).

W odniesieniu do doręczeń projekt przewiduje również zasadę bezpośredniego porozumiewania się sądów polskich z sądami i innymi organami państw obcych (art. 1132 § 2 K.p.c.). Przyjęto ponadto możliwość dokonania przez sąd polski doręczenia za granicą przez

pocztę, jeżeli będzie na to zezwalać prawo państwa wezwanego (art. 1133 § 1 K.p.c.).

W zakresie wykonywania wniosków sądów lub innych organów państw obcych o udzielenie pomocy prawnej utrzymano zasadę, że następuje to według prawa polskiego, ale możliwe jest zastosowanie także innego sposobu przeprowadzenia dowodu lub doręczenia niż przewidziany w prawie polskim, jeżeli wnioskuje o to sąd lub inny organ państwa obcego, a przedmiotowy sposób wykonania wniosku nie jest zakazany przez prawo polskie i nie jest sprzeczny z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego (art. 1135¹ § 1 K.p.c.). Projekt zakłada ponadto uregulowanie sytuacji, w której adresat odmawia przyjęcia pisma, do którego nie dołączono tłumaczenia na język polski, jak również kwestii kosztów związanych z wykonaniem przez sąd polski wniosku o pomoc prawną (art. 1135¹ § 2 i 3 K.p.c.). Rozwiązania przyjęte w projekcie nie tylko są wzorowane na postanowieniach prawa europejskiego, ale w kwestiach szczegółowych stanowią ich uzupełnienie. Ma to służyć zapewnieniu możliwości praktycznego stosowania rozwiązań wynikających z przepisów rozporządzenia nr 1206/2001 i rozporządzenia nr 1393/2007.

4. Zmiany w zakresie mocy dowodowej zagranicznych dokumentów urzędowych dotyczą zastąpienia dotychczasowej przesłanki wymagania uwierzytelnienia dokumentu przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub konsularne w postaci wątpliwości co do autentyczności dokumentu warunkiem polegającym na tym, że strona zaprzeczyła autentyczności dokumentu.
5. Przepisy art. 1131¹, 1133¹ i 1135⁴ regulują kwestie związane z wykonywaniem innych czynności w zakresie pomocy prawnej niż przeprowadzanie dowodów lub doręczenia pism sądowych, określają

one również zasady obowiązujące przy doręczeniu pism pozasądowych.

6. Zmiany proponowane w zakresie czynności dotyczących spadku po cudzoziemcach mają głównie charakter porządkujący i dostosowujący te regulacje do pozostałych rozwiązań zawartych w projekcie.

Projektowany art. 1139 K.p.c. będzie miał zastosowanie w przypadku, gdy sąd polski nie będzie właściwy do rozpoznania sprawy. Celem regulacji proponowanej w § 2 tego przepisu jest umożliwienie wykonania ostatniej woli spadkodawcy i przeprowadzenie postępowania spadkowego przed właściwym organem. Zważyć należy, że zgodnie z § 1 tego artykułu o zabezpieczeniu spadku oraz otwarciu i ogłoszeniu testamentu zawiadamia się właściwego konsula, który może uczestniczyć w postępowaniu (a tym samym mieć dostęp do akt sprawy i wszelkich informacji w nich zawartych). § 2 jest więc logicznym następstwem tej regulacji – skoro organ państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wie o pozostawieniu przez niego testamentu czy majątku i może brać udział w postępowaniu przed sądem, to powinien także mieć możliwość uzyskania odpowiednich dokumentów.

W odniesieniu do cudzoziemców, którym udzielono ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1695, z późn. zm.), obowiązuje zakaz zawarty w art. 9 tej ustawy. Zgodnie z tym przepisem dane cudzoziemca, na podstawie których jest możliwe ustalenie, że postępowanie o nadanie statusu uchodźcy, udzielenie azylu lub zgody na pobyt tolerowany wobec cudzoziemca jest w toku lub zakończyło się, cudzoziemcowi nadano lub odmówiono nadania statusu uchodźcy, udzielono lub odmówiono mu udzielenia azylu lub zgody na pobyt tolerowany, udzielono lub odmówiono udzielenia

ochrony uzupełniającej, nie mogą być udostępniane władzom oraz instytucjom publicznym kraju jego pochodzenia. Nie wydaje się wprawdzie, aby w testamencie lub protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu były zamieszczane dane, o których mowa w tym przepisie, a gdyby nawet tak się stało, to możliwe będzie zakreślenie ich w treści wydawanego dokumentu w sposób uniemożliwiający odczytanie.

Zważyć trzeba także, że powyższa norma ogólna zawarta w art. 9 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o charakterze bezwzględnie obowiązującym, dotyczy także sądów (mają one obowiązek przestrzegania zawartych w niej regulacji), bez potrzeby tworzenia proceduralnych przepisów powtarzających zakaz wyrażony w normie ogólnej. Uznano zatem, że nie zachodzi konieczność zamieszczania w przepisach procedury cywilnej zastrzeżenia, że nie można udostępniać organom państwa obcego określonych dokumentów w sytuacji, o której mowa w art. 9 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

7. Projekt porządkuje zagadnienia związane ze stosowaniem prawa obcego i ustalaniem wzajemności. Przepisy projektu wyraźnie statuuja zasadę, że sąd z urzędu ustala treść właściwego prawa obcego (art. 1143 § 1 zd. pierwsze K.p.c.), a także stanowią, że sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności (art. 1143 § 2 K.p.c.), a nie, gdy chodzi o stwierdzenie wzajemności, jak to jest w obecnym stanie prawnym. Ustalenie treści prawa obcego, obcej praktyki sądowej lub istnienia wzajemności może być dokonane przez sąd na podstawie różnych środków, w tym opinii biegłych (art. 1143 § 3 K.p.c.).
8. W celu zapewnienia praktycznej realizacji postanowień rozporządzenia nr 44/2001 i rozporządzenia nr 2201/2003 projekt wprowadza regulację właściwości w kwestii wystawiania

przewidzianych w tych postanowieniach zaświadczeń związanych z uznawaniem i stwierdzaniem wykonalności orzeczeń, ugód sądowych lub innych tytułów egzekucyjnych w innych państwach członkowskich (nowy art. 1144¹ K.p.c.). Zaproponowano, aby organem właściwym funkcyjnie w tym zakresie był przewodniczący, a nie skład orzekający sądu. Trzeba podkreślić, że zaświadczenia, do których odnosi się art. 1144¹ K.p.c., nie mogą w żadnym razie być utożsamiane z zaświadczeniami Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego z rozporządzenia nr 805/2004 oraz podobnymi zaświadczeniami przewidzianymi w pewnych sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej w rozporządzeniu nr 2201/2003. Przepis art. 1144¹ K.p.c. ma na względzie tylko takie zaświadczenia, które są wystawiane w państwie pochodzenia orzeczenia (ugody, innego tytułu egzekucyjnego) i przedstawiane właściwym organom państwa uznającego lub państwa wykonania w celu uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia (ugody, innego tytułu egzekucyjnego).

IV. Uznanie i stwierdzenie wykonalności

1. Regulacja uznania i stwierdzenia wykonalności zawarta w projekcie zakłada liberalizację materialnych i formalnych warunków respektowania w Rzeczypospolitej Polskiej skuteczności lub wykonalności zagranicznych orzeczeń i ugód sądowych. Wzorowana jest na rozwiązaniach przyjętych w rozporządzeniu nr 44/2001 i rozporządzeniu nr 2201/2003.

Zmianą o charakterze systemowym jest modyfikacja relacji między instytucjami uznania i stwierdzenia wykonalności. W dotychczasowej regulacji kodeksowej przedmiotowe zakresy obu tych instytucji mają charakter rozłączny – uznanie odnosi się do orzeczeń, które nie nadają się do wykonania w drodze egzekucji, a stwierdzenie wykonalności

obejmuje orzeczenia, które mogą podlegać wykonaniu w drodze egzekucji. Projekt zakłada rezygnację z takiego rozwiązania. Uznanie będzie mogło odnosić się do każdego orzeczenia, bez względu na to, czy może ono podlegać wykonaniu w drodze egzekucji czy też nie (por. art. 1145 K.p.c.). Z kolei stwierdzenie wykonalności pozostaje instytucją ograniczoną do orzeczeń nadających się do wykonania w drodze egzekucji (por. art. 1150 K.p.c.). Podobnie jak dotychczas w grę wchodzi także stwierdzenie wykonalności zagranicznych ugód (por. art. 1152 K.p.c.). Zmiana w tym zakresie polega jedynie na tym, że stwierdzeniu wykonalności mogą podlegać nie tylko ugody zawarte przed sądem lub innym organem państwa obcego, ale również ugody zatwierdzone jedynie przez sąd lub organ, a zawarte poza postępowaniem toczącym się przed sądem lub organem.

Drugą zmianą o charakterze ogólnym jest wyraźne uregulowanie możliwości uznania lub stwierdzenia wykonalności nie tylko orzeczeń sądów państw obcych, ale także zapadłych w sprawach cywilnych rozstrzygnięć innych niż sądy organów państw obcych (por. art. 1149¹ oraz art. 1151⁴ K.p.c.).

2. W zakresie uznania najważniejsza zmiana polega na odstąpieniu od wymagania przeprowadzenia postępowania delibacyjnego na rzecz zasady uznania automatycznego, które następuje z mocy prawa i nie jest warunkowane przeprowadzeniem żadnego postępowania w tym zakresie w państwie uznającym (art. 1145 K.p.c.). W konsekwencji każdy organ publiczny, przed którym powstanie kwestia oceny skuteczności zagranicznego orzeczenia, będzie takiej oceny dokonywał we własnym zakresie, na potrzeby toczącego się przed nim postępowania. Zasada uznania automatycznego może prowadzić do rozbieżności, czy dane orzeczenie podlega uznaniu, ponieważ ocena dokonana w tym zakresie nie będzie wiązać innych organów. W szczególności dotyczy to relacji między sądami rozpoznającymi

różne sprawy, w których powstanie kwestia oceny skuteczności tego samego zagranicznego orzeczenia. Z tego powodu projekt przewiduje możliwość przeprowadzenia fakultatywnego postępowania o ustalenie, czy dane orzeczenie podlega czy też nie podlega uznaniu (art. 1148 – 1148¹ K.p.c.). Postępowanie to jest uproszczone w stosunku do dotychczas uregulowanego w Kodeksie postępowania delibacyjnego. Regulacja postępowania w przedmiocie ustalenia, czy orzeczenie podlega czy też nie podlega uznaniu, została przy tym tak ukształtowana, aby mogła być wykorzystana – jako regulacja uzupełniająca – przy stosowaniu postanowień rozporządzenia nr 44/2001 i rozporządzenia nr 2201/2003. W zakresie, w którym regulacja przyjęta w kodeksie zawiera rozwiązania odmienne od rozwiązań znajdujących się w rozporządzeniach, pierwszeństwo będą miały regulacje rozporządzeń (np. art. 1148¹ § 2 zd. pierwsze K.p.c. przewiduje wysłuchanie strony przeciwnej przed rozpoznaniem wniosku na posiedzeniu niejawnym, co jest jednak wykluczone w świetle przepisów rozporządzeń, a zatem nie będzie miało zastosowania, gdy ocena, czy dane orzeczenie podlega uznaniu, będzie następować na podstawie rozporządzeń).

Projekt zakłada rezygnację z niektórych dotychczas obowiązujących przesłanek uznania. Dotyczy to przesłanki wzajemności oraz tzw. kolizyjnoprawnej kontroli orzeczenia zagranicznego. Obie przesłanki są poddawane krytyce we współczesnej doktrynie. Pierwsza dlatego, że wprowadza do systemu uznawania zagranicznych orzeczeń ideę retorsji i w istocie nie przyczynia się do ułatwiania uznawania polskich orzeczeń za granicą. Natomiast kontrola orzeczenia pod względem kolizyjnoprawnym zanadto zbliża się do kontroli merytorycznej i z tego względu nie powinna być utrzymana.

Należy także zwrócić uwagę na złagodzenie przesłanki dotyczącej wyłącznej jurysdykcji krajowej (art. 1146 § 1 pkt 2 K.p.c. – rezygnacja

z wyłącznej jurysdykcji państwa trzeciego jako przeszkody uznania), wyodrębnienie jako przesłanki okoliczności dotyczącej doręczenia pozwanemu, który nie wdał się w spór, pisma wszczynającego postępowanie (art. 1146 § 1 pkt 3 K.p.c.) oraz oparcie przesłanki dotyczącej kolizji orzeczeń na bezwzględnej zasadzie priorytetu czasowego także w przypadku, gdy chodzi o kolizję zagranicznego orzeczenia z orzeczeniem polskim (art. 1146 § 1 pkt 6 K.p.c. – w tym zakresie projekt idzie dalej niż przepisy rozporządzenia nr 44/2001 i rozporządzenia nr 2201/2003). Podkreślić także należy nowe ujęcie przesłanki klauzuli porządku publicznego – przeszkodą respektowania skuteczności zagranicznego orzeczenia jest sprzeczność uznania, a nie samego orzeczenia z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego (art. 1146 § 1 pkt 7 K.p.c.).

3. Projekt zakłada uproszczenie dotychczasowej procedury warunkującej możliwość prowadzenia egzekucji na podstawie orzeczenia zagranicznego. Obecnie kodeks przewiduje, że najpierw w jednym postępowaniu następuje stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, przez co staje się ono tytułem egzekucyjnym, a potem – po uprawomocnieniu się stwierdzenia wykonalności – orzeczeniu temu w drugim postępowaniu zostaje nadana klauzula wykonalności i w ten sposób staje się ono tytułem wykonawczym. W projekcie dokonano integracji obu postępowań – stwierdzenie wykonalności orzeczenia zagranicznego ma następować przez nadanie mu klauzuli wykonalności. W efekcie egzekucja na podstawie zagranicznego orzeczenia będzie mogła zostać wszczęta po przeprowadzeniu jednego (art. 1151 § 1 K.p.c.), a nie – jak dotychczas – dwóch postępowań. Orzeczenie zagraniczne po nadaniu mu klauzuli wykonalności stanowić będzie zatem od razu tytuł wykonawczy. Postępowanie w sprawie nadania klauzuli wykonalności zagranicznemu orzeczeniu zostało przy tym uregulowane w sposób bardziej

szczególony niż dotychczas obowiązujące postępowanie o stwierdzenie wykonalności. Projektowana regulacja jest wzorowana na postanowieniach rozporządzenia nr 44/2001, a ponadto ukształtowana tak, aby mogła służyć jako uzupełnienie przepisów rozporządzenia, z zastrzeżeniem że unormowania odmienne do tych, które przewiduje rozporządzenie, nie będą miały zastosowania, gdy do udzielenia exequatur właściwe będą przepisy prawa europejskiego.

Przewidziano zatem, że nadanie klauzuli wykonalności ma następować na posiedzeniu niejawnym (art. 1151¹ § 2 K.p.c.), unormowano – identycznie jak dotychczas – kwestię zaskarżenia postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności (art. 1151¹ § 3 K.p.c.), a ponadto uregulowano kwestie związane z zabezpieczeniem roszczenia stwierdzonego orzeczeniem zagranicznym w okresie przed wszczęciem egzekucji oraz z zabezpieczeniem ewentualnego wykonania orzeczenia w związku z postępowaniem kasacyjnym (art. 1151² K.p.c.). Wreszcie przepis art. 1151³ K.p.c. wyklucza możliwość podnoszenia zarzutów co do przeszkód stwierdzenia wykonalności wynikających z art. 1146 § 1 i 2 K.p.c. w postępowaniu z powództwa przeciwegzekucyjnego przeciwko zagranicznemu orzeczeniu.

4. Przepis art. 1153³ K.p.c. pozostaje w związku z rozwiązaniami przyjętymi w ustawie z dnia 17 lutego 2006 r. dotyczącej zmiany Kodeksu postępowania cywilnego mającej służyć realizacji postanowień rozporządzenia nr 805/2004 o Europejskim Tytule Egzekucyjnym („ETE”). Sens tego przepisu polega na tym, że wyłącza on stosowanie przepisów art. 1150 – 1152 K.p.c. do tych zagranicznych tytułów egzekucyjnych, które zaopatrzone w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej w zaświadczenie ETE. Powołana ustawa zakłada bowiem, że tytuł egzekucyjny zaopatrzone w zaświadczenie ETE ma podlegać egzekucji w Rzeczypospolitej

Polskiej po nadaniu mu klauzuli wykonalności. Z przepisu art. 1153³ K.p.c. będzie wynikać, że nie chodzi o nadanie klauzuli wykonalności według art. 1150 – 1152 K.p.c., lecz według zasad ogólnych, czyli jak w przypadku krajowych tytułów egzekucyjnych.

V. Zmiany pozostałych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego

1. Propozycja zmiany względnych przesłanek wyłączenia sędziego (art. 49) uwzględnia pogląd Trybunału Konstytucyjnego wyrażony w wyroku z dnia 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, z. 11, poz. 134. Trybunał wskazał bowiem, że ograniczenie względnej przesłanki wyłączenia sędziego jedynie do stosunku osobistego zachodzącego między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem, z pominięciem innych okoliczności, które mogą mieć wpływ na ocenę bezstronności sędziego, jest niezgodne z art. 45 Konstytucji RP. Wprawdzie wyrok Trybunału dotyczył bezpośrednio konstrukcji przewidzianej w ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (art. 19), jednakże zakwestionowana przez Trybunał instytucja jest analogiczna do zawartej w art. 49 Kodeksu postępowania cywilnego. Stąd konieczność zmiany tego przepisu w kierunku wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny, tym bardziej, że w toku rozpoznania jest skarga konstytucyjna dotycząca już bezpośrednio art. 49 (Sk 5/08).
2. Z art. 130² § 4 w zw. z art. 130² § 3 K.p.c. wynika daleko idąca sankcja w razie wniesienia przez przedsiębiorcę w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych nieopłaconego środka odwoławczego lub środka zaskarżenia. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 grudnia 2007 r. (sygn. akt P 39/06) stwierdził niekonstytucyjność tego rozwiązania. Konsekwencje tego wyroku uwzględnia się w niniejszym projekcie przez uchylenie § 4 w art. 130² i art. 479^{8a}.

3. Zmiana § 3 w art. 130² K.p.c. polega na korekcie jego nieprawidłowego zapisu przez wykreślenie z tego przepisu wyrazu „pismo”.
4. Wprowadzenie do art. 235 K.p.c. nowych § 2 i 3 wiąże się z wprowadzeniem do postępowania cywilnego możliwości przeprowadzania dowodów przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość. Chodzi o uwzględnienie postępu technicznego. Rozwiązanie to może być przydatne szczególnie w sprawach z elementem zagranicznym (por. projektowane art. 1131 § 3 K.p.c. i art. 1135² § 4 K.p.c.).
5. Zmiana § 2 w art. 403 K.p.c. zmierza do objęcia tą normą także podstawy wznowienia postępowania określonej dotychczas w § 3 tego przepisu przy jednoczesnej modyfikacji tej podstawy w kierunku jej kształtu sprzed 1996 r. Potrzeba tej zmiany wynika z faktu, że obecne brzmienie art. 403 § 3 K.p.c. jest uważane w literaturze za problematyczne i niejednoznaczne. Zmiana § 2 w art. 403 K.p.c. pociąga za sobą automatycznie uchylenie § 3 tego przepisu.
6. Wprowadzenie art. 598¹⁴ K.p.c. pozostaje w związku z określeniem trybu udzielenia exequatur zagranicznym orzeczeniom nakazującym odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką z uwagi na fakt, że orzeczenia takie w Rzeczypospolitej Polskiej są wykonywane w trybie pozaegzekucyjnym i nie jest im nadawana klauzula wykonalności.
7. Przepis art. 734 K.p.c. uzupełniono w ten sposób, że wskazano sposób ustalenia właściwości miejscowej sądu w postępowaniu zabezpieczającym, w przypadku gdy nie da się ustalić sądu, który miałby być właściwy do rozpoznania sprawy. Właściwym w takiej sytuacji ma być sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a w braku tej podstawy – sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Chodzi o sytuację, w której

wniosek o udzielenie zabezpieczenia jest składany przed wszczęciem postępowania w sprawie. Proponowana regulacja może mieć znaczenie przede wszystkim w sprawach, w których istnieje jurysdykcja krajowa, ale nie można ustalić sądu miejscowo właściwego do rozpoznania sprawy. Pozwala ona wtedy na uniknięcie potrzeby stosowania art. 45 K.p.c. w postępowaniu zabezpieczającym.

VI. Zmiany innych ustaw

1. Zmiana ust. 2 w art. 73 ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688) jest konsekwencją nowej regulacji uznawania zagranicznych orzeczeń w Kodeksie postępowania cywilnego proponowanej w projekcie.
2. Wprowadzenie do Kodeksu postępowania karnego nowego art. 69¹ wynika z założenia, że konieczne jest określenie, kiedy istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie cywilnej rozpoznawanej przez sąd karny w procesie adhezyjnym. Uznano, że bardziej odpowiednim miejscem do wprowadzenia takiej regulacji jest Kodeks postępowania karnego, a nie Kodeks postępowania cywilnego.
3. Zmiana w art. 13 w § 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.¹²⁾) ma na celu usunięcie ewentualnych wątpliwości w zakresie kompetencji sądu grodzkiego w kontekście europejskiego postępowania nakazowego, w szczególności w sytuacji „przejścia” do postępowania prowadzonego według prawa krajowego.

¹²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907 i Nr 273, poz. 2702 i 2703, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 131, poz. 1102, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1410, 1413 i 1417, Nr 178, poz. 1479 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 25, poz. 162 i Nr 64, poz. 433.

4. Zmiana art. 64 ustawy z 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052, z późn. zm.) wynika ze zmiany art. 424¹¹ K.p.c., o której była mowa we wcześniejszych uwagach.
5. Uchylenie ust. 10 w art. 106 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, poz. 1151, z późn. zm.) wiąże się z założeniem, że kwestia jurysdykcji krajowej w sprawach ubezpieczeniowych powinna być regulowana w Kodeksie postępowania cywilnego, a nie w ustawie szczególnej.
6. Zmiana art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, z późn. zm.) wynika z potrzeby dostosowania terminologii użytej w tym przepisie do rozwiązań w zakresie uznania i stwierdzenia wykonalności przyjętych w projekcie.

C) CZĘŚĆ TRZECIA – ZMIANY ZWIĄZANE Z ROZPORZĄDZENIEM NR 1896/2006 I ROZPORZĄDZENIEM NR 861/2007

I. Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych – uwagi ogólne

1. Rozporządzenie nr 1896/2006 i rozporządzenie nr 861/2007 stanowią kolejny etap na drodze do realizacji wniosków konferencji z Tampere z 1999 r. oraz Planu Działania Rady i Komisji z dnia 17 czerwca 2005 r.¹³⁾, obejmującego założenia w zakresie opracowania aktów prawnych z dziedziny współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych na lata 2005 – 2011.
2. Rozporządzenie nr 1896/2006, odmiennie niż dotychczasowe akty prawne z zakresu europejskiego prawa procesowego cywilnego, ustanawia jednolite postępowanie o charakterze rozpoznawczym, prowadzące do wydania europejskiego nakazu zapłaty. Celem

¹³⁾ Dz. Urz. WE C 198 z 12.08.2005, s. 1.

rozporządzenia jest uproszczenie, przyspieszenie i zmniejszenie kosztów postępowania sądowego w sprawach transgranicznych oraz umożliwienie swobodnego przepływu europejskich nakazów zapłaty przez ustanowienie minimalnych standardów, których zachowanie w państwie pochodzenia pociąga za sobą brak potrzeby prowadzenia w pozostałych państwach członkowskich postępowań pośrednich, koniecznych do uznania i stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia w obecnym stanie prawnym. Postępowanie ustanawiane rozporządzeniem nr 1896/2006 nie wyklucza jednak funkcjonujących dotychczas w krajowych przepisach państw członkowskich postępowań o podobnym charakterze. Stanowi ono jedynie dodatkową alternatywę pozostawioną do dyspozycji powoda, której zastosowanie jest ograniczone do spraw o charakterze transgranicznym. W Rzeczypospolitej Polskiej postępowanie to będzie zatem funkcjonować równolegle z postępowaniem nakazowym (art. 484¹ i n. K.p.c.) i upominawczym (art. 497¹ i n. K.p.c.), jednak możliwość wyboru postępowania ustanowionego rozporządzeniem zaktualizuje się tylko wówczas, gdy sprawa zawiera pożądaną element transgraniczny. W świetle art. 3 rozporządzenia nr 1896/2006 element ten zachodzi wtedy, gdy przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo forum.

Przedmiotowy zakres zastosowania rozporządzenia nr 1896/2006 jest zbliżony do przedmiotowego zakresu zastosowania rozporządzenia nr 44/2001. W przeciwieństwie do tego ostatniego, stosowanie rozporządzenia nr 1896/2006 jest jednak w zasadzie wyłączone w odniesieniu do roszczeń wynikających z zobowiązań pozaumownych (art. 2 ust. 2 lit. d). W postępowaniu ustanowionym rozporządzeniem nr 1896/2006 można ponadto dochodzić wyłącznie

roszczeń pieniężnych o określonej wysokości, wymagalnych w chwili wniesienia pozwu o wydanie europejskiego nakazu zapłaty (art. 4).

Postępowanie jest wszczynane wniesieniem pozwu sporządzanego z wykorzystaniem formularza stanowiącego załącznik do rozporządzenia. Badanie pozwu jest ograniczone i może następować w drodze zautomatyzowanej procedury (art. 8), co pozwala uwzględnić funkcjonujące już w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej elektroniczne systemy weryfikacji powództw wytaczanych w postępowaniach o podobnym charakterze. Europejski nakaz zapłaty jest wydawany przez sąd na formularzu i doręczany pozwanemu, przy czym doręczenie następujące według prawa krajowego musi czynić zadość minimalnym standardom określonym w art. 13 – 15 rozporządzenia. Standardy te odpowiadają przewidzianym w art. 13 – 15 rozporządzenia nr 805/2004. Środkiem obrony pozwanego w postępowaniu ustanowionym rozporządzeniem nr 1896/2006 jest sprzeciw, który musi zostać złożony w terminie 30 dni od dnia doręczenia pozwanemu europejskiego nakazu zapłaty.

Bezskuteczny upływ terminu do wniesienia sprzeciwu pociąga za sobą stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty w państwie pochodzenia. Nakaz, którego wykonalność została stwierdzona, może być wykonywany bez potrzeby uzyskiwania zezwolenia na jego wykonanie (tzw. exequatur) w państwie wykonania. Europejskie nakazy zapłaty wydane w państwach członkowskich Unii Europejskiej, których wykonalność zostanie stwierdzona w państwie wydania, będą zatem wykonywane w Rzeczypospolitej Polskiej w sposób automatyczny, z pominięciem postępowania przewidzianego w art. 38 i n. rozporządzenia nr 44/2001, na tych samych warunkach jak wykonalne orzeczenia pochodzące od sądów polskich. W tym zakresie rozporządzenie nr 1896/2006 stanowi kontynuację konstrukcji teoretycznej przyjętej po raz pierwszy w rozporządzeniu

nr 2201/2003, a następnie w rozporządzeniu nr 805/2004. Właściwe wyważenie interesów stron zapewniają dwa dodatkowe środki obrony będące do dyspozycji dłużnika. Dłużnik może wnosić o ponowne zbadanie europejskiego nakazu zapłaty w państwie jego wydania (art. 20), natomiast w państwie wykonania – o odmowę jego wykonania (art. 22). Sytuacje, w których dłużnik może skorzystać z tych środków, zostały określone w przepisach rozporządzenia nr 1896/2006.

3. Rozporządzenie nr 861/2007 ustanawia jednolite, kontrydiktoryjne, postępowanie rozpoznawcze przewidziane dla dochodzenia roszczeń pieniężnych i niepieniężnych o wartości przedmiotu sporu nieprzekraczającej 2 000 euro. Celem rozporządzenia nr 861/2007 jest uproszczenie, przyspieszenie i zmniejszenie kosztów związanych z dochodzeniem roszczeń drobnych. Postępowanie unormowane rozporządzeniem nr 861/2007 nie wypiera jednak krajowych postępowań przewidzianych w tym samym celu (small claims procedures) – tak jak wcześniejsze rozporządzenie nr 1896/2006 stanowić ma docelowo jedynie alternatywę względem postępowań krajowych, możliwą do wykorzystania w sprawach transgranicznych. Jeżeli sprawa ma taki charakter, powód, wytaczając powództwo w Polsce, będzie mógł zatem spowodować rozpoznanie sprawy w postępowaniu unormowanym rozporządzeniem nr 861/2007, mimo że według Kodeksu postępowania cywilnego sprawa podlegałaby rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ i n. K.p.c.).

Przedmiotowy zakres zastosowania rozporządzenia nr 861/2007 jest zbliżony do rozporządzenia nr 44/2001; w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń nie podlegają jednak rozpoznaniu sprawy dotyczące prawa pracy, najmu lub dzierżawy nieruchomości z wyłączeniem roszczeń pieniężnych, a także sprawy dotyczące

naruszenia prywatności oraz dóbr osobistych, w tym zniesławienia (art. 2).

Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest postępowaniem pisemnym; w okolicznościach określonych w rozporządzeniu nr 861/2007 sąd może jednak wyznaczyć rozprawę (art. 5 ust. 1). Pozew sporządza się w języku państwa sądu albo w innym języku dopuszczonym przez to państwo, na formularzu stanowiącym załącznik do rozporządzenia. Po wniesieniu pozwu do sądu, jego odpis doręcza się pozwanemu, który w terminie 30 dni składa odpowiedź na pozew. Odpowiedź tę pozwany może sporządzić z wykorzystaniem formularza, który sąd jest obowiązany doręczyć mu wraz z odpisem pozwu; odpis odpowiedzi jest następnie przekazywany powodowi. Wydane orzeczenie jest natychmiast wykonalne bez potrzeby składania zabezpieczenia. O tym, czy orzeczenie może być zaskarżone, decyduje prawo państwa wydania orzeczenia (art. 15 i 17). Analogicznie jak w przypadku europejskiego nakazu zapłaty, orzeczenie wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń jest uznawane i wykonywane w państwach członkowskich bez potrzeby stwierdzenia wykonalności i bez możliwości podważenia jego uznania (art. 20). Wykonanie następuje przy zachowaniu warunków obowiązujących względem krajowych orzeczeń w państwie wykonania (art. 21 ust. 1).

4. Rozporządzenia organów Wspólnot Europejskich są aktami prawnymi mającymi bezpośrednie zastosowanie w państwach członkowskich bez potrzeby implementacji. Przepisy rozporządzeń nr 1896/2006 i 861/2007 stanowią zatem bezpośrednią podstawę dla sądu polskiego do podejmowania czynności procesowych w postępowaniu w sprawie wydania europejskiego nakazu zapłaty i europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, w tym czynności następujących po wydaniu orzeczenia. Regulacja postępowań ustanowionych

rozporządzeniami nr 1896/2006 i 861/2007 nie jest jednak regulacją pełną. W kwestiach nieuregulowanych prawem wspólnotowym mają zastosowanie przepisy wewnętrznego prawa procesowego państw członkowskich (por. art. 26 rozporządzenia nr 1896/2006 i art. 19 rozporządzenia nr 861/2007). Podobnie jak w przypadku rozporządzenia nr 805/2004 zachodzi zatem potrzeba wprowadzenia do polskiego prawa unormowań umożliwiających sprawne funkcjonowanie w Rzeczypospolitej Polskiej obu europejskich postępowań. Dotyczy to w szczególności takich kwestii jak: właściwość sądu, kompetencje referendarza sądowego, „przejście” z postępowania europejskiego na płaszczyznę postępowania krajowego, przeprowadzanie niektórych dowodów, wystawianie przewidzianych w rozporządzeniach zaświadczeń, środki ochrony dłużnika i opłaty sądowe. Należy przy tym uwzględnić w tym zakresie nie tylko sytuacje, w których postępowanie w sprawie wydania europejskiego nakazu zapłaty albo europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń toczy się przed sądem polskim, lecz także przypadki, w których w Rzeczypospolitej Polskiej mają być wykonane orzeczenia wydane w tych postępowaniach przez sądy innych państw członkowskich.

Stosownie do tych założeń, projektowane przepisy regulują wyłącznie zagadnienia pozostające poza zakresem normowania rozporządzeń nr 1896/2006 i 861/2007, w szczególności nie zmieniają one ani nie powielają przepisów wspólnotowych. Tak jak w przypadku europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych będzie zatem konieczne równoległe stosowanie regulacji wspólnotowej i krajowej. Na konieczność tę projekt kładzie nacisk w sposób szczególny, odsyłając w niektórych przepisach do „przepisów odrębnych” (np. projektowane art. 505¹⁵ i 505¹⁹ K.p.c.). W tym zakresie projekt kontynuuje przyjętą w ustawie z dnia 17 lutego

2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego technikę odsyłania w przepisach kodeksu do „przepisów odrębnych”, którymi są w tym przypadku właściwe przepisy prawa wspólnotowego (np. art. 795¹ i 795⁵ K.p.c.).

5. Z perspektywy prawa polskiego oba rozporządzenia zawierają przepisy przynależne przede wszystkim do rozpoznawczej fazy procesowego trybu postępowania cywilnego. Z systemowego punktu widzenia kształtują one jednolite postępowania zbliżone charakterem do regulowanych Kodeksem postępowania cywilnego postępowań odrębnych. W projekcie przyjmuje się zatem, że przepisy krajowe wykonujące oba rozporządzenia powinny zostać wprowadzone do Kodeksu w postaci dwóch nowych postępowań odrębnych – europejskiego postępowania nakazowego i europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń. Polski tekst rozporządzenia nr 1896/2006 nie posługuje się wprawdzie nazwą „europejskie postępowanie nakazowe”, odpowiada ona jednak określeniu orzeczenia zapadającego w postępowaniu (europejski nakaz zapłaty), jego charakterowi, a także terminologii kodeksu.

Unormowanie nowych postępowań odrębnych powinno zostać umiejscowione w kodeksie w części pierwszej, w księdze pierwszej, w tytule VII, po dziale VI kodeksu, obejmującym postępowanie uproszczone. Dla podkreślenia faktu, że oba postępowania są zakorzenione w europejskim prawie procesowym cywilnym, a zarazem, że zakres ich zastosowania jest ograniczony do spraw transgranicznych, nowe postępowania odrębne zostały ujęte w jednej większej jednostce redakcyjnej – nowym dziale VII tytułu VII księgi pierwszej części pierwszej kodeksu, zatytułowanym „Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych”.

Co się natomiast tyczy przepisów dopełniających, zawarte w obu rozporządzeniach rozwiązania w zakresie wykonywania europejskich

nakazów zapłaty i orzeczeń wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wzięto pod uwagę ich podobieństwo do konstrukcji przyjętych wcześniej w rozporządzeniu nr 805/2004. W następstwie tego uznano, że umiejscowienie przepisów wykonawczych powinno w tym przypadku stanowić kontynuację rozwiązań wprowadzonych do Kodeksu postępowania cywilnego wspomnianą już ustawą z dnia 17 lutego 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego zawierającą przepisy wykonawcze w odniesieniu do europejskiego tytułu egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych. Nowe przepisy umieszczono zatem po dotychczasowym art. 795⁵ K.p.c. i projektowanym art. 1153³ K.p.c.; poszerzono także zakres zastosowania art. 820² i 840³ K.p.c. celem objęcia tymi przepisami przypadków mogących wyniknąć na tle europejskich postępowań transgranicznych.

6. Niezbędne przepisy w zakresie opłat sądowych zostały zamieszczone w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

II. Europejskie postępowanie nakazowe¹⁴⁾

1. Zgodnie z przyjętymi założeniami podstawowa część przepisów uzupełniających rozporządzenie nr 1896/2006 została ujęta w projekcie w rozdziale I nowego działu VII w tytule VII księgi pierwszej części pierwszej (nowe art. 505¹⁵ – 505²⁰ K.p.c.).
2. W świetle nowego art. 505¹⁵ § 1 K.p.c. sąd ma rozpoznawać sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach odrębnych. Przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że rozpoznanie sprawy w europejskim postępowaniu nakazowym uwarunkowane jest tym, czy sprawa nadaje się do tego postępowania zgodnie z postanowieniami rozporządzenia

¹⁴⁾ Przepisy powoływane w niniejszej części uzasadnienia bez bliższego określenia są przepisami rozporządzenia nr 1896/2006.

nr 1896/2006. Nie pozbawia on jednak europejskiego postępowania nakazowego charakteru postępowania fakultatywnego, ponieważ w świetle rozporządzenia do powoda należy wybór tego postępowania jako drogi dochodzenia roszczenia (por. art. 1 ust. 2). Przyjęto, że wola powoda, aby sprawa została rozpoznana w europejskim postępowaniu nakazowym, będzie wyrażana w ten sposób, że złoży on pozew na formularzu A stanowiącym załącznik I do rozporządzenia nr 1896/2006 (por. art. 7 ust. 1).

Nowy przepis art. 505¹⁵ § 2 K.p.c., wyłączający stosowanie przepisów o innych postępowaniach odrębnych w sprawie rozpoznawanej w europejskim postępowaniu nakazowym, pozostaje w związku z wynikającą z przepisów K.p.c. możliwością „krzyżowania się” zakresów przedmiotowych poszczególnych postępowań odrębnych, prowadzącą do kumulatywnego stosowania w tej samej sprawie przepisów regulujących różne postępowania odrębne. Uznano, że takie kumulatywne stosowanie przepisów o postępowaniach odrębnych w europejskim postępowaniu nakazowym jest wykluczone z uwagi na to, że mogłoby ono rodzić problem kolizji regulacji rozporządzenia i przepisów kodeksowych, które trzeba byłoby rozstrzygać ad casu. Ponadto mogłoby dojść do tego, że europejskie postępowanie nakazowe, „uzupełniane” w zależności od rodzaju sprawy przepisami dotyczącymi różnych postępowań odrębnych, nie miałoby jednolitego charakteru jako postępowanie prowadzone przed sądami polskimi, co byłoby sprzeczne z założeniami rozporządzenia nr 1896/2006, którego celem jest wprowadzenie postępowania nakazowego ujednoliconego w skali europejskiej. W związku z treścią nowego art. 505¹⁵ § 2 K.p.c. pozostaje nowa treść art. 479^{1a} K.p.c. Jak wiadomo, art. 479^{1a} K.p.c. przyznaje pierwszeństwo przepisom o postępowaniu w sprawach gospodarczych w stosunku do przepisów o innych postępowaniach odrębnych, w przypadku gdy sprawa podlega rozpoznaniu przy

kumulatywnym zastosowaniu przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych i przepisów regulujących inne postępowanie odrębne. Do art. 479^{1a} K.p.c. ma być dodane zdanie drugie, które jednoznacznie przesądza, że reguła priorytetu przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych nie ma zastosowania, gdy sprawa jest rozpoznawana w europejskim postępowaniu nakazowym. W ten sposób uniknięto sprzeczności między art. 479^{1a} K.p.c. a nowym art. 505¹⁵ § 2 K.p.c.

3. Rozporządzenie nr 1896/2006 pozostawiło unormowanie właściwości rzeczowej i – z zastrzeżeniem niektórych przepisów rozporządzenia nr 44/2001 (por. art. 6) – właściwości miejscowej ustawodawcy krajowemu. Państwa członkowskie są zobowiązane jedynie do poinformowania Komisji o sądach właściwych w sprawach wydawania europejskiego nakazu zapłaty (art. 29 ust. 1 lit. a). W projekcie przyjęto założenie, że właściwość rzeczowa w sprawach rozpoznawanych w europejskim postępowaniu nakazowym będzie ustalana według reguł ogólnych przyjętych dla procesu (przede wszystkim chodzi o art. 17 K.p.c.). Nowy przepis art. 505¹⁶ § 1 K.p.c. potwierdza to założenie, stanowiąc, na wzór art. 484¹ § 1 K.p.c. i art. 497¹ § 1 K.p.c., że europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych. Rozwiązanie to przyjęto głównie po to, aby uniknąć – w miarę możliwości – konieczności przekazywania sprawy według właściwości w sytuacji, w której wniesiony został skutecznie sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty i sprawa ma być rozpoznawana w postępowaniu według prawa krajowego. Konieczność taka powstawałaby, gdyby przyjąć właściwość rzeczową sądów rejonowych w europejskim postępowaniu nakazowym, ponieważ w postępowaniu tym będą mogły być rozpoznawane także takie sprawy, które w świetle przepisów Kodeksu postępowania cywilnego należą do właściwości sądów okręgowych.

Podobnie jak to kodeks przewiduje w przypadku postępowania upominawczego (art. 353¹ § 2 K.p.c.), uznano, że europejski nakaz zapłaty będzie mógł być wydany także przez referendarza sądowego (nowy art. 505¹⁶ § 2 K.p.c.). Rozwiązanie to koresponduje z ograniczoną kognicją organu mającego wydać europejski nakaz zapłaty (por. art. 8), jak również pojęciem sądu przyjętym na gruncie rozporządzenia nr 1896/2006, którym jest „każdy organ państwa członkowskiego właściwy w zakresie europejskich nakazów zapłaty lub w innych związanych z tym sprawach” (art. 5 pkt 3). Za uzasadnione uznano ponadto wyposażenie referendarza sądowego w kompetencję do wydawania zarządzeń (nowy art. 505¹⁶ § 3 K.p.c.).

Ze względu na charakter europejskiego postępowania nakazowego, zbliżony do charakteru uregulowanego w Kodeksie postępowania cywilnego postępowania upominawczego, przyjęto założenie, że rozpoznanie sprawy w europejskim postępowaniu nakazowym powinno następować na posiedzeniu niejawnym (nowy art. 505¹⁷ K.p.c.), co odpowiada założeniu, że jest to postępowanie prowadzone *ex parte*, a ponadto zapewnieniu szybkości postępowania i koresponduje z ograniczonym zakresem kognicji organu wydającego europejski nakaz zapłaty.

4. Pozew składany w europejskim postępowaniu nakazowym musi zawierać oświadczenie powoda, że podane informacje są zgodnie z jego najlepszą wiedzą i przekonaniem prawdziwe oraz że przyjmuje on do wiadomości, iż umyślne podanie nieprawdziwych informacji może skutkować zastosowaniem odpowiednich sankcji zgodnie z prawem krajowym (art. 7 ust. 3). Rozporządzenie nr 1896/2006 pozostawia zatem prawu krajowemu uregulowanie ewentualnych sankcji za umyślne podanie nieprawdziwych informacji w pozwie. Z punktu widzenia prawa polskiego w grę wchodzi jedynie stosowanie art. 103 K.p.c., jednak będzie to raczej sytuacja wyjątkowa. Uznano

natomiast, że żadnych innych dodatkowych regulacji przewidujących sankcję dla powoda w omawianej sytuacji nie należy wprowadzać.

5. Rozporządzenie nr 1896/2006 przewiduje (art. 10), że w przypadku gdy europejski nakaz zapłaty może być wydany tylko co do części roszczenia objętego pozwem, sąd informuje o tym powoda, który może zgodzić się na wydanie nakazu tylko co do części roszczenia albo odrzucić taką możliwość, co skutkuje tym, że pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty zostaje w całości załatwiony negatywnie. W związku z tym powstała konieczność regulacji dalszego trybu postępowania co do tej części roszczenia, w odniesieniu do której nie może być wydany europejski nakaz zapłaty, jeżeli powód wyraził zgodę na wydanie nakazu tylko co do części roszczenia. Przyjęto, że w takiej sytuacji powinno nastąpić „przejście” na grunt krajowych postępowań uregulowanych w kodeksie. Teoretycznie może być to „przejście” nawet z trybu postępowania procesowego na tryb postępowania nieprocesowego. W ramach postępowania procesowego w grę wchodzi natomiast rozpoznanie tej części roszczenia, co do której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, w postępowaniu ogólnym (zwykłym) lub w którymś z postępowań odrębnych. Wychodząc z tych założeń nowy art. 505¹⁸ § 1 K.p.c. przewiduje, że w razie gdy europejski nakaz zapłaty zgodnie z przepisami odrębnymi może być wydany tylko co do części roszczenia i powód wyraża na to zgodę, sprawę co do pozostałej części roszczenia sąd rozpoznaje we właściwym trybie, a w przypadkach wskazanych w ustawie – według przepisów o postępowaniach odrębnych. Nawiązano w ten sposób do formuły art. 201 § 2 K.p.c. oraz art. 13 § 1 zd. drugie K.p.c. Postanowiono jednak wyłączyć możliwość rozpoznania części roszczenia, co do której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, w postępowaniu nakazowym i upominawczym. Uznano bowiem, że skoro europejskie postępowanie

nakazowe stanowi alternatywę wobec postępowania nakazowego i upominawczego, to w sytuacji, w której nie jest możliwe wydanie europejskiego nakazu zapłaty, należy postąpić analogicznie do sytuacji, w której nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, a nie dopuszczać możliwość skorzystania z kolejnego przyspieszonego postępowania odrębnego. Możliwość taka komplikowałaby zresztą nadmiernie postępowanie.

Ponieważ omawiane „przejście” na płaszczyznę prawa krajowego może pociągać za sobą konieczność rozpoznania sprawy w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, powstaje problem kolizji rozporządzenia z regulacjami prekluzyjnymi obowiązującymi w sprawach gospodarczych w odniesieniu do powoda (art. 479¹² § 1 K.p.c.). Z art. 17 ust. 1 drugi akapit rozporządzenia nr 1896/2006 wynika bowiem, że gdy powód decyduje się na wszczęcie europejskiego postępowania nakazowego, jego pozycja procesowa w późniejszym postępowaniu nie może w żaden sposób doznać uszczerbku wskutek środków przewidzianych w prawie krajowym. Wprawdzie przepis ten wprost dotyczy sytuacji, w której europejski nakaz zapłaty utracił moc w następstwie wniesienia sprzeciwu, a postępowanie dalej ma się toczyć według prawa krajowego, jeżeli powód się temu nie sprzeciwił, jednak wydaje się uzasadnione twierdzenie, że analogicznie należy traktować powoda, który zgodził się na wydanie europejskiego nakazu zapłaty co do części roszczenia i na ocenę skutków co do drugiej części roszczenia według prawa krajowego. Mając na względzie to założenie, uznano, że kolidowałoby z rozporządzeniem to, że w przypadku gdy część roszczenia, co do której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, podlegałaby rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych, powoda dotykałyby skutki prekluzji przewidziane w art. 479¹² § 1 zd. pierwsze K.p.c., chociaż, składając

pozew w europejskim postępowaniu nakazowym, nie musiał się z tym liczyć. Jednocześnie przyjęto, że sam fakt, iż powód wniósł pozew w europejskim postępowaniu nakazowym, a co do części roszczenia objętego powództwem nie mógł być wydany nakaz zapłaty, nie może powodować całkowitego wyłączenia stosowania regulacji prekluzyjnych wobec powoda w zakresie tej części roszczenia. Mogłoby to bowiem prowadzić do prób obchodzenia przez powoda regulacji art. 479¹² § 1 zd. pierwsze K.p.c., a ponadto powodowałyby konieczność uchylenia działania regulacji prekluzyjnych w stosunku do pozwanego (art. 479¹⁴ § 2 K.p.c.). W związku z tym nowy art. 505¹⁸ § 2 K.p.c. stanowi, że w omawianej sytuacji przewodniczący powinien wezwać powoda, który wcześniej złożył pozew o wydanie nakazu zapłaty w europejskim postępowaniu nakazowym, który to nakaz co do części roszczenia nie mógł być wydany i część ta ma być dalej rozpoznawana w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, aby ten w wyznaczonym terminie złożył pismo procesowe, w którym będzie obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, że ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Pismo to podlegać będzie doręczeniu wraz z odpisem pozwu pozwanemu, który będzie mógł złożyć odpowiedź na pozew, do której zastosowanie będzie już miał art. 479¹⁴ § 2 K.p.c. Przyjęto ponadto, że w dalszym postępowaniu, tak jak w każdej sprawie gospodarczej, powód będzie podlegać rygorowi art. 479¹² § 1 zd. drugie K.p.c.

Wyjaśnienia wymaga fakt, że wśród przepisów dotyczących europejskiego postępowania nakazowego umieszczono regulację modyfikującą postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych. Takie usytuowanie nowego art. 505¹⁸ § 2 K.p.c., podobnie jak omawianego poniżej art. 505¹⁹ § 2 i 3 K.p.c., jest uzasadnione

względnymi pragmatycznymi. Chodzi o to, aby powód, który wybrał europejskie postępowanie nakazowe, wśród przepisów uzupełniających wspólnotową regulację tego postępowania mógł znaleźć także te normy, które modyfikują inne postępowanie odrębne zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego, gdy modyfikacje te są wynikiem działania regulacji europejskiego postępowania nakazowego. Dodać przy tym należy, że treść nowego art. 505¹⁸ § 2 K.p.c. nie koliduje z treścią nowego art. 505¹⁵ § 2 K.p.c., który, jak wspomniano powyżej, wyłącza stosowanie przepisów o innych postępowaniach odrębnych w sprawie rozpoznawanej w europejskim postępowaniu nakazowym. W sytuacji objętej art. 505¹⁸ § 2 K.p.c. sprawa co do części roszczenia, co do której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, nie jest już bowiem rozpoznawana w europejskim postępowaniu nakazowym, lecz w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych.

Mimo że prekluzja jest także przewidziana w postępowaniu uproszczonym (art. 505⁵ K.p.c.), które powinno być wdrożone, jeżeli część roszczenia, co do której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, nadaje się do rozpoznania w tym postępowaniu, projekt nie przewiduje regulacji, której celem byłoby usunięcie kolizji z rozwiązaniami prekluzyjnymi postępowania uproszczonego. Z przepisu art. 505⁵ § 1 K.p.c. wynika bowiem, że powód może przedstawić okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe nie tylko w pozwie, ale także na pierwszym posiedzeniu przeznaczonym na rozprawę. Jeżeli więc powód, składając pozew w europejskim postępowaniu nakazowym, nie musiał się liczyć z prekluzją przewidzianą w postępowaniu uproszczonym, to nie poniesie z tego tytułu negatywnych skutków, ponieważ będzie mógł przedstawić swoje twierdzenia, wnioski i zarzuty jeszcze na pierwszym posiedzeniu. Nie było zatem potrzeby modyfikacji działania art. 505⁵

§ 1 K.p.c. w stosunku do powoda, jak to przewidziano w projekcie w odniesieniu do art. 479¹² § 1 K.p.c. (por. nowy art. 505¹⁸ § 2 K.p.c.).

6. W świetle rozporządzenia nr 1896/2006 wniesienie sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty powoduje rozpoznanie sprawy w postępowaniu według prawa krajowego, chyba że powód na taką okoliczność zażądał zakończenia postępowania (art. 17 ust. 1 pierwszy akapit).

W sytuacji gdy postępowanie ma być kontynuowane, zachodzi potrzeba regulacji „przejścia” z europejskiego postępowania nakazowego na postępowanie według prawa krajowego (por. art. 17 ust. 2). Sytuacja jest wtedy bardzo podobna do tej, która ma miejsce, gdy europejski nakaz zapłaty nie mógł być wydany co do części roszczenia i część ta podlega rozpoznaniu, za zgodą powoda, w postępowaniu według prawa krajowego (zob. uwagi w pkt 5 powyżej).

W związku z tym projekt przewiduje wprowadzenie nowego art. 505¹⁹ § 1 – 3 K.p.c., zbliżonego w treści do art. 505¹⁸ § 1 – 2 K.p.c. W razie wniesienia sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty nakaz traci moc, sąd rozpoznaje sprawę we właściwym trybie, a w przypadkach wskazanych w ustawie – według przepisów o postępowaniach odrębnych, jednak z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym (nowy art. 505¹⁹ § 1 K.p.c.). Z kolei nowy art. 505¹⁹ § 2 K.p.c., celem zachowania – w zgodzie z rozporządzeniem nr 1896/2006 (por. art. 17 ust. 1 akapit drugi) – systemu prekluzji, w przypadku gdy sprawa ma być rozpoznawana według przepisów o postępowaniu w sprawach gospodarczych, przewiduje wyznaczenie powodowi przez przewodniczącego terminu do złożenia odpowiedniego pisma procesowego. W stosunku do powoda zastosowanie ma także art. 479¹² § 1 zd. drugie K.p.c. Z uwagi na to, że w omawianej sytuacji nastąpiło już wniesienie przez

pozwanego sprzeciwu, w którym – w świetle rozporządzenia nr 1896/2006 – pozwany nie musi podawać, pod rygorem prekluzji, wszystkich twierdzeń, zarzutów i dowodów – nowy przepis art. 505¹⁹ § 3 K.p.c. stanowi, że przewodniczący, doręczając pozwanemu odpis pisma, o którym mowa w nowym art. 505¹⁹ § 2 K.p.c., wzywa go do podania, w wyznaczonym terminie, w piśmie procesowym, pod rygorem prekluzji, wszystkich twierdzeń, zarzutów i dowodów na ich poparcie. Oznacza to wyłączenie stosowania art. 479¹⁴ § 2 zd. pierwsze K.p.c. w zw. z art. 479^{14a} K.p.c. do sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty. Ponadto w stosunku do pozwanego zastosowanie ma mieć także art. 479¹⁴ § 2 zd. drugie K.p.c.

W przypadku, w którym po wniesieniu sprzeciwu postępowanie ma być prowadzone według prawa krajowego, nie przewidziano modyfikacji działania regulacji prekluzyjnych ustanowionych w art. 505⁵ K.p.c. z przyczyn przedstawionych wcześniej w odniesieniu do sytuacji, w której część roszczenia, względem której nie mógł być wydany europejski nakaz zapłaty, ma być rozpoznana według prawa krajowego (por. uwagi w pkt 5 powyżej).

Gdy powód na wypadek wniesienia sprzeciwu zażądał zakończenia postępowania, konieczne jest rozstrzygnięcie kwestii, w jaki sposób ma to nastąpić i jak sąd ma orzec o kosztach postępowania. W związku z tym nowy art. 505¹⁹ § 4 K.p.c. przewiduje, że w takim przypadku sąd umarza postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Rozwiązanie to jest uzasadnione tym, że w razie gdy wniesiony został sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty, a powód zażądał zakończenia postępowania, należy go traktować tak samo jak powoda, który cofnął pozew.

7. Rozporządzenie nr 1896/2006 przewiduje dwa przypadki ponownego badania europejskiego nakazu zapłaty w państwie pochodzenia (art. 20).

Pierwszy z nich dotyczy sytuacji, w której europejski nakaz zapłaty został doręczony pozwanemu bez potwierdzenia odbioru przez pozwanego (art. 14) i doręczenie to bez jego winy nie nastąpiło w odpowiednim czasie umożliwiającym przygotowanie obrony, jak również sytuacji, gdy pozwany z powodu siły wyższej lub z powodu nadzwyczajnych okoliczności przez niego niezawinionych nie miał możliwości sprzeciwienia się roszczeniu (art. 20 ust. 1). Uznano, że w tych sytuacjach funkcję środka ochrony dłużnika będzie spełniać instytucja przywrócenia terminu do wniesienia sprzeciwu od europejskiego nakazu zapłaty (art. 168 i n. K.p.c.), modyfikowana przepisami rozporządzenia nr 1896/2006, wobec czego nie ma potrzeby przyjęcia dodatkowej regulacji.

Drugi przypadek ponownego zbadania europejskiego nakazu zapłaty dotyczy sytuacji, w której wydanie tego nakazu było w sposób oczywisty błędne w świetle wymagań rozporządzenia lub z uwagi na inne wyjątkowe okoliczności (art. 20 ust. 2). W tym przypadku konieczne okazało się wprowadzenie odpowiedniej regulacji, która została umiejscowiona, z oczywistych względów, wśród przepisów o europejskim postępowaniu nakazowym (nowy art. 505²⁰ K.p.c.). Przyjęto, że dotyczyć to będzie wniosku o uchylenie europejskiego nakazu zapłaty z przyczyn przewidzianych w rozporządzeniu. Właściwy w tym zakresie powinien być sąd, który wydał europejski nakaz zapłaty lub przed który wytoczono powództwo, gdy nakaz został wydany przez referendarza sądowego. Wniosek o uchylenie powinien odpowiadać wymaganiom pisma procesowego, a ponadto wskazywać okoliczności uzasadniające uchylenie europejskiego nakazu zapłaty. Rozpoznanie wniosku będzie mogło nastąpić na posiedzeniu niejawnym (por. nowy art. 505¹⁷ K.p.c.), ale zawsze konieczne będzie umożliwienie powodowi zajęcia stanowiska w sprawie. Będzie to możliwe na posiedzeniu sądowym lub przez złożenie przez niego

oświadczenia na piśmie. Ze względu na wagę postanowienia w przedmiocie uchylecia europejskiego nakazu zapłaty przewidziano, że będzie można na nie wnieść zażalenie.

8. Przepis art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 przewiduje, że sąd, który wydał europejski nakaz zapłaty, stwierdza jego wykonalność w razie niewniesienia przez pozwanego sprzeciwu w przewidzianym do tego terminie. Ponieważ konstrukcja wykonalności europejskiego nakazu zapłaty w innych państwach członkowskich jest paralelna do konstrukcji wykonalności w innych państwach członkowskich orzeczenia opatrzonego w państwie pochodzenia zaświadczeniem ETE, w projekcie przyjęto, że regulacja w tym zakresie powinna zostać wprowadzona po art. 795¹ – 795⁵ K.p.c., które dotyczą zaświadczenia ETE. W związku z tym projekt przewiduje wprowadzenie w części trzeciej, tytule I, po dziale IIa, nowego działu IIb, obejmującego nowe art. 795⁶ – 795⁷ K.p.c. Z art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 wynika, że stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty następuje z urzędu. Z tego względu nowy art. 795⁶ § 1 K.p.c. stanowi, że sąd, który wydał europejski nakaz zapłaty, stwierdza z urzędu jego wykonalność, jeżeli zostały spełnione warunki określone w przepisach odrębnych. Uznano ponadto, że stwierdzenia wykonalności będzie mógł dokonać także referendarz sądowy (nowy art. 795⁶ § 2 K.p.c.). Biorąc pod uwagę, że stwierdzenie wykonalności otwiera drogę do egzekucji na podstawie europejskiego nakazu zapłaty w każdym innym państwie członkowskim, przewidziano możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie sądu w tym przedmiocie (nowy art. 795⁷ K.p.c.). Chodzi zarówno o postanowienie pozytywne, jak i również o postanowienie negatywne co do stwierdzenia wykonalności.

W przypadku, gdy stwierdzenia wykonalności dokonuje referendarz sądowy, konieczne było dokonanie dwóch zmian art. 398²² K.p.c.

Pierwsza, dotycząca paragrafu pierwszego tego przepisu, polega na wprowadzeniu możliwości wniesienia skargi na orzeczenie referendarza co do stwierdzenia wykonalności europejskiego nakazu zapłaty. Druga, w zakresie paragrafu drugiego art. 398²² K.p.c. polega na tym, że wniesienie skargi na orzeczenie referendarza o stwierdzeniu wykonalności nie będzie powodować utraty mocy przez to orzeczenie. Chodzi tu o zachowanie paralelności między przypadkiem zaskarżenia zażaleniem na podstawie nowego art. 795⁷ K.p.c. postanowienia sądu o stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty, które wskutek tego nie traci mocy i jest nadal skuteczne (por. art. 360 K.p.c. i art. 396 K.p.c. w zw. z art. 13 § 2 K.p.c.), a przypadkiem zaskarżenia orzeczenia referendarza o stwierdzeniu wykonalności takiego nakazu, które traciłoby moc, gdyby nie dokonano zmiany art. 398²² § 2 K.p.c.

Przyjęto, że stwierdzenie wykonalności, o którym mowa w art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 i w nowych art. 795⁶ – 795⁷ K.p.c., będzie dokonywane tylko na potrzeby wykonania europejskiego nakazu zapłaty w innych państwach członkowskich. Na potrzeby prowadzenia egzekucji w Rzeczypospolitej Polskiej wydany w naszym kraju europejski nakaz zapłaty, który uprawomocnił się wskutek braku sprzeciwu pozwanego, będzie traktowany jak tytuł egzekucyjny (por. art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹ K.p.c.) i będzie podlegał wykonaniu po nadaniu mu klauzuli wykonalności (art. 776 K.p.c.). Sąd będzie nadawał klauzulę wykonalności z urzędu (art. 782 § 2 K.p.c.).

9. Jak zaznaczono wcześniej (zob. część trzecia, pkt I.2 powyżej), europejskie nakazy zapłaty, których wykonalność zostanie stwierdzona w państwie wydania, będą wykonywane w Rzeczypospolitej Polskiej w sposób automatyczny, bez potrzeby uzyskiwania zezwolenia na wykonanie (exequatur), na takich samych warunkach jak tytuły egzekucyjne pochodzące od sądów polskich. Rozporządzenie nr 1896/2006 przewiduje jednak, że w określonych przypadkach

dłużnik może w państwie wydania domagać się ponownego zbadania europejskiego nakazu zapłaty (art. 20), a w państwie wykonania – odmowy wykonania (art. 22). Zgodnie z art. 23 rozporządzenia nr 1896/2006, w razie złożenia przez pozwanego w państwie wydania wniosku o ponowne zbadanie nakazu zapłaty, sąd państwa wykonania może ograniczyć postępowanie egzekucyjne do środków zabezpieczających, uzależnić wykonanie od złożenia zabezpieczenia określonego przez sąd bądź też – w wyjątkowych przypadkach – zawiesić postępowanie egzekucyjne. Formuła tego przepisu jest analogiczna do przyjętej w art. 23 rozporządzenia nr 805/2004, toteż uznano, że właściwym rozwiązaniem będzie rozszerzenie zakresu zastosowania obecnego art. 820² K.p.c. wprowadzonego z myślą o implementacji art. 23 rozporządzenia nr 805/2004 w ten sposób, aby obejmował on egzekucję prowadzoną w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie europejskiego nakazu zapłaty wydanego za granicą. Jeżeli zatem egzekucja w Rzeczypospolitej Polskiej będzie prowadzona na podstawie tytułu egzekucyjnego w postaci europejskiego nakazu zapłaty wydanego przez sąd państwa członkowskiego Unii Europejskiej i opatrzonego klauzulą wykonalności (projektowany art. 1153⁴ K.p.c. – zob. uwagi w pkt 10 poniżej), sąd będzie mógł zawiesić postępowanie egzekucyjne, ograniczyć egzekucję do środków zabezpieczających lub uzależnić wykonanie tytułu od złożenia przez wierzyciela zabezpieczenia, jeżeli możliwość taka jest przewidziana w przepisach odrębnych i na warunkach określonych w tych przepisach. Postanowienie sądu w tej sprawie będzie zaskarżalne zażaleniem (art. 820² § 2 K.p.c.). Pozostawienie ostatecznej decyzji w kwestii podjęcia tych środków do oceny sądu oraz uzależnienie ich zastosowania od wniosku dłużnika koresponduje z formułą art. 23 rozporządzenia nr 1896/2006.

Odmowa wykonania europejskiego nakazu zapłaty w państwie wykonania może nastąpić w okolicznościach przewidzianych w art. 22 rozporządzenia nr 1896/2006. Unormowanie to zakłada sytuację, w której upłynął już termin do złożenia sprzeciwu wobec europejskiego nakazu zapłaty w państwie wydania i została stwierdzona jego wykonalność w państwie pochodzenia (art. 18). W porównaniu z przewidującym taką samą konstrukcję art. 21 rozporządzenia nr 805/2004, rozporządzenie nr 1896/2006 pozwala na odmowę wykonania także na tej podstawie, że pozwany zapłacił powodowi kwotę orzeczoną w europejskim nakazie zapłaty (art. 22 ust. 2). Uznano, że takie rozszerzenie podstaw odmowy wykonania nie zmienia faktu, że z perspektywy prawa polskiego żądanie odmowy wykonania europejskiego nakazu zapłaty powinno być rozpoznane w postępowaniu rozpoznawczym i przybrać postać powództwa opartego na konstrukcji powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności. Przeciwnie wręcz, fakt spełnienia świadczenia po powstaniu tytułu stanowi w naszym prawie niebudzącą wątpliwości podstawę powództwa opozycyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 K.p.c.). W konsekwencji zdecydowano się rozszerzyć dotychczasową formułę art. 840³ K.p.c. o przypadek prowadzenia egzekucji na podstawie europejskiego nakazu zapłaty wydanego przez sąd państwa członkowskiego Unii Europejskiej i opatrzonego w Rzeczypospolitej Polskiej klauzulą wykonalności (projektowany art. 1153⁴ K.p.c. – zob. uwagi w pkt 10 poniżej). Powództwo, o którym mowa, będzie przysługiwać dłużnikowi w każdym przypadku, gdy egzekucja na podstawie europejskiego nakazu zapłaty wydanego za granicą toczy się w Rzeczypospolitej Polskiej i zachodzą przesłanki określone w art. 22 rozporządzenia nr 1896/2006. Z mocy dotychczasowych przepisów do dyspozycji dłużnika pozostaje wniosek o zabezpieczenie powództwa przez zawieszenie egzekucji (art. 755 § 1 pkt 3 K.p.c.). W zakresie, w jakim podstawy odmowy wykonania przewidziane

w prawie wspólnotowym mogłyby stanowić według prawa polskiego podstawę powództwa opozycyjnego (art. 22 ust. 2), przepis art. 840³ K.p.c. należy traktować jako *lex specialis* względem art. 840 K.p.c.

10. Rozporządzenie nr 1896/2006 z jednej strony przewiduje automatyczną wykonalność europejskich nakazów zapłaty w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, z drugiej zaś wskazuje, że nakazy te są wykonywane na takich samych warunkach jak wykonalne orzeczenia wydane w państwie członkowskim wykonania. Z unormowania tego wynika zakaz dyskryminacji europejskich nakazów zapłaty pochodzących z państw obcych względem tytułów krajowych. Na tle tych przepisów, podobnie jak na gruncie wcześniejszego rozporządzenia nr 805/2004, dyskusyjna może być natomiast dopuszczalność dodatkowych postępowań w państwie wykonania warunkujących wszczęcie egzekucji, co w prawie polskim dotyczy postępowania o nadanie klauzuli wykonalności. Wychodząc z założenia, że analogicznie jak w przypadku zagranicznych orzeczeń opatrzonych zaświadczeniem ETE fakt, iż europejskie nakazy zapłaty mają być wykonalne na takich samych warunkach jak wykonalne orzeczenie wydane w państwie wykonania, nie wyłącza warunkowania wszczęcia egzekucji w Rzeczypospolitej Polskiej uprzednim opatrzeniem europejskiego nakazu zapłaty pochodzącego z państwa obcego klauzulą wykonalności, w części czwartej kodeksu, księdze trzeciej, po dotychczasowym tytule III uznano za zasadne dodanie nowego tytułu IV – „Wykonalność europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej” (nowe art. 1153⁴ – 1153⁶ K.p.c.). Projektowany art. 1153⁴ należy rozumieć w ten sposób, że europejski nakaz zapłaty wydany przez sąd państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którego wykonalność została stwierdzona w państwie wydania na podstawie art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006, jest w Rzeczypospolitej Polskiej tytułem

egzekucyjnym i może być wykonany po nadaniu mu klauzuli wykonalności. Klauzulę tę, w ślad za rozwiązaniem przyjętym w odniesieniu do orzeczeń opatrzonych w państwie pochodzenia zaświadczeniem ETE, nadawać będzie sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a w razie niemożności ustalenia tej właściwości – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja (projektowany art. 1153⁵ K.p.c.). W związku z faktem, że zgodnie z projektowanymi art. 1151 – 1152 K.p.c. stwierdzenie wykonalności w Rzeczypospolitej Polskiej zagranicznego orzeczenia ma następować przez nadanie mu klauzuli wykonalności, celem uniknięcia nieporozumień zdecydowano się jednoznacznie wskazać, że projektowane przepisy art. 1151 – 1152 K.p.c. nie mają zastosowania w odniesieniu do tytułów egzekucyjnych w postaci europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej. Nie będzie zatem wątpliwości co do tego, że w rozważanym przypadku chodzi o nadanie klauzuli wykonalności według zasad przewidzianych dla krajowych tytułów egzekucyjnych, nie zaś o udzielenie obcemu orzeczeniu exequatur przez nadanie mu klauzuli wykonalności. Jak zaznaczono wcześniej, uzyskanie klauzuli wykonalności jest niezbędne do wszczęcia egzekucji także w przypadku europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy krajowe, które traktowane być powinny jako tytuły egzekucyjne w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 1 i 1¹ K.p.c. W przeciwnym razie wymaganie klauzuli wykonalności w odniesieniu do europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy zagraniczne popadałoby w konflikt z zasadą niedyskryminowania tytułów pochodzących z innych państw członkowskich Unii Europejskiej.

III. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń¹⁵⁾

1. Podstawowa część przepisów uzupełniających rozporządzenie nr 861/2007 została ujęta w projekcie w rozdziale II nowego działu VII w tytule VII księgi pierwszej części pierwszej kodeksu (nowe art. 505²¹ – 505²⁷ K.p.c.).
2. Podobnie jak w przypadku europejskiego postępowania nakazowego, także w przypadku europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń jego wszczęcie będzie następowało jedynie wtedy, gdy będą spełnione warunki określone w przepisach odrębnych (nowy art. 505²¹ § 1 K.p.c.), co oznacza odwołanie do przepisów rozporządzenia nr 861/2007. Z uwagi na fakultatywność tego postępowania (art. 1 zd. drugie) będzie ono wszczynane tylko wtedy, gdy taka będzie wola powoda. Uznano, że wyrazem woli powoda co do wszczęcia europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń będzie złożenie przez niego pozwu na formularzu A stanowiącym załącznik I do rozporządzenia nr 861/2007.

W europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń wyłączone będzie stosowanie przepisów o innych postępowaniach odrębnych (nowy art. 505²¹ § 2 K.p.c.). Uzasadnienie tego rozwiązania, podobnie jak związanej z nim modyfikacji art. 479^{1a} K.p.c., jest takie samo jak w przypadku europejskiego postępowania nakazowego (por. uwagi w części trzeciej, pkt II.2 powyżej).

3. Ponieważ rozporządzenie nr 861/2007 nie zawiera jakichkolwiek regulacji w tym zakresie, kwestia właściwości rzeczowej i miejscowej sądu została rozwiązana w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń analogicznie jak w europejskim postępowaniu nakazowym. Zgodnie z art. 505²² § 2 K.p.c. europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń będzie zatem należało do właściwości

¹⁵⁾ Przepisy powoływane w niniejszej części uzasadnienia bez bliższego określenia są przepisami rozporządzenia nr 861/2007.

sądów rejonowych i okręgowych. Wprawdzie z uwagi na górną granicę wartości przedmiotu sporu wyznaczającą zakres zastosowania rozporządzenia nr 861/2007 (2 000 euro – art. 2 ust. 1) z reguły będzie wchodziła w grę właściwość sądów rejonowych (art. 17 pkt 4 K.p.c.), jednak nie można wykluczyć także właściwości sądów okręgowych (np. gdy sprawa będzie dotyczyć roszczeń o ochronę praw autorskich, por. art. 17 pkt 2 K.p.c.). Uznano, że byłoby niecelowe odstępowanie od reguł właściwości rzeczowej wynikających z regulacji Kodeksu postępowania cywilnego.

4. Z uwagi na to, że europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń, inaczej niż europejskie postępowanie nakazowe, charakteryzuje szerszy zakres kognicji organu rozpoznającego sprawę, który jest zobligowany nawet do prowadzenia (w ograniczonym zakresie) postępowania dowodowego (por. art. 9), uznano, że nie jest dopuszczalne umocowanie referendarzy sądowych do wydawania orzeczeń merytorycznych w tym postępowaniu. Założenie to potwierdza pkt 27 motywów rozporządzenia nr 861/2007, który stanowi, że w składzie sądu lub trybunału musi znajdować się osoba uprawniona do występowania jako sędzia zgodnie z prawem krajowym. Przyjęto natomiast, że referendarz sądowy będzie mógł wydawać zarządzenia (nowy art. 505²² § 2 K.p.c.), co będzie dotyczyło oczywiście tylko tych sytuacji, w których – przy uwzględnieniu regulacji rozporządzenia nr 861/2007 – w grę będzie wchodziło wydanie zarządzenia.
5. Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007, europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń jest postępowaniem pisemnym. Sąd przeprowadza rozprawę, jeżeli uznaje to za konieczne lub jeżeli wnosi o to jedna ze stron, przy czym sąd może oddalić taki wniosek, jeżeli uzna, że w odniesieniu do okoliczności towarzyszących danej sprawie rozprawa nie jest konieczna do przeprowadzenia

rzetelnego postępowania. Wynika z powyższego, przy uwzględnieniu regulacji Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących posiedzeń, że sąd co do zasady powinien orzekać w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń na posiedzeniu niejawnym, a odbycie rozprawy wchodzi w grę w przypadkach wskazanych w rozporządzeniu nr 861/2007. W związku z tym było niezbędne zmodyfikowanie ogólnej regulacji kodeksowej dotyczącej posiedzeń sądowych i rozprawy (art. 148 K.p.c.). Z tego powodu nowy art. 505²³ K.p.c. stanowi, że rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym, a sąd może wyznaczyć rozprawę w przypadkach wskazanych w przepisach odrębnych, czyli w art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007.

6. W świetle art. 4 ust. 4 rozporządzenia nr 861/2007 pozew zostaje zwrócony¹⁶⁾, jeżeli „powództwo jest oczywiście bezzasadne lub niedopuszczalne lub powód nie uzupełni lub nie skoryguje danych zawartych w formularzu w określonym terminie (...)”. Wskazano tu trzy rodzaje przyczyn „zwrócenia” pozwu, które z punktu widzenia Kodeksu postępowania cywilnego wywołują trzy różne skutki procesowe, tj. zwrot pozwu (w razie nieuzupełnienia braków formalnych, por. art. 130 K.p.c.; następuje to na mocy zarządzenia przewodniczącego), odrzucenie pozwu (w razie jego niedopuszczalności, co należy łączyć z brakiem przesłanek procesowych, por. art. 199 § 1 K.p.c. i art. 1099 K.p.c.; następuje to na mocy postanowienia sądu) albo oddalenie powództwa (oczywista bezzasadność jako postać bezzasadności powództwa; oddalenie w procesie następuje na mocy wyroku, a w postępowaniu nieprocesowym na mocy postanowienia co do istoty sprawy). Należało zatem rozstrzygnąć, w jakiej postaci sąd powinien orzekać o „zwróceniu” pozwu w europejskim postępowaniu w sprawie

¹⁶⁾ Takie jest oficjalne tłumaczenie art. 4 ust. 4 drugi akapit rozporządzenia nr 861/2007 na język polski. Z innych wersji językowych (w szczególności niemieckiej) wynika, że chodzi nie o zwrócenie, lecz o odrzucenie pozwu.

drobnych roszczeń. Przyjęto, że w tym zakresie sąd będzie orzekał postanowieniem (nowy art. 505²⁴ K.p.c.), które jako kończące postępowanie w sprawie będzie podlegało zaskarżeniu zażaleniem (art. 394 § 1 K.p.c.). Rozwiązanie takie odpowiada wymaganiom rozporządzenia nr 861/2007, a jednocześnie pozostawia – poza zakresem jego zastosowania – niezmienione reguły co do wspomnianych skutków procesowych, wynikające z Kodeksu postępowania cywilnego.

7. Przepis art. 9 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007 stanowi, że sąd może dopuścić dowód z pisemnych zeznań świadków, biegłych lub stron. W związku z tym, że prawo polskie nie zna pisemnej formy składania zeznań przez świadków i przesłuchania stron (wyjątek dotyczy osób niemych i głuchych, por. art. 271 § 2 K.p.c.; przepis ten stosuje się odpowiednio do przesłuchania stron na mocy art. 304 zd. trzecie), należało wprowadzić odpowiednie regulacje w tym zakresie, mające zastosowanie w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, gdyż postępowanie to w zasadzie ma mieć charakter pisemny. Z tego powodu nowy art. 505²⁵ § 1 K.p.c. przewiduje, że świadek składa zeznanie na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. W takim przypadku świadek składa przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia. Świadek jest obowiązany złożyć tekst zeznania w sądzie w terminie wyznaczonym przez sąd. Do wykonania tych powinności stosuje się odpowiednio art. 165 § 2 K.p.c. (równoznaczność oddania tekstu zeznania w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego z wniesieniem go do sądu), art. 274 § 1 K.p.c. (sankcja grzywny za nieusprawiedliwioną odmowę złożenia tekstu zeznania w sądzie) oraz art. 276 K.p.c. (sankcja grzywny lub możliwość nakazania aresztowania świadka, który odmówi spisania zeznań lub złożenia przyrzeczenia na piśmie).

Reguły dotyczące złożenia zeznań przez świadka na piśmie będą miały odpowiednie zastosowanie do przesłuchania stron na piśmie, co nie będzie dotyczyło jednak stosowania środków przymusu (nowy art. 505²⁵ § 1 K.p.c. w zw. z art. 304 zd. trzecie K.p.c.). Z uwagi jednak na potrzebę zapewnienia szybkości europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń przesłuchanie stron na piśmie powinno składać się tylko z jednego etapu, obejmującego przesłuchanie po odebraniu przyrzeczenia. Stąd wyłączenie stosowania art. 303 K.p.c. w omawianej sytuacji (nowy art. 505²⁵ § 2 K.p.c.).

8. W związku z tym, że w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń regułą będzie wydawanie wyroków na posiedzeniu niejawnym, powstała potrzeba określenia chwili, od której sąd ma być związany swoim wyrokiem. Przyjęto w tym zakresie rozwiązanie na wzór regulacji art. 479¹⁹ K.p.c., obowiązującego w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Nowy art. 505²⁶ K.p.c. stanowi więc, że wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Sąd będzie doręczał taki wyrok z urzędu obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.
9. Rozporządzenie nr 861/2007 nie przesądza kwestii, czy wyrok wydany w europejskim postępowaniu w sprawach drobnych roszczeń ma podlegać zaskarżeniu. Kwestia ta ma być rozstrzygana na podstawie prawa krajowego (art. 17). W prawie polskim obowiązuje zasada dwuinstancyjności postępowania, która ma rangę konstytucyjną (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP). Wobec tego nie ma podstaw, aby wyłączać zaskarżalność wyroku sądu pierwszej instancji wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń. W świetle kKdeksu postępowania cywilnego (art. 367 § 1 K.p.c.) od wyroku takiego będzie zatem przysługiwała apelacja. Mając na względzie przyspieszony i uproszczony charakter europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń, uznano jednak, że celowe

jest także uproszczenie postępowania apelacyjnego. W związku z tym przyjęto, że postępowanie apelacyjne będzie tu ukształtowane analogicznie do postępowania apelacyjnego w ramach postępowania uproszczonego (nowy art. 505²⁷ § 1 K.p.c.). Ponieważ wyrok w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń będzie z reguły wydawany na posiedzeniu niejawnym, przyjęto jednak, że nie miałyby dostatecznego uzasadnienia przejmowanie obowiązujących w postępowaniu uproszczonym regulacji dotyczących zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji lub zrzeczenia się doręczenia uzasadnienia wyroku, skoro byłby to zabieg raczej skomplikowany pod względem normatywnym, a nie przyspieszyłby zbytnio toku postępowania.

Ponadto uznano, że w razie wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, postępowanie powinno toczyć się z pominięciem przepisów o wszystkich postępowaniach odrębnych, w tym także europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń. Rozwiązanie to uzasadnia fakt, że skoro w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń zostało wydane orzeczenie, które zostało skutecznie zakwestionowane w drugiej instancji, to sprawa nie powinna być ponownie rozpoznawana w uproszczony sposób przewidziany w rozporządzeniu nr 861/2007. Niecelowe byłoby także stosowanie przepisów o innych postępowaniach odrębnych. W efekcie w świetle nowego art. 505²⁷ § 2 K.p.c. sprawa w razie jej przekazania do ponownego rozpoznania powinna być rozpoznawana według przepisów ogólnych o procesie.

10. Rozporządzenie nr 861/2007 reguluje przypadek ponownego zbadania orzeczenia wydanego w ramach europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń (art. 18). Dotyczy to sytuacji, w której pozew lub wezwanie na rozprawę zostały doręczone pozwanemu bez

potwierdzenia odbioru przez pozwanego i doręczenie to nie nastąpiło, bez jego winy, w czasie wystarczającym do umożliwienia pozwanemu przygotowania obrony, oraz sytuacji, w której pozwany z powodu siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, bez swojej winy, nie mógł kwestionować roszczenia.¹⁷⁾ Uznano, że w tych sytuacjach funkcję środka ochrony pozwanego będzie spełniała instytucja wniosku o przywrócenie terminu (art. 168 K.p.c.), modyfikowana przepisami rozporządzenia nr 861/2007, wobec czego nie ma potrzeby przyjęcia dodatkowej regulacji.

11. Przepis art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007 przewiduje, że na wniosek jednej ze stron sąd wydaje zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń. W projekcie przyjęto, że regulacja w tym zakresie powinna zostać wprowadzona po art. 795¹ – 795⁵ K.p.c., które dotyczą zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego, oraz po projektowanych art. 795⁶ – 795⁷ K.p.c., które mają dotyczyć stwierdzenia wykonalności europejskiego nakazu zapłaty. Konstrukcja wykonalności ETE, europejskiego nakazu zapłaty i orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń jest bowiem paralelna. W związku z tym projekt przewiduje wprowadzenie w części trzeciej, tytule I, po dziale IIa i projektowanym dziale IIb, nowego działu IIc, obejmującego nowe art. 795⁸ – 795⁹ K.p.c. Nowy przepis art. 795⁸ § 1 K.p.c. stanowi, że sąd, który wydał orzeczenie w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wydaje na wniosek wierzyciela zaświadczenie określone w przepisach odrębnych, jeżeli są spełnione warunki określone w tych przepisach. Zgodnie z nowym art. 795⁸ § 2 K.p.c. postanowienie w tym zakresie będzie mógł wydać także referendarz sądowy. Wobec zbieżności powyższych rozwiązań z projektowanymi

¹⁷⁾ Oficjalne tłumaczenie art. 18 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 861/2007 na język polski jest w tym punkcie błędne, gdyż wskazuje na niemożność wniesienia odpowiedzi na pozew.

art. 795⁶ – 795⁷ K.p.c. w zakresie ich uzasadnienia, jak również związanej z nimi zmiany art. 398²² § 2 K.p.c. aktualne są mutatis mutandis uwagi przedstawione powyżej w część trzeciej, pkt. II.8 powyżej.

Podnieść jedynie należy, że orzeczenie wydane przez polski sąd w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń będzie natychmiast wykonalne z mocy prawa (art. 15 ust. 1), wobec czego jako tytuł egzekucyjny będzie mogło być zaopatrzone w klauzulę wykonalności na potrzeby prowadzenia egzekucji w Rzeczypospolitej Polskiej, chociaż w grę będzie wchodziło jego zaskarżenie apelacją. Konieczności uzyskania klauzuli wykonalności nie uchyla w tym przypadku uprzednie zaopatrzenie wykonalnego orzeczenia zaświadczeniem dotyczącym orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007), które będzie wydawane w Rzeczypospolitej Polskiej wyłącznie na potrzeby prowadzenia egzekucji za granicą.

12. Jak już zaznaczono, rozporządzenie nr 861/2007 nie przesądza, czy wyrok wydany w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń będzie podlegał zaskarżeniu, a kwestia ta musi być rozstrzygana na podstawie przepisów prawa krajowego. W przypadku, w którym egzekucja w państwie wykonania miałaby się toczyć na podstawie orzeczenia, które może być lub jest kwestionowane przez pozwanego w państwie pochodzenia, rozporządzenie nr 861/2007 ustanawia jednak regulacje mające na celu zapewnienie należytej ochrony praw dłużnika. Z mocy art. 23 rozporządzenia nr 861/2007, sąd państwa wykonania może w takiej sytuacji, na wniosek dłużnika, ograniczyć postępowanie egzekucyjne do środków zabezpieczających, uzależnić wykonanie orzeczenia od złożenia określonego zabezpieczenia lub – w wyjątkowych przypadkach – zawiesić

postępowanie egzekucyjne. Środki te zostały postawione do dyspozycji dłużnika także wówczas, gdy w państwie pochodzenia orzeczenia złożył on wniosek o ponowne zbadanie orzeczenia na podstawie art. 18 rozporządzenia nr 861/2007. Uznając, że konstrukcja ta ma charakter równoległy do obowiązującej na gruncie art. 23 rozporządzenia nr 805/2004 i art. 23 rozporządzenia nr 1896/2006, przyjęto, że powinna ona zostać zrealizowana przez uwzględnienie w nowelizowanym art. 820² K.p.c. także tytułów wykonawczych, o których mowa w projektowanym art. 1153⁷ K.p.c. (zob. uwagi w pkt 14 poniżej). Poprzestanie na takiej redakcji przepisu byłoby jednak w tym przypadku niewystarczające. Projektowany art. 1153⁷ K.p.c., stosownie do swojego umiejscowienia i treści, dotyczy bowiem wyłącznie orzeczeń wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń przez sądy państw zagranicznych – państw członków Unii Europejskiej, podczas gdy według art. 15 ust. 2 rozporządzenia, przepis art. 23 rozporządzenia nr 861/2007 powinien mieć zastosowanie także wówczas, gdy postępowanie egzekucyjne w Rzeczypospolitej Polskiej – po uzyskaniu klauzuli wykonalności – zostałyby wszczęte na podstawie orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń przeprowadzonego przed sądem krajowym. Konstrukcja ta stanowi novum w zestawieniu z rozwiązaniami funkcjonującymi w rozporządzeniach nr 805/2004 oraz nr 1896/2006 i zmierza do ujednoczenia systemu środków ochrony dłużnika w państwie wykonania bez względu na to, czy egzekucja toczy się na podstawie orzeczenia sądu zagranicznego czy też krajowego, jeżeli tylko zostało ono wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń. Dlatego też nowe brzmienie art. 820² K.p.c., oprócz wskazania na tytuł wykonawczy wymieniony w art. 1153⁷ K.p.c., wyszczególnia również tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności orzeczenia sądu wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie

drobnych roszczeń. Taka formuła nie pozostawia wątpliwości co do tego, że środki określone w tym przepisie mogą być zastosowane, gdy egzekucja toczy się na podstawie tytułu wykonawczego opierającego się zarówno na orzeczeniu sądu zagranicznego, jak i sądu krajowego, jeżeli zostały one wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.

13. Przewidziana w art. 22 rozporządzenia nr 861/2007 konstrukcja wniosku o odmowę wykonania orzeczenia w państwie wykonania powieli rozwiązanie przyjęte w art. 21 rozporządzenia nr 805/2004. W konsekwencji uznano, że jej wprowadzenie do prawa polskiego powinno nastąpić przez rozciągnięcie zakresu zastosowania obecnego art. 840³ K.p.c. na sytuacje, w których tocząca się w Rzeczypospolitej Polskiej egzekucja jest prowadzona na podstawie tytułu wykonawczego w postaci orzeczenia sądu zagranicznego – sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń i opatrzonego w Rzeczypospolitej Polskiej klauzulą wykonalności (projektowany art. 1153⁷ K.p.c.). Założenie to realizuje nowe brzmienie art. 840³ K.p.c. Ponieważ rozporządzenie nr 861/2007 nie zawiera w odniesieniu do tego przypadku przepisu nakazującego stosowanie rozważanego rozwiązania także w sytuacji, w której egzekucja toczy się na podstawie orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń przez sąd państwa wykonania (por. art. 15 ust. 2), uznano, że merytoryczna obrona przed egzekucją prowadzoną w Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie orzeczenia sądu polskiego zapadłego w postępowaniu prowadzonym na podstawie rozporządzenia nr 861/2007 powinna odbywać się na ogólnych zasadach przewidzianych w kodeksie z myślą o orzeczeniach sądów polskich.

14. Zgodnie z art. 21 ust. 1 rozporządzenia nr 861/2007, orzeczenie wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń jest wykonywane na tych samych warunkach co orzeczenie wydane w państwie członkowskim wykonania; prawu państwa wykonania podlega również, z zastrzeżeniem regulacji przewidzianych w rozporządzeniu, postępowanie egzekucyjne. Rozwiązanie to ma bliźniaczy charakter względem konstrukcji funkcjonujących w rozporządzeniach nr 805/2004 i nr 1896/2006, dlatego też – jak przyjęto – jego implementacja powinna opierać się na takiej samej koncepcji jak koncepcja automatycznej wykonalności orzeczeń zaopatrzonych w państwie pochodzenia w zaświadczenie ETE i europejskich nakazów zapłaty, których wykonalność została stwierdzona w państwie pochodzenia w sposób przewidziany w rozporządzeniu nr 1896/2006 (por. uwagi w części trzeciej, pkt II.10 powyżej). Uznano zatem, że orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń będą stanowić w Rzeczypospolitej Polskiej tytuł egzekucyjny pod warunkiem opatrzenia ich w państwie pochodzenia stosownym zaświadczeniem, wydanym na podstawie przepisów odrębnych (por. art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007). Klauzulę wykonalności nadawać będzie tym tytułom sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a w razie niemożności ustalenia sądu właściwego – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja. Analogicznie jak w przypadku regulacji przewidzianych dla orzeczeń zagranicznych opatrzonych zaświadczeniem ETE i europejskich nakazów zapłaty, chcąc podkreślić, że klauzula wykonalności, o której mowa, powinna być nadawana na zasadach obowiązujących względem tytułów krajowych, w sposób jednoznaczny wyłączono stosowanie art. 1151 – 1152 K.p.c. (por. uwagi w części trzeciej, pkt II.10 powyżej). Stosowne regulacje umiejscowiono odpowiednio do ich treści w nowym tytule V,

następującym po tytule IV w części czwartej w księdze trzeciej kodeksu, zatytułowanym „Wykonalność orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń”.

IV. Pozostałe zmiany

1. Wprowadzenie do polskiego prawa dwóch nowych postępowań odrębnych przeznaczonych dla rozpoznawania spraw o szczególnym charakterze wymagało rozstrzygnięcia problemu opłat pobieranych w sprawach załatwianych w tych postępowaniach. Prawo wspólnotowe pozostawia tę kwestię co do zasady uregulowaniom krajowym. Przepis art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006 wskazuje jednak, że opłaty pobierane w postępowaniu w sprawie europejskiego nakazu zapłaty i w postępowaniu krajowym toczącym się po wniesieniu sprzeciwu od nakazu nie mogą być wyższe niż opłaty sądowe, które byłyby pobierane w postępowaniu cywilnym toczącym się bez poprzedzającego je postępowania w sprawie europejskiego nakazu zapłaty. Natomiast przepis art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007 wyklucza pobieranie opłat od wniosku o wydanie zaświadczenia dotyczącego orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń.

Naturalnym miejscem dla koniecznych uregulowań w zakresie opłat jest ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej określana jako „ustawa”). Przyjęto, że ze względu na podobieństwo europejskiego postępowania nakazowego do kodeksowego postępowania upominawczego, w szczególności w zakresie skutków prawidłowego złożenia sprzeciwu od nakazu (por. projektowany art. 505¹⁹ § 1 K.p.c.), sposób pobierania opłat od pozwu w europejskim postępowaniu nakazowym powinien być oparty na mechanizmie obowiązującym obecnie w przypadku pozwów w sprawach, w których sąd może wydać nakaz zapłaty

w postępowaniu upominawczym. Stosownie do tego, w art. 79 ust. 1 pkt 2 ustawy postanowiono dodać literę d, według której sąd będzie zwracać powodowi $\frac{3}{4}$ uiszczonej opłaty od pozwu rozpoznanego zgodnie z jego wolą w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli uprawomocnił się europejski nakaz zapłaty. Ponieważ zarazem nie ustanawia się szczególnych przepisów przewidujących wysokość opłaty pobieranej od pozwu w europejskim postępowaniu nakazowym, przyjęć należy, że opłata powinna być w tym przypadku ustalona według zasad ogólnych przewidzianych dla pozwu z uwzględnieniem charakteru sprawy, co pozwoli zadośćuczynić nakazowi wynikającemu z art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1896/2006. Opłata powinna być pobierana również od wniosku o uchylenie europejskiego nakazu zapłaty (projektowany art. 505²⁰ K.p.c.). Przyjęto jednak, że tak jak w przypadku sprzeciwu od wyroku zaocznego, adekwatne będzie w tym przypadku pobieranie połowy opłaty (projektowany art. 19 ust. 1 ustawy). W związku z tym, że stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty następuje z urzędu (projektowany art. 795⁶ K.p.c.), nie przewidziano w tym przypadku żadnej odpłatności.

Przy ustalaniu opłaty od pozwu w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń rozważano odwołanie się do regulacji obowiązującej obecnie w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym (art. 28 ustawy). W celu uniknięcia komplikacji związanych z „widelkowym” sposobem określenia opłat pobieranych w tym postępowaniu i ograniczeniem europejskiego postępowania w sprawie drobnych roszczeń do sporów o wartości nieprzekraczającej 2 000 euro, a także kierując się wolą możliwie jak najdalej idącego uproszczenia mechanizmu pobierania opłat, ostatecznie przyjęto jednak, że w sprawach tych pobierana będzie od pozwu opłata stała w kwocie 100 zł niezależnie od wartości

przedmiotu sporu. Stosowną regulację zamieszczono w nowym art. 27a ustawy. Brak opłat od wniosku o wydanie zaświadczenia dotyczącego orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń znajduje uzasadnienie w art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 861/2007.

2. W zakresie opłat postanowiono ponadto uzupełnić dotychczasową regulację o określenie wysokości opłat sądowych pobieranych od wniosku o wydanie przez sąd polski zaświadczenia ETE, o uchylenie zaświadczenia ETE i o wydanie zaświadczenia o utracie lub ograniczeniu wykonalności tytułu egzekucyjnego opatrzonego zaświadczeniem ETE. Dotychczasowy stan prawny w tej mierze mógł bowiem budzić wątpliwości, a nie ma podstaw, dla których od pism tych nie miałyby być pobierana opłata. Stosowne regulacje ujęto w dodatkowe punkty art. 71 ustawy.
3. Problematyki postępowania w przedmiocie wydania zaświadczenia ETE dotyczy także zmiana proponowana w art. 795³ K.p.c. Wprowadzając ten przepis ustawą z dnia 17 lutego 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawodawca wyszedł z założenia, że doręczanie dłużnikowi odpisu postanowienia o odmowie wydania zaświadczenia ETE, skoro nie wywołuje ono dla niego żadnych negatywnych konsekwencji i nie może być przez niego kwestionowane, byłoby zbędne. Docelowo dłużnik nie bierze zatem udziału w postępowaniu prowadzącym do wydania zaświadczenia. Natomiast na zasadach ogólnych doręczeniu dłużnikowi podlega postanowienie uwzględniające wniosek o wydanie zaświadczenia ETE, co jest niezbędne ze względu na przysługujące dłużnikowi środki prawne, których rozpoznanie następuje w postępowaniu zapewniającym prawo do wysłuchania (art. 795⁴ i 795⁵ K.p.c.). Dla pełnego przeprowadzenia takich założeń niezbędne jest wszakże wyraźne wyłączenie obowiązku doręczania

dłużnikowi odpisu zażalenia wierzyciela na postanowienie o odmowie wydania zaświadczenia. Uwzględnia to proponowany art. 795³ § 2 K.p.c.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Cel wprowadzenia ustawy

Celem projektu jest zmiana zawartej w części czwartej Kodeksu postępowania cywilnego regulacji międzynarodowego postępowania cywilnego (międzynarodowego prawa postępowania cywilnego) wynikająca z faktu przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej oraz jak największe zbliżenie zawartych w tej części uregulowań do prawa wspólnotowego. Ustawa ma również na celu wprowadzenie do prawa polskiego, w tym przede wszystkim do Kodeksu postępowania cywilnego, przepisów uzupełniających i wykonujących regulacje rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. i rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r.

2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje ustawa

Projekt dotyczy nieoznaczonego kręgu osób będących uczestnikami transgranicznego obrotu prawnego.

3. Konsultacje

Przeważająca część rozwiązań proponowanych w niniejszym projekcie była już przedmiotem konsultacji społecznych. Projekt obejmujący zmiany przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w części dotyczącej międzynarodowego postępowania cywilnego był przedmiotem prac legislacyjnych w Sejmie V kadencji (druk nr 1366).

W stosunku do tamtego projektu, projekt obecny został uzupełniony o przepisy niezbędne z punktu widzenia wskazanych powyżej rozporządzeń (WE) nr 1896/2006 i nr 861/2007. W tym zakresie został on przekazany do

konsultacji tym samym niżej wymienionym podmiotom, którym przekazano poprzedni projekt.

Jeżeli chodzi o wyniki przeprowadzonych konsultacji, to przedstawiają się one następująco.

W części obejmującej zmiany w części czwartej Kodeksu postępowania cywilnego tzn. międzynarodowego postępowania cywilnego oraz zmiany w przepisach ogólnych kodeksu, projekt został przekazany w celu wyrażenia opinii Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich IUSTITIA oraz przedstawicielom samorządów zawodów prawniczych – Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej i Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Krajowej Rady Notarialnej i Krajowej Rady Komorniczej.

Projekt przekazano także do konsultacji Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Rzecznikowi Ubezpieczonych oraz Polskiej Izbie Ubezpieczeń.

Uwagi do projektu zostały zgłoszone przez Krajową Radę Sądownictwa, Krajową Radę Notarialną, Krajową Radę Komorniczą oraz Naczelną Radę Adwokacką.

Uwzględniono uwagę Krajowej Rady Komorniczej dotyczącą zmiany redakcji art. 130² § 3 K.p.c. oraz kilka innych propozycji o charakterze redakcyjnym.

Nie została uwzględniona uwaga Krajowej Rady Notarialnej dotycząca zmiany art. 1108 § 2 przez wyraźne wskazanie, że jeżeli w skład masy spadkowej wchodzi nieruchomość położona w Rzeczypospolitej Polskiej, mamy do czynienia z wyłączną jurysdykcją krajową. Zdaniem Krajowej Rady Notarialnej konieczna jest również zmiana art. 677 K.p.c. w kierunku praktycznej realizacji zasady ochrony własności nieruchomości położonych w Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ma potrzeby modyfikacji art. 1108 § 2

K.p.c. W świetle projektu wyłączna jurysdykcja krajowa sądów polskich w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku w zakresie, w którym spadek obejmuje nieruchomości położoną w Rzeczypospolitej Polskiej, wynika z art. 1109² § 2. Przepis ten jest zbliżony do dotychczasowego art. 1102 § 1 K.p.c., w świetle którego wyłączność jurysdykcji krajowej sądów polskich w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku w zakresie, w którym spadek obejmuje nieruchomości położoną w Rzeczypospolitej Polskiej, jest zgodnie przyjmowana w orzecznictwie i doktrynie. Natomiast przepis art. 677 § 2 K.p.c. nie wymaga zmian z punktu widzenia przedmiotu, którego dotyczy projekt.

Uwzględniono częściowo uwagę Krajowej Rady Sądownictwa, zmieniając określenie „zwyczajny pobyt” na pojęcie „zwykły pobyt” funkcjonujące już w Kodeksie postępowania cywilnego (art. 1160) oraz w ustawie z dnia 17 grudnia 2004 r. o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania (Dz. U. Nr 10, poz. 67, z późn. zm.). Za uzasadnioną uznano również uwagę dotyczącą konieczności uzupełnienia projektowanego art. 1151² § 1 i dopisania w zdaniu piątym stwierdzenia, że określenie sposobu zabezpieczenia w razie potrzeby następuje tylko na wniosek wierzyciela. Natomiast niecelowa jest zmiana pojęcia „dokonanie zabezpieczenia” na „udzielenie zabezpieczenia”. Pierwsze z nich nadal występuje w K.p.c. – chodzi w nim nie o udzielenie zabezpieczenia, a o jego realizację, w sytuacji gdy wierzyciel ma już tytuł zabezpieczenia (analogicznie jak przy nakazie zapłaty). Nie zostały uwzględnione także propozycje zmian w ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369, z późn. zm.), których projekt nie obejmował – umożliwienie notariuszom wydawania europejskich nakazów zapłaty, gdyż brak jest szacunku kosztów związanych z tym rozwiązaniem.

Uwzględniając wątpliwości Krajowej Rady Sądownictwa na tle proponowanego art. 1113² § 2, zmieniono odpowiednio jego treść, wskazując, że zgoda, o której mowa w tym przepisie, powinna pochodzić od osoby uprawnionej.

Nie uwzględniono natomiast uwagi dotyczącej brzmienia projektowanego art. 1144 § 1. Zarzut, że pojęcie „przewodniczący w sądzie” jest niekonsekwentne z punktu widzenia terminologii K.p.c., jest bezpodstawny. Po pierwsze określenie to funkcjonuje już w art. 398⁶, w którym jest mowa o „przewodniczącym w sądzie drugiej instancji”. Określenie „przewodniczący” użyte w proponowanym art. 1144 § 1 będzie miało takie samo znaczenie jak w pozostałych przepisach K.p.c., a dalsza część zdania „...w sądzie, który wydał orzeczenie ...” określa jedynie właściwość miejscową w zakresie wydawania odpowiednich zaświadczeń, o którym mowa w tym przepisie.

Bezzasadna jest również uwaga dotycząca art. 1098 § 2. Użyty w tym sformułowaniu zwrot „rozsądny termin” ma na celu uwzględnienie sytuacji, w której nie byłoby celowe zawieszanie postępowania krajowego z powodu zawisłości sprawy przed sądem zagranicznym, ponieważ można oczekiwać, że postępowanie zagraniczne będzie nadmiernie się przedłużało. W takiej sytuacji zawieszenie postępowania krajowego mogłoby bowiem oznaczać naruszenie prawa do wymiaru sprawiedliwości. Sam zwrot „rozsądny termin” umożliwia sądowi dostosowanie decyzji do okoliczności konkretnej sprawy. Jest to zwrot, który jest znany nauce prawa i jego wykładnia nie powinna budzić poważniejszych problemów. Występuje on także w art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.).

Nie uwzględniono szeregu uwag Krajowej Rady Sądownictwa z uwagi na fakt, że zaproponowane w nich regulacje wynikają z unormowań prawa europejskiego, w szczególności rozporządzenia nr 44/2001 (np. uwaga dotycząca art. 1104 § 2 i art. 1105 § 2 pkt 2). Nie stwierdzono także

rzekomych sprzeczności projektowanych rozwiązań (np. art. 505¹⁸ § 1 K.p.c.) z przepisami rozporządzeń nr 1896/2006 i nr 861/2007.

W ocenie autorów projektów nie zasługują także na uwzględnienie uwagi Krajowej Rady Sądownictwa dotyczące uznania i stwierdzenia wykonalności. Zawarte w projekcie rozwiązanie zakłada liberalizację materialnych i formalnych warunków respektowania w Rzeczypospolitej Polskiej skuteczności lub wykonalności zagranicznych orzeczeń i ugód sądowych i jest wzorowane na rozwiązaniach przyjętych w rozporządzeniu nr 44/2001 i rozporządzeniu nr 2201/2003, które zostały szczegółowo omówione w uzasadnieniu projektu.

Odnosząc się do uwag Naczelnej Rady Adwokackiej, należy stwierdzić, że w przeważającej części dotyczą one liberalizacji przepisów procedury i obniżenia wymogów stawianych fachowym pełnomocnikom. Materia ta nie jest zaś związana z zakresem przedmiotowym projektu, który obejmuje zmiany przepisów dotyczących międzynarodowego postępowania sądowego oraz wprowadza przepisy uzupełniające i wykonujące regulacje rozporządzenia (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. i rozporządzenia (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r.

Projektowana ustawa została zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.ms.gov.pl) zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414). Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem ustawy.

4. Skutki społeczno-gospodarcze oraz finansowe ustawy

4.1. Wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Projekt nie spowoduje skutków w budżecie państwa i budżetach jednostek samorządu terytorialnego. Odnośnie do proponowanej w projekcie możliwości przeprowadzania przez sąd dowodu przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość, wskazać należy, że wyposażanie polskich sądów w takie urządzenia, jak również w sprzęt pozwalający rejestrować przebieg posiedzeń sądowych, dokonywane jest stopniowo w ramach usprawniania różnych rodzajów postępowań. Wydatki na ten cel mają charakter kompleksowy. Pewne środki finansowe na pokrycie wydatków służących realizacji usprawnień technicznych w sądach zostały przewidziane – w ramach różnych projektów – w budżecie państwa na rok 2008 w części 15 „Sądy powszechne”.

4. 2. Wpływ na rynek pracy

Regulacja nie będzie miała wpływu na rynek pracy.

4. 3. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Regulacja nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki.

4. 4. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Regulacja nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

5. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Materia objęta przedmiotowym projektem jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

3)

URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ STANU
Mikołaj Dowgielewicz

Min.MD/42 17/08/DP/ma

Warszawa, dnia 23 lipca 2008 r.

Pan Maciej Berek
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw sporządzona na podstawie art. 9 pkt 3 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2a ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. Nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej Mikołaja Dowgielewicza

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, przedłożonym wraz z uzasadnieniem i oceną skutków regulacji (pismo z dnia 23.07.2008 r. nr RM-10-126-08), wydaję następującą opinię:

Projekt regulacji jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie chciałbym podkreślić, że zgodnie z ustaleniami posiedzenia Komitetu Europejskiego Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 2008 r., Ministerstwo Sprawiedliwości zostało zobowiązane, w związku z uwagami zgłoszonymi do projektu przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, do opracowania horyzontalnej zmiany o charakterze systemowym ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. Ministerstwo Sprawiedliwości zobowiązało się do rozważenia kształtu i zakresu przedmiotowych zmian.

Z poważaniem,
PODSEKRETARZ STANU

Z upr. Sekretarz Stanu

Do uprzejmej wiadomości:

Pan Zbigniew Wrona
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Sprawiedliwości

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia

**w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych umożliwiających
przeprowadzanie dowodu na odległość, sposobu korzystania z tego rodzaju
środków urządzeń i środków oraz sposobu przechowywania, odtwarzania i
kopiowania zapisów dokonanych podczas jego przeprowadzania w
postępowaniu cywilnym**

Na podstawie art. 235 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm ¹⁾) zarządza się, co następuje

§ 1.1. Do przeprowadzania dowodu na odległość pomiędzy sądem wzywającym i sądem wezwanym mogą służyć przeznaczone do tego celu urządzenia elektroniczne typu analogowego lub cyfrowego, a w szczególności: urządzenie umożliwiające przeprowadzanie telekonferencji (przekaz dźwięku w czasie rzeczywistym) lub wideokonferencji (przekaz zsynchronizowanego obrazu i dźwięku w czasie rzeczywistym, w szczególności za pomocą terminala wideokonferencyjnego).

2. Dla celów przeprowadzania dowodu na odległość połączenia między urządzeniami wskazanymi w ust. 1 realizuje się z wykorzystaniem istniejącej struktury telekomunikacyjnej (sieci telekomunikacyjnych).

§ 2.1. Ustawienie kamery terminala wideokonferencyjnego w sali sądowej w sądzie wezwanym powinno pozwalać na pokazanie co najmniej obrazu górnej połowy ciała osoby składającej zeznania lub opinię.

2. Ustawienie kamery terminala wideokonferencyjnego w sali sądowej w sądzie wzywającym powinno pozwalać na co najmniej pokazanie obrazu składu sądu.

§ 3.1. W trakcie przeprowadzania dowodu na odległość należy zapewnić słyszalność dźwięku na poziomie pozwalającym na zrozumienie przekazywanej treści osobom obecnym w trakcie czynności na sali sądowej w sądzie wzywającym i

w sądzie wezwanym. W tym celu może być użyte urządzenie poprawiające słyszalność dźwięku.

2. W trakcie przeprowadzania dowodu na odległość należy zapewnić prezentację obrazu widocznego dla osób obecnych w trakcie czynności na sali sądowej w sądzie wzywającym i w sądzie wezwanym, wraz z zsynchronizowanym dźwiękiem słyszalnym na warunkach wskazanych w ust. 1. Prezentacja obrazu może nastąpić za pomocą urządzenia elektronicznego typu analogowego lub cyfrowego, a w szczególności projektora, monitora albo telewizora.

§ 4.1. Do utrwalania przeprowadzonego dowodu mogą służyć przeznaczone do tego celu urządzenia mechaniczne i elektroniczne typu analogowego lub cyfrowego, a w szczególności magnetofon, radiomagnetofon, dyktafon, kamera filmowa lub kamera wideo wyposażona w aparaturę do utrwalania dźwięku, zapewniające właściwą jakość zapisu dźwięku i obrazu.

2. Utrwalania dźwięku lub obrazu i dźwięku można dokonywać na środkach technicznych przeznaczonych do utrwalania dźwięku lub obrazu i dźwięku w urządzeniu określonym w ust. 1, a w szczególności na materiałach światłoczułych, taśmach magnetycznych, płytach CD i DVD oraz innych materiałach właściwych dla danego rodzaju urządzenia, zwanych dalej nośnikami.

3. Nośniki określone w ust. 2 powinny:

- 1) zapewniać właściwą jakość dźwięku lub obrazu i dźwięku;
- 2) być przystosowane do przenoszenia pomiędzy urządzeniami odczytującymi;
- 3) być dostosowane do przechowywania w temperaturze 18 – 22° C przy wilgotności względnej 40 – 50 %;
- 4) zapewniać możliwość wiernego odczytywania danych w urządzeniach produkowanych przez różnych producentów, przeznaczonych do tych nośników.

4. Utrwalanie dźwięku lub obrazu i dźwięku polega na ich zapisywaniu na nośniku określonym w ust. 2 w sposób zapewniający sprawdzenie ich integralności gwarantującej, że zapis nie uległ zmianie do chwili jego utworzenia oraz możliwość odczytania wszystkich danych zawartych w zapisie, aż do zakończenia okresu przechowywania zapisu.

5. Urządzenia utrwalające dźwięk i obraz powinny utrzymywać obraz barwny.

§ 5. Po dokonaniu utrwalenia dźwięku lub obrazu i dźwięku z przeprowadzonego dowodu, użyty zgodnie z instrukcją obsługi nośnik, należy zaopatrzyć w metrykę identyfikacyjną zawierającą następujące dane z protokołu przeprowadzonej czynności procesowej:

- 1) sygnaturę akt sprawy i oznaczenie organu przeprowadzającego dowód;
- 2) czas i miejsce jej przeprowadzenia oraz zakres jej utrwalenia;
- 3) imiona i nazwiska osób w niej uczestniczących , oraz imię, nazwisko oraz funkcję osoby dokonującej utrwalenia;
- 4) typ i rodzaj użytego do utrwalenia urządzenia, wraz z charakterystyką techniczną jego oprzyrządowania;
- 5) dane techniczne użytego nośnika;
- 6) informację o ewentualnym użyciu przyrządów automatycznych do uruchamiania i zatrzymywania urządzenia utrwalającego albo o jego awarii podczas dokonywania utrwalenia lub uszkodzenia nośnika.

§ 6.1. Nośnik wraz z jego metryką identyfikacyjną należy opakować i zabezpieczyć odciskiem okrągłej pieczęci jednostki przeprowadzającej dowód, umieszczając na opakowaniu informacje dotyczące sygnatury akt sprawy i organu przeprowadzającego czynność oraz czasu jej przeprowadzenia i osoby dokonującej opakowania.

2. Opakowany nośnik wymagający chemicznej obróbki przekazuje się do laboratorium, które przy jego zwrocie potwierdza zapisem w metryce identyfikacyjnej, że odpowiada on cechom technicznym opisanym uprzednio, oraz zaopatruje w informacje o rodzaju dokonanej czynności.

3. Nośnik niewymagający obróbki chemicznej oraz nośnik po zwrocie z laboratorium rejestruje się i przechowuje w sposób przewidziany dla dowodów rzeczowych.

4. Każde otwarcie i ponowne zamknięcie opakowania nośnika należy odnotować w metryce identyfikacyjnej przez określenie osoby dokonującej otwarcia lub zamknięcia opakowania, czasu, miejsca i celu, w jakim zostały dokonane.

5. Jeżeli zachodzi potrzeba zmiany opakowania nośnika, należy dołączyć do niego dotychczasowe opakowanie i wraz z metryką identyfikacyjną opakować je wspólnie oraz opisać w sposób, o którym mowa w ust. 1.

§ 7. Nośnik powinien być należycie zabezpieczony, zwłaszcza przed utratą, szkodliwym działaniem czynników chemicznych, termicznych, światła, promieniowania, pola magnetycznego lub elektrycznego oraz przed uszkodzeniami mechanicznymi.

§ 8.1. Urządzenia utrwalające obraz (wraz z dźwiękiem) powinny umożliwiać ich podłączenie do urządzeń pozwalających na wydrukowanie zarejestrowanego obrazu z minimalną rozdzielczością 600 dpi.

2. Urządzenia utrwalające obraz (wraz z dźwiękiem) powinny rejestrować obraz z częstotliwością nie mniejszą niż 25 klatek na sekundę, z rozdzielczością nie mniejszą niż odpowiadającą 400 liniom telewizyjnym.

§ 9.1. Jakość utrwalonego obrazu (wraz z dźwiękiem) powinna pozwalać na identyfikację poszczególnych uczestników postępowania.

2. Jakość obrazu określona w ust. 1 dotyczy również utrwalania zachowania osób wymienionych w ust. 1 w sytuacjach dynamicznych, związanych z przemieszczaniem się tych osób.

§ 10.1 Jakość utrwalonego dźwięku powinna pozwalać na odczytanie treści wypowiedzi uczestników postępowania.

2. Urządzenia rejestrujące dźwięk powinny zapewniać możliwość rejestracji sygnału akustycznego w paśmie częstotliwości od 300 Hz do 6.000 Hz przy minimalnej dynamice 50 dB.

§ 11.1. Odtwarzanie obrazu i dźwięku może nastąpić za pomocą urządzenia mechanicznego lub elektronicznego typu analogowego lub cyfrowego, a w szczególności: magnetowidu, odtwarzacza wideo, DVD lub CD, połączonych z telewizorem, monitorem lub projektorem.

2. Odtwarzanie dźwięku może nastąpić za pomocą urządzenia mechanicznego lub elektronicznego typu analogowego lub cyfrowego, a w szczególności magnetofonu i radiomagnetofonu, albo – gdy został utrwalony dźwięk na taśmie filmowej lub taśmie wideo albo płycie CD lub DVD – za pomocą magnetowidu, odtwarzacza wideo lub dvd, połączonych z telewizorem, monitorem lub projektorem. Przy odtwarzaniu może być użyte urządzenie poprawiające słyszalność dźwięku.

3. W metryce identyfikacyjnej dołączonej do nośnika należy uczynić adnotację o dokonaniu odtworzenia, podając czas tej czynności oraz imię i nazwisko osoby, która jej dokonała, cel odtworzenia, a także wykaz osób obecnych przy odtworzeniu.

4. W przypadku uszkodzenia nośnika podczas odtwarzania zapisu dźwięku lub obrazu i dźwięku należy uczynić o tym odpowiednią adnotację w metryce identyfikacyjnej.

§ 12.1. Kopiowanie zapisów dźwięku lub obrazu i dźwięku z przeprowadzonego dowodu może być dokonane za pomocą urządzeń i środków technicznych, o których mowa w § 1, tego samego rodzaju, jakich użyto do ich utrwalania.

§ 13. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

1) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384 oraz z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12 poz. 66., Nr 66, poz. 466, Nr 104 poz. 708 i 711, Nr 208 poz. 1540 i Nr 235, poz. 1699 oraz z 2007 r. Nr 47 poz. 319 i Nr 50 poz. 331.

UZASADNIENIE

Projekt stanowi wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 235 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.). Projektowane rozporządzenie szczegółowo normuje rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do przeprowadzania dowodu na odległość, sposób korzystania z tych urządzeń i środków oraz sposób przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów dokonanych podczas przeprowadzania dowodów na odległość w postępowaniu cywilnym.

W obecnym stanie prawnym przedmiotowe kwestie nie były uregulowane, albowiem przeprowadzania dowodu na odległość przy użyciu środków technicznych stanowi w postępowaniu cywilnym novum.

W oparciu o przykłady płynące z praktyki innych krajów europejskich przewidziano możliwość przeprowadzania dowodu na odległość przy użyciu telefonu bądź terminala wideokonferencyjnego, czyli urządzenia pozwalającego na jednoczesne i zsynchronizowane przekazywanie w czasie rzeczywistym ruchomego obrazu, głosu i ewentualnie danych między użytkownikami lub grupami użytkowników, znajdującymi się w różnych miejscach.

Z przeprowadzaniem dowodu na odległość łączy się konieczność utrwalenia przebiegu tej czynności i co za tym idzie, przechowywanie, odtwarzanie i kopiowanie sporządzonych zapisów.

W rozporządzeniu określono wymagania minimalne dla urządzeń rejestrujących, jak również wskazano jakim wymaganiom powinny odpowiadać środki techniczne przeznaczone do utrwalania przebiegu rozprawy. Spełnienie wymogów zakreślonych w niniejszym akcie normatywnym zapewni sądowi, jak również innym zainteresowanym podmiotom uzyskanie zapisu odpowiedniego jakościowo.

Szczegółowe unormowania dotyczące przechowywania nośników, na których utrwalono dźwięk lub obraz i dźwięk jest konieczne z uwagi na potrzebę zapewnienia odpowiednich warunków magazynowania tych nośników, w sposób umożliwiający korzystanie z nich w przyszłości.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI:

1. Cel wprowadzenia rozporządzenia:

Celem projektu jest wykonanie delegacji ustawowej zawartej w art. 235 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje ustawa:

Projekt dotyczy nieoznaczonego kręgu osób będących uczestnikami postępowań sądowych, w tym sądów prowadzących postępowania cywilne.

3. Konsultacje:

W celu wyrażenia opinii projekt zostanie przekazany Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich IUSTITIA oraz przedstawicielom samorządów zawodów prawniczych - Prezesowi Naczelnj Rady Adwokackiej i Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Krajowej Rady Notarialnej i Krajowej Rady Komorniczej.

4. Skutki społeczno - gospodarcze oraz finansowe ustaw:

4.1. Wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego.

Wejście w życie rozporządzenia spowoduje bezpośrednie skutki finansowe dla budżetu państwa spowodowane koniecznością wyposażenia sądów w odpowiednie urządzenia i przeszkolenia pracowników w ich obsłudze.

4.2. Wpływ na rynek pracy

Regulacja będzie miała pozytywny wpływ na rynek pracy. Powinna wzrosnąć liczba osób zatrudnionych w sądach przy obsłudze urządzeń służących do przeprowadzania dowodów na odległość.

4.3. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw:

Regulacja wpłynie pośrednio na konkurencyjność gospodarki, gdyż bezpośrednie przeprowadzania dowodów na odległość powinno przyczynić się do skrócenia czasu rozpatrywania spraw w postępowaniu sądowym.

4.4. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Regulacja nie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny.

5. Zgodność z prawem Unii Europejskiej.

Materia objęta przedmiotowym projektem jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie zostanie zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz.U. Nr 169, poz. 1414).